

**SAP-
TURIST BIRO
LJUBLJANA**

prireja

**17. JUNIJA POSEBNI VLAČ
V ZAGREB
NA MEDNARODNO NOGO-
METNO TEKMO
AVSTRIJA : JUGO-
SLAVIJA**

Sedeži rezervirani.
PRIJAVITE SE TAKOJ!

Štev. 22
Leto IV.

Ljubljana, 7. junija 1956

TEDENSKA TRIBUNA

20
din

14 STRANI CLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROČIJ POLITIKE, ZNANOSTI,
UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

TEDNIK
»SLOVENSKEGA
POROČEVALCA«

Čez milijon Moskovčanov je navdušeno sprejelo našo delegacijo

Moskva pozdravlja Tita



Press Fotoagentstvo

PRIHOD PREDSEDNIKA REPUBLIKE JOSIPA BROZA-TITA NA ŽELEZNIŠKO POSTAJO V MOSKVI. PREDSEDNIK REPUBLIKE JE V SPREMSTVU PREDSEDNIKA PREZIDIJA VRHOVNEGA SOVJETA ZSSR K. E. VOROŠILOVA OBŠEL ČASTNO ČETO. NA MOSKOVSKIH ULICAH JE MARŠALA TITA IN NJEGOVO SPREMSTVO POZDRAVILO ČEZ MILIJON MOSKOVČANOV

MOSKVA, 6. JUNIJA

»BEOGRAJSKA DEKLARACIJA KOT DOKUMENT, KI VSEBUJE ELEMENTE NOVIH NAČELNIH STALIŠČ MED SOCIALISTIČNIMI IN MED OSTALIMI DRŽAVAMI TER OKVIRE NOVIH ODNOSOV MED JUGOSLAVIJO IN SOVJETSKO ZVEZO, JE POSTALA DOKUMENT MEDNARODNEGA POMENA«.

To je bila misel v zdravici, ki jo je v ponedeljek naslovil predsednik Josip Broz-Tito predsedniku prezidija Vrhovnega sovjeta Sovjetske zveze Klimentu Vorošilovu.

Na tej osnovi potekajo v Moskvi že drugi dan politični razgovori najvišjih predstavnikov Sovjetske zveze in Jugoslavije. Na razgovorih sodelujejo predsednik JOSIP BROZ-TITO, podpredsednik EDVARD KARDELJ, državni sekretar za zunanje zadeve KOČA POPOVIČ, član zveznega izvršnega sveta MIJALKO TODOROVIČ, predsednik izvršnega sveta Hrvatske JAKOV BLAŽEVIČ in jugoslovanski veleposlanik v Moskvi VELJKO MIČUNOVIČ.

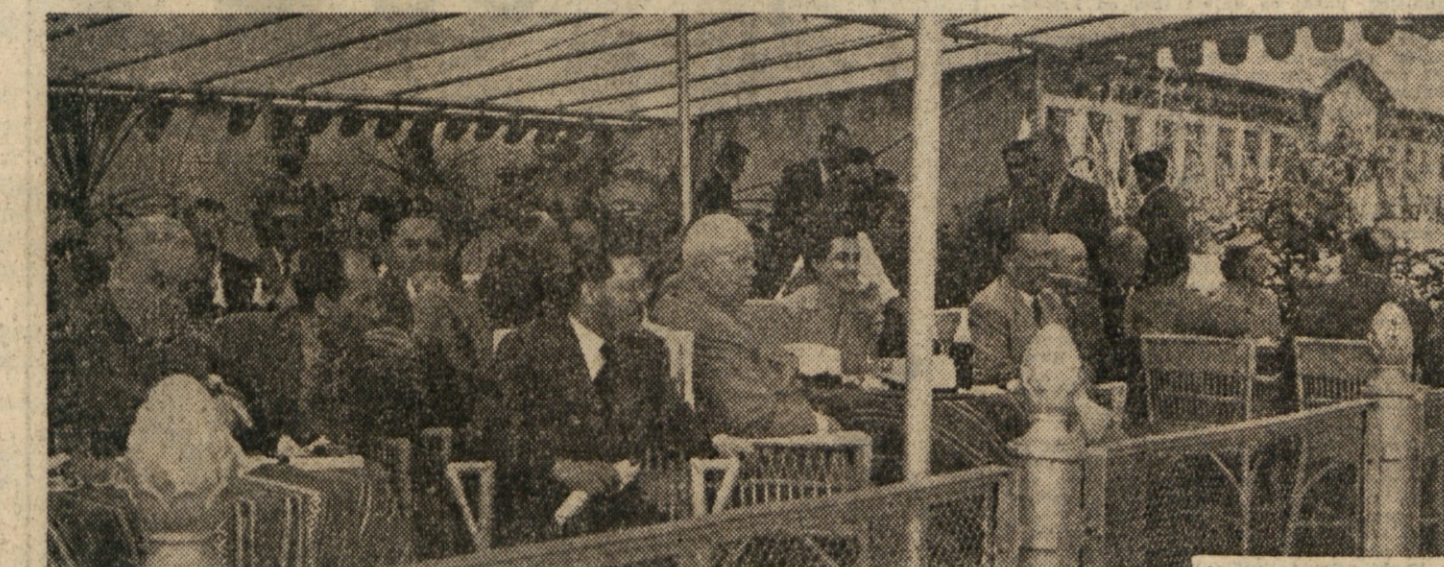
Sovjetsko zvezo zastopajo na razgovorih predsednik vlade NIKOLAJ BULGANIN, prvi sekretar CK KP Sovjetske zveze NIKITA HRUŠČEV, podpredsednik vlade ANASTASIJ MIKOJAN, KAGANOVIČ, PERVUHIN in SABUROV, zunanji minister Dmitrij ŠEPILOV in sovjetski veleposlanik v Jugoslaviji FIRJUBIN.

Predsednik republike je odpotoval iz Beograda, 30. maja, opolnoči. Z njim so odpotovali njegova soproga Jovanka Broz, Edvard Kardelj s soprogo, Koča Popović s soprogo, Mijalko Todorović, Jakov Blažević, dr. Joža Vilfan, Djuro Stanković, Anton Vratuša, generala Miloš Šumonja in Milan Zečelj, Nikola Čobelić, profesorja dr. Božidar Lavrić in Radovan Lalić in drugi.

Modri vlak predsednika republike je v četrti uri po šestih zjutraj prispel na romunsko ozemlje, kjer je na vlak stopila posebna delegacija romunske vlade, ki je predsednika spremljala do sovjetske meje. V Bukaresti se je predsednik zadržal nekoliko dlje. Na postaji so ga pozdravili najvišji predstavniki Romunije, med njimi tudi predsednik vlade Kivu Stojko in prvi sekretar romunske delavske partije Georgiu Dej. Bukaresta je bila za to priložnost slovesno okrašena, na postaji in okoli nje pa je bila zbrana velika množica meščanov, ki so predsednika Tita navdušeno pozdravljali.

Na prvo sovjetsko obmejno postajo Ungeni je predsednik republike prispel v petek zjutraj nekaj po osmi uri. Poleg množice ljudi, ki so predsednika Tita in njegove sodelavce obšli s cvetjem, je jugoslovansko delegacijo sprejelo uradno predstavništvo sovjetske vlade in moldavske republike. Vsa pot od prve obmejne postaje pa do Moskve je bila polna navdušenih sprejemov in pozdravov. V Moskvo je predsednik republike prispel v soboto ob treh popoldne.

Nekaj ur pred prihodom vlaka so se na moskovskih ulicah, slovesno okrašenih s cvetjem in zastavami, zbrale množice Moskovčanov, ki so nestrpno pričakovali predsednikov prihod. Na postaji sami so bili zbrani najvišji predstavniki Sovjetske zveze s predsednikom



Press Fotoagentstvo

TRETJEGA JUNIJA JE MARŠAL TITO S SOPROGO IN V DRUŽBI TOV. EDVARDA KARDELJA, KOČE POPOVIČA, MIJALKA TODOROVIČA, JAKOVA BLAŽEVIČA IN DRUGIH ČLANOV PREDSEDNIKOVEGA SPREMSTVA OBISKAL VSEZVEZNO KMETIJSKO RAZSTAVO IN VSEZVEZNO INDUSTRIJSKO RAZSTAVO V MOSKVI. NA SLIKI VIDIMO PREDSEDNIKA TITA, JOVANKO BROZ IN PRVEGA SEKRETARJA CK KP SOVJETSKE ZVEZE NIKITO HRUŠČEVA, PRI MIZI NA LEVI SO MARŠAL BULGANIN, SOVJETSKI ZUNANJI MINISTER ŠEPILOV IN EDVARD KARDELJ, PRI MIZI NA DESNI PA PODPREDSEDNIK MOLOTOV, KOČA POPOVIČ IN TOVARIŠICI PEPCA KARDELJEVA IN POPOVIČEVA

prezidija Vrhovnega sovjeta ZSSR Kliment Vorošilov na čelu. Po pozdravnih govorih, ki sta jih imela predsednik Vorošilov in predsednik Josip Broz-Tito, so se jugoslovanski gosti odpeljali v vilo Spiridonovko, kjer bo predsednikova rezidenca za časa bivanja v Moskvi. Ulice od kolodvora do Spiridonovke so bile polne ljudi, ki so navdušeno pozdravljali jugoslovansko delegacijo. Računajo, da je predsednika Tita pozdravilo nad milijon Moskovčanov.

V nedeljo so si jugoslovanski gosti v spremstvu Bulganina, Hruščeva, Mikojana, Kaganoviča in drugih ogledali veliko kmetijsko in industrijsko razstavo v Moskvi, popoldne pa moskovski botanični vrt. Po ogledu botaničnega vrta so gostje prebili krajši čas na državnem posestvu v Sosnovki v bližini Moskve. Zvečer se je predsednik republike v spremstvu Nikite Hruščeva in drugih sprejel po moskovskih ulicah. Množica ljudi jih je seveda spoznala in burno pozdravljala.

V ponedeljek popoldne je predsednik Tito obiskal predsednika sovjetske vlade Bulganina, takoj nato pa prvega sekretarja CK KP Sovjetske zveze Nikito Hruščeva. Obiska sta bila vljudnostnega značaja; poročajo, da sta potekla v nadvse prijetnem ozračju.

Po obiskih je predsednik Tito položil venec na Leninov mavzolej, nato pa si je ogledal orožaro in Leninov muzej v Kremlju. V spominsko knjigo v Leninovem muzeju je predsednik republike napisal:

»PREVZELA ME JE SKROMNOST V ŽIVLJENJU VELIKEGA LENINA. VSAK KOMUNIST MORA NE LE SPOZNATI NJEGOVE NAUKE, PAČ PA TUDI POSNEMATI

NAČIN NJEGOVEGA OSEBNEGA ŽIVLJENJA«.

Po slovesnem kosilu pri predsedniku vlade Bulganinu, na katerem sta bili izmenjeni zdravici, so jugoslovanski gosti popoldne počivali, zvečer pa so si v Velikem teatru ogledali slovesno predstavo »Laurencia«.

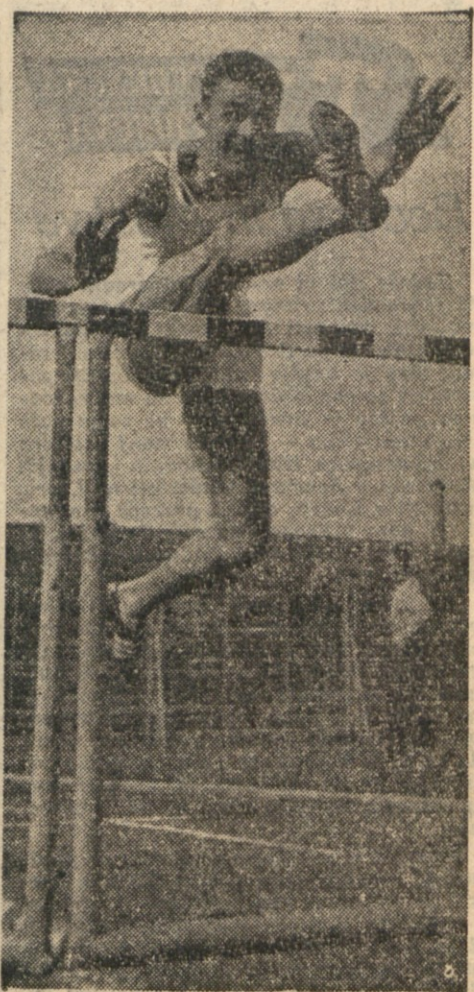
V torek so se začeli uradni razgovori s sovjetskimi predstavniki. V sporočilu, ki so ga objavili po razgovorih, je rečeno, da so potekali v prijateljskem ozračju in da se bodo nadaljevali. Popoldne je bil predsednik Tito s svojimi sodelavci gostni gost na kosilu, ki mu ga je priredil Hruščev, popoldne pa je Maršal obiskal moskovsko tovrano avtomobilov, kjer mu je nad 20.000 delavcev priredilo navdušen miting. Zvečer je predsednik republike priredil v vili Spiridonovki slovesno večerjo za sovjetske gostitelje. Tako popoldne, kot zvečer so državniiki izmenjali zdravice.

Predsednik Tito si je danes zjutraj ogledal atomsko elektrarno sovjetske akademije znanosti, ki je okoli 120 kilometrov od Moskve. Popoldne so jugoslovanski gosti obiskali moskovsko univerzo, kjer so se sestali s študenti univerze in se z njimi dlje časa pogovarjali. Zvečer je predsednik prezidija Vorošilov priredil svečani sprejem, takoj nato pa je predsednik Tito odpotoval na dvodnevni obisk v Leningrad. Na tej poti ga bo spremljala stalna delegacija, ki jo je sovjetska vlada dodelila predsedniku v spremstvo.

Pričakujejo, da se bodo po vrnitvi iz Leningrada nadaljevali politični razgovori med najvišjimi državnimi in političnimi predstavniki Sovjetske zveze in Jugoslavije.

Voditelji FLRJ odhajajo v Leningrad

**POLITIČNI RAZGOVORI
MED SOVJETSKIMI IN
JUGOSLOVANSKIMI VO-
DITELJI - ZGODOVINSKI
POMEN LANSKE BEO-
GRAJSKE RESOLUCIJE
- GLAVNA NAČELA ZA
RAZGOVORE: SPOŠTO-
VANJE SUVERENOSTI,
NEODVISNOSTI, ENAKO-
PRAVNOSTI IN NEVME-
ŠAVANJA - PREDSE-
DNİK REPUBLIKE BO PO-
LEG MOSKVE IN LENIN-
GRADA OBISKAL ŠE
SOČI NA KRIMU, KI-
JEV IN DRUGA MESTA
V SOVJETSKI ZVEZI**



● Naš lahkoatlet št. 1 Stanko Langer ●
● je v nedeljo na atletskem mitingu v ●
● Ljubljani pokazal, da je odlično pri- ●
● pravljen na olimpijado in mednarod- ●
● na srečanja. — Izenačenje državnega ●
● rekorda na 110 metrov z zaprekami ●
● sta nam zagotovilo, da nas bo Stanko ●
● letos častno zastopal. ●

Dobili so stavo

Israelčjevi iz Haife so nedavno dobili obisk iz Norveške. Gostje so posebno opazili, kako malo pijancev se opazi v Izraelu. Končno so stali za steklenico Adom Atika (izraelsko rdeče vino), da bodo ob prazniku neodvisnosti, ko se bo mnogo plesalo in pelo, naleteli vsaj na enega opitega človeka. Drugega večera so se mudili Skandinavci, do smrti utrujeni zaradi iskanja doživetja in zaskrbljeni zaradi svoje stave, v bližini pristanišča. Popili so velikanske količine oranžnega soka in sode, vendar niso našli nikogar, ki bi bil pijan. Izenada so jim zasijali obrazi. Ob obrobnem kamnu je sedel človek, ki se je v vetriču zibal in blebetal. Klepetaje so se mu približali, nato utihnil, potem se zakrohotali. Pol ure kasneje so izročili gostitelju steklenico Adom Atika. Mož je bil sicer pijan, vendar je bil Norvežan-mornar, ki so ga usmiljeno vrnili na ladjo.

Sonce v rižu

Salzo Goto, lastnik tovarne za optične izdelke v Tokiju, je iznašel aparat, sestavljen iz zrcalnih stekel, ki tehta 125 kg. S tem aparatom morejo presneti 3 funte riža v eni uri. Prednost tega aparata, se zdi, je v tem, da dobe ojemalci zdravo surovo hrano, kadar dežuje.

V Sydneyu so zaposlili ovce

V Avstraliji sedaj množično uporabljajo ovce za košnjo travnikov. Pri trvdki James Dennis si jih proti plačilu lahko izposodi. Z njimi si prihranijo mučno delo. Samo v okraju Sydneya je trenutno zaposlenih 14.000 ovac v tej novi poklični panogi.

Lacoste išče denar

Francoski minister za Alžirijo išče 80 milijard frankov, da bi odkupil zemljo, ki bi jo potem oddal v najem domačinom-muslimanom. Ta denar namerava Lacoste dobiti pri francoskih podjetnikih, ki imajo svoj kapital naložen v Alžiru. Namen tega kupovanja zemlje je v tem, da bi se vsaj malo potolažila »žejna po zemlji«, ki jo izražajo kolenični, ker se zavedajo, da so jih francoski kolonisti preganili z njihovih lastnih posestev.

»Atomska shizofrenija«

Japonski zdravniki za duševne bolezni imajo nešteto bolnikov, ki bolujejo na tako imenovani »atomske shizofrenije«. Ti bolniki se bojijo, da bi postali žrtve atomskega napada, hkrati pa nočejo uživati živil, češ da so radioaktivna.

Vojaške čepice

Španska vlada je poslala v Maroko 20 tisoč vojaških čepic, ki naj bi jih nosili pripadniki samostojne maroške vojske. Pred nekaj dnevi pa je tunizijska vlada zaprosila francosko vlado, naj ji preskrbi 20.000 francoskih čepic, ki naj bi jih nosili tunizijski vojaki. Francoska vlada doslej še ni odgovorila na to prošnjo.



Press Fotoagentstvo

SPREJEM PRI PREDSEDNIKU PREZIDIJA VRHOVNEGA SOVJETA ZSSR K. E. VOROŠILOVU. NA VOROŠILOVI DESNICI SEDIJO: PREDSEDNIK REPUBLIKE JOSIP BROZ-TITO, PODPREDSEDNIK EDVARD KARDELJ, SEKRETAR ZA ZUNANJE ZADEVE KOČA POPOVIČ IN MIJALKO TODOROVIČ. PRVI NA LEVICI JE SOVJETSKI ZUNANJI MINISTER DMITRIJ ŠEPILOV

Beograd in Moskva

Zadnje dni ni noben mednarodni politični dogodek pritegnil tolikšne pozornosti svetovne javnosti kot obisk predsednika republike Josipa Broza-Tita v Moskvi; zaradi tega je stopilo nekoliko v ozadje zanimanje za ostalo dogajanje na mednarodnem torišču in časopisje — ne samo naše ali pa sovjetsko — posveča manj prostora n. pr. sestanku štirih zahodnih zunanjih ministrov v Benetkah, napetosti na Cipru, situaciji v Koreji, obisku grškega kraljevskega para v Franciji in celo dogovoru, ki sta ga Guy Mollet in dr. Adenauer dosegla glede Posarja.

To zanimanje govori o pomenu, ki ga vsi pripisujejo poslanstvu, ki ga je nase prevzel maršal Tito. Iz dosedanjega poteka tega obiska lahko sklepamo, da bodo tudi politični razgovori dali tiste rezultate, ki jih želita prav tako jugoslovanska kot sovjetska vlada in politični vodstvi, se pravi, da se bo še naprej razvijala tista politična smer, ki je že od lanskega beogradskega sporazuma dokazala svojo korist in uspešnost.

To misel je zelo jasno poudaril tudi predsednik republike v napitnici, ki jo je izrekel na kosilu pri predsedniku Vorosilovu. »Nabela medsebojnega spoštovanja,« je dejal maršal Tito, »suverenosti, neodvisnosti in neumešavanja v notranje zadeve drugih, iz katerih izhaja (beogradska) deklaracija, so dale močno pobudo krepitvi prijateljskih odnosov med našima državama in so že pripeljale do pomembnih rezultatov na gospodarskem, političnem, kulturno-znanstvenem in drugih področjih našega sodelovanja...«

Če bi hoteli, da bi bila podoba sedanjih političnih odnosov med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo še popolnejša, potem bi morali opozoriti še na vrsto manjših dogodkov, ki pa po svoje karakterizirajo to krepitvi prijateljskih zvez.

Med te dogodke spada slej ko prej obisk sovjetske križarke »Kutuzov« in dveh rusilcev v Splitu, kamor je prišel na uradni obisk le Jugoslovanski vojni mornarici poveljnik sovjetskega črnomoškega ladjevja admiral Kasatonov; drugi tak dogodek je gostovanje glavnega moskovskega gledališča MHAT na jugoslovanskih odrih ob istočasnem gostovanju Jugoslovanskega dramskega gledališča iz Beograda v Sovjetski zvezi; v Moskvi je bila odprta razstava jugoslovanskega slikarstva, izmenoma pa sta prav te dni v obeh državah filmska festivala — v SZ jugoslovanskega, pri nas pa sovjetskega filma.

Vsi ti dogodki dajejo nekaj okvir političnim razgovorom v Moskvi, katerim posveča sovjetski tisk zelo veliko pozornost, kakor je bil tudi sprejem maršala Tita in njegovega spremstva v sovjetskem glavnem mestu nekaj takšnega, kar prebivalci Moskve ne pomnijo.

Kaj lahko pričakujemo od teh razgovorov? Z obiskom predsednika Tita v Moskvi je še enkrat prišla do izraza doslednost jugoslovanske zunanje politike, se pravi tiste politike, ki je postala simbol vnetega prizadevanja za utrditev miru in za zboljšanje odnosov med posameznimi državami in s tem na svetu sploh. To je tudi vzrok, da ves svetovni tisk — celo tisti del tujega časopisja, ki je nekolikant skepske gleda na to zblizjevanje — pozorno spremlja moskovske razgovore, ker je pričakovati, da bodo prav ti razgovori dali nove pobude za plodnejše delo na mednarodnem torišču, upoštevajoč pri tem vse težave, ki se temu koristnemu namenu še danes tu ali tam upirajo.

Kot dokaz, kako se spreminjajo razmere na mednarodnem področju, bi morali navesti še pred kratkim podpisani sporazum med Jugoslavijo in Madžarsko. Ta sporazum je namreč rešil vsa prečeta vprašanja, ki so doslej razdvajala Jugoslavijo in sosedno Madžarsko. Madžarska se je obvezala, da bo v roku petih let poslala Jugoslaviji blaga v vrednosti 85 milijonov dolarjev, kar gre na račun reparacij in trgovinskega dolga. Ta pogodba je nakazala širše možnosti za razširitev trgovinskih odnosov med obema državama, hkrati pa je bil dosežen tudi sporazum o tehničnem in znanstvenem sodelovanju, kar znatno približuje obe državi. S tem je odpadel še en kamen spotike, ki je oviral naravni razvoj v Podonavju.

Prav v tej zvezi pa bi kazalo omeniti še enega ali celo dva manj ljuba dogodka. Bolgari so spremembe, ki so se dogodile tako v Sovjetski zvezi kot tudi v nekaterih drugih vzhodnih državah, vzeli s precej lahke strani, se pravi — zelo površno. To se je pokazalo pri bolgarski parlamentarni delegaciji, ko so hoteli med »parlamentarci« poslali v Jugoslavijo tudi dva poslanca, ki nista bila nikoli naklonjena zblizanju in prijateljstvu z našo državo. Drugi primer je Albanija, kjer se tamkajšnje politično vodstvo le s težavo in obotavljajoče oprijemlje nove smeri.

Daleč bolj razveseljiva je vest, da namerava v kratkem obiskati našo državo posebna delegacija italijanske komunistične partije z namenom, da se podrobneje seznani z razmerami in uspehi z graditvijo socializma v naši državi. Medtem ko je Palmiro Togliatti, voditelj KPI, pokazal primer, kako je treba pozabiti na neprijetno in škodljivo preteklost, pa so na vodstvu francoske KP veliko okornejši in ne radi priznavajo še tako očitne dokaze, da so bili glede Jugoslavije dolgo časa v brdki zmoti.

In še en dogodek: slučaj je hotel, da je tik pred prihodom maršala Tita v Moskvo odstopil dosedanj in dolgoletni sovjetski zunanji minister Vjačeslav Molotov (ki pa je še nadalje ostal podpredsednik vlade) in da je bil za novega zunanjega ministra imenovan Dmitrij Sepilov. Odstop Molotova je naletel vsepovsod na velik odmev in komentarje, hkrati pa naj bi »mladi« Sepilov tudi kot oseba pomenil bistveno spremembo v sovjetski zunanji politiki. Sepilov velja namreč za elastičnega, prožnega diplomata s širokim obzorjem, se pravi politik, ki naj bi v sedanjem razdobju dinamičnosti in sovjetski zunanji politiki ustrezal vsem zahtevam, ki jih prinaša novo razdobje tako v sovjetski zunanji politiki kakor tudi v mednarodnih odnosih.



Arabska legija je dobila novega poveljnika trinidesetletnega generala Navara, ki se je v nekaj mesecih povzpel od majorja do generalnega majorja in najvišjega oficirja Jordanske vojske za kraljem Huseinom, ki ima enaindvajset let. Videti je, da gre napredek z mladostjo — kakor v Egiptu. Po odhodu Angleža Glubb-paše, ki je bil dolgo vrsto let poveljnik arabske legije, se Jordanija vedno bolj izmika britanskemu vplivu. Britanci so sicer opremili in izurili Arabsko legijo, ta je postala nedvomno najboljša vojaška enota v arabskem svetu (pravijo, da Arabci ne bi držali danes Jeruzalema, ko ne bi bilo Arabske legije), toda jordanški obrambni minister Adžluni le nima dobre besede za Glubba. Obtožilo ga je, da je bil avtokrat. Njegovo prepričanje in dejanja so bila pobarvana z zastarelim imperializmom. V Jordaniji je sedaj čutili podobno vrenje

mladih oficirjev kot v Egiptu, le s to bistveno razliko, da mladi kralj Husein uživa velik ugled in da gre z duhom časa naprej. Toda Jordanija je v sebi le razdvojen država. Ne samo, da je Izrael tista vedno priučujoča mora, ki hromi dejavnost in spravlja palestinske begunce v apatijo, ampak je tudi neenotnost in nezaupanje med Arabci samimi ovira hitrejšemu napredku. Razvoj na Srednjem vzhodu je danes poln protislovij in le čas in zavestna volja ljudi jih bosta lahko zgladila. Novi poveljnik jordanških oboroženih sil je sklenil dosedanje »Arabsko legijo« preimenoovati v Jordansko vojsko, hkrati pa tudi odpraviti slikovite značilnosti, ki so krasile bojovnike Arabske legije: turbanje in burne. Jordanški vojski bodo dobili moderno — kaki uniformo in tudi temu ustrezajoča pokrivala. Na sliki: vojski Arabske legije se urije v puščavi.

KAM GRE ITALIJA?

Po Italijanskih administrativnih volitvah — Monarhisti in neofašisti so zgubili 15% glasov — Najbolj sta se okrepili socialna demokratska (za 21%) in socialistična stranka (za 20%) — Predsednik Italijanske vlade in zunanji minister bosta šla na obisk v Moskvo

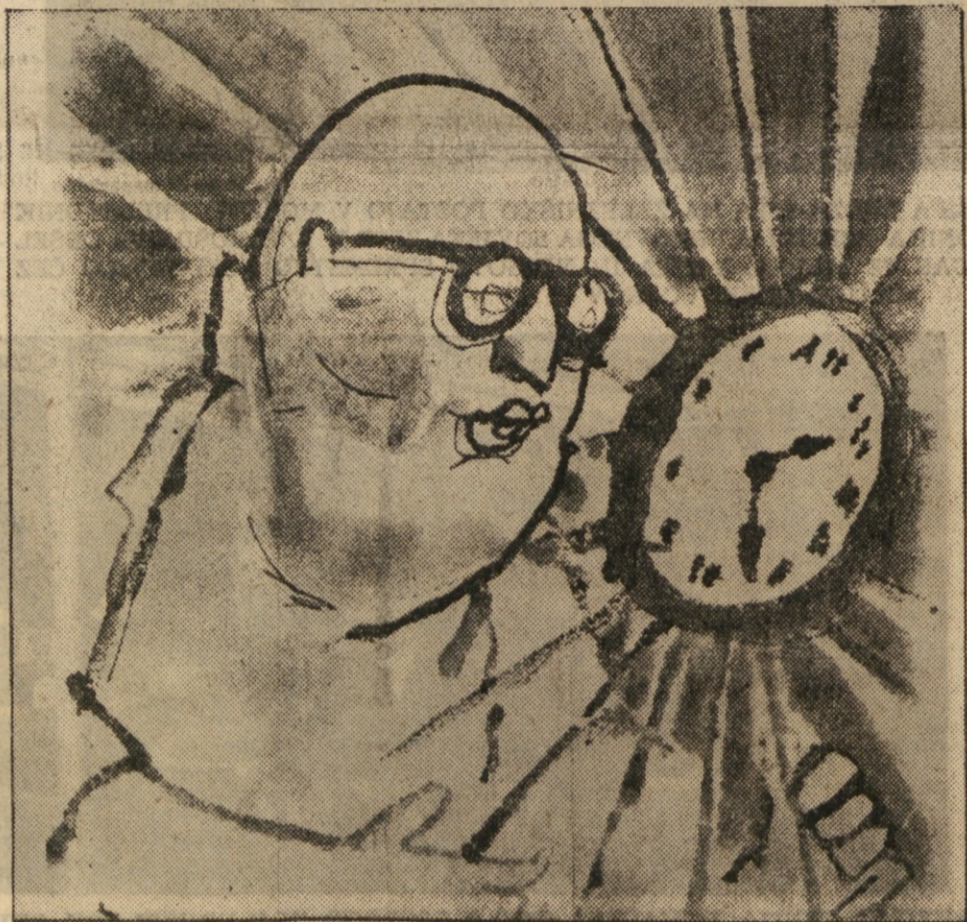
Kaj so pokazale italijanske administrativne volitve? Konservativni del tiska piše o afirmaciji širistankarskega centra, levi usmerjeni pa o okrepi levice; in vsak ima po svoje prav. Stranke vladne koalicije so res dobile več glasov kot pri zadnjih volitvah, stranke levice pa tudi Komunisti in krščanski demokrati so jih dobili nekoliko manj, skrajna desnica (monarhisti in neofašisti) pa so jih izgubili okrog 15%. Lahko tudi rečemo, da so se glasovi premaknili od desne proti levi. Glasove, ki jih je izgubila skrajna desnica so delno pobrali liberalci, ki so kljub svojemu sodelovanju v sredinski vladi vseeno desničarska stranka, delno pa so te glasove dobili krščanski demokrati, ki pa so na drugi strani izgubili precej glasov na račun socialnih demokratov, socialisti pa so pridobili nekaj glasov na račun komunistov, nekaj pa najbrž tudi od krščanskih in socialnih demokratov.

Največ sta pridobili socialnodemokratska (21%) in socialistična stranka (okrog 20%). Uspeh teh dveh strank kaže še na neko drugo značilnost: na teh volitvah sta nastopili samostojno, medtem ko sta bili pri prejšnjih povezani ena z vladnim blokom druga pa s komunisti. Socialisti so tudi pri teh volitvah dobili več glasov v občinskih kot v pokrajinskih volitvah, kjer so imeli skupne liste s komunisti.

Leva usmeritev volilnega telesa se kaže celo pri samih krščanskih demokratih, ki so največje zmage doživeli v Firencah, kjer se je bivši župan La Pira postavil po robu uradnemu krščansko demokratskemu vodstvu, ko je šlo za interese delavstva. Ko so kapitalisti hoteli likvidirati neko tovarno in odpustiti vse delavstvo, jo je on enostavno dal v upravo delavstvu in se ni ustrašil groženj iz Rima. Svoj položaj so okrepili tudi v Torinu, kjer se je prav tako krščansko demokratski župan Peyron odvil z rimskim centralizmom za koristi svojega mesta.

Rezultati volitev pa so pokazali tudi, da so se krščanski demokrati upravičeno bali volitev po proporcionalnem sistemu, kajti po večinskem sistemu jim je že navadna večina glasov prinesla absolutno večino mest v občinskem svetu in je bilo torej lahko sestaviti občinski odbor, sedaj pa bodo morali tudi tam, kjer imajo navadno večino, iskati zaveznikov med drugimi strankami, če bodo hoteli sestaviti občinski odbor. Isto velja seveda tudi za komuniste.

Najvažnejša je sedaj torej vprašanje, kakšna bo ta večina. Ali se bodo krščanski demokrati orientirali na levo ali na desno. Njihovi zavezniki v vladi, socialni demokrati, ki



predstavljajo skoro v vseh glavnih mestih jezice na tehtnici, zahtevajo, naj bi bili novi občinski sveti sestavljeni iz krščanskih demokratov, socialnih demokratov in socialistov. Liberalci pa so za povezavo z desnimi strankami, ki jo zagovarja tudi voditelj Katoliške akcije in predstavnik Vatikana Godda, ki pravi, da »katoliška cerkev ne more odobriti sodelovanja s socialisti in komunisti in da bi bila taka zveza med katoličani in nasprotniki cerkve v upravnih organih absurdna« in da torej krščanski demokrati laže sodelujejo z desnic kot z levico.

Kakor kaže, pa bo vatiškano stališče le težko prodrl. Predsednik vlade Segni je izjavil, da volilni rezultati zahtevajo nujno orientacijo katoličanov na levo. Mnogo bo odvisno od stališča socialistov — tako Nennijev kot Saragatovih. Obeji pa so že pokrenili akcijo za združitev vseh italijanskih socialistov. Toda, če so si enotni, da je njihova združitev, ali vsaj tesno sodelovanje nujno, pa so se razlike v nekaterih njihovih stališčih glede bodoče večine v občinskih svetih.

Socialni demokrati (Saragatovi) predlagajo zvezo med krščanskimi demokrati, socialnimi demokrati in socialisti toda nujno brez komunistov. Nenni na zastopa stališče, da bi morala ta zveza zajeti tudi komuniste. Vendar prevladuje mnenje, da te razlike ne bodo pokopale akcije za socialistično združitev.

Prihodnji teden bodo odločili za splošno usmeritev italijanske politike, kajti bodoča večina v občinskih svetih bo nujno vplivala tudi na usmeritev vladne politike in na vzpo-

Jezikovne težave na Ceylonu

V predvolilni kampanji sta sedanjí ministri predsednik Ceylona Bandaranaike in njegova stranka objavljala, da bo sinhaleščina postala edini uradni jezik. V tem smislu je nova vlada že sprejela osnutek zakona. Takoj so se oglašili Tamili, ki jih je dva milijona od osem milijonov prebivalcev, češ da misli vlada izobčiti tamilščino. Zagrozili so s krvoprelitjem in s »satiago« (pasivnim odporom). Z druge strani pa osebosti iz stranke predsednika Bandaranaike obtožujejo svojega voditelja, da daje preveč koncesij manjšinam, posebno Tamilom. Neodvisnost prinaša tudi probleme in težave.

stavitev nove večine tudi v parlamentu in vladi. Kot prvi znak nove usmeritve lahko smatramo tudi dejstvo, da sta po skoro polletnem obotavljanju Segni in zunanji minister Martino sprejela povabilo za obisk Sovjetske zveze, kamor bosta odpotovala še to poletje.

Strah pred študenti

V neki gimnaziji v Karachiju so študenti stavkali, češ da so izpitne naloge pretežke in da se oni stega niso učili. Neki profesor je v drugi gimnaziji med pisanjem izpitnih nalog zalotil študenta, ki je prepisoval iz knjige in ga izključil iz dvorane. Druga dne je trideset študentov ugrabilo profesorja, ko je šel z doma k izpitu. Zaprl so ga v neko sobo ter ga žalili in zasramovali. Zato ni nič čudnega, če večina profesorjev v Karachiju zatise eno oko, če zaloti študenta pri prepisovanju.

Nerodna izjava

Od časa do časa se Eisenhowerjevi svetovalci znebijo kake nerodne izjave, ki jo mora Bela hiša potem preklicevati. Zadnjo izjavo je dal Howard Pyle eden izmed predsednikov pomočnikov v Beli hiši. V Detroitu, kjer vedno bolj narašča brezposelnost v avtomobilski industriji, je povedal tole tolažilno misel: »Pravica do trpljenja je ena izmed radosti svobodnega gospodarstva.« Čeprav se je Bela hiša v Pylovem imenu opravičila, je ta izjava opozorila na besede, ki jih je pred časom izrekel minister za obrambo Wilson. Ta je namreč primerjal delavce s psom v pesjaku. Ameriški demokrati, ki zatrjujejo, da je sedanja vlada vlada velekapitala, so take izjave kar všeč, ker jih s pridom uporabljajo v predvolilnem boju.

Poneverbe v Franciji

Finančni organi so ugotovili velikansko poneverbo, ki dosegla 300 milijard frankov. Do teh poneverb je prišlo zaradi tega, ker so nekatere družbe prodajale v Franciji blago, ki je bilo določeno za izvoz in kot takšno oproščeno takega.

Dogodki preteklega tedna

● NEW YORK, 30. maja. — V New Yorku se je sestal Varnostni svet, da bi ponovno proučil palestinsko vprašanje. V tem mesecu predseduje svetu jugoslovanski predstavnik dr. Jože Brilej.

● MOSKVA, 1. junija. — Prezidij vrhovnega sovjeta ZSSR je sprejel ostavko zunanjega ministra Vjačeslava Molotova. Novi zunanji minister je Dmitrij Trofimovič Sepilov.

● KAIRO, 2. junija. — Predsednik Abdel Naser je izjavil, da v Egiptu ne bodo dovoljene politične stranke, ker so le-te »agenti imperializma in elementi korupcije«.

● PARIZ, 4. junija. — V Pariz je prispel indijski minister brez listnice Krišna Menon. Menijo, da namerava ponuditi posredovanje Indije pri reševanju alžirskega vprašanja. Francoska skupščina je pozno ponoči izglasovala zaupnico Molletu v zvezi z vladno politiko v Alžiru.

● SAARBRÜCKEN. — Posarska vlada je odobrila sporazum o Posarju, ki sta ga dosegla v Luksemburgu Guy Mollet in dr. Adenauer.

● TANGER, 6. junija. — Maroški sultan Ben Jusuf je odobril načrt, po katerem bo imel Tanger »prehodni status« v razdobju pred priključitvijo k Maroku.

POLITIČNI PORTRETI

Novi sovjetski zunanji minister



Z odstopom sovjetskega zunanjega ministra Vjačeslava Molotova kaže, da se je zdaj tudi simbolično končalo eno obdobje v sovjetski zunanji politiki. Ni dvoma, da bo odstop Molotova ustvaril še bolj ugodno vzdušje pri jugoslovansko-sovjetskih razgovorih v Moskvi. Hkrati je bil za novega zunanjega ministra imenovan dosedanj glavni urednik »Pravde« Dmitrij Trofimovič Sepilov.

Sepilov, ki je šestnajst let mlajši od svojega predhodnika, velja za »mladega« revolucionarja. V zadnjem času je šla njegova pot strmo navzgor. Na dvajsetem kongresu KP Sovjetske zveze je bil izvoljen za kandidata prezidija CK KP SZ, zdaj pa imenovan za zunanjega ministra.

Odstop Molotova je povzročil po vsem svetu živahne komentarje in veliko pozornosti je bil deležen tudi Sepilov. Komentarji opozarjajo na to, da je odločitev za zamenjavo osebnosti v sovjetskem zunanjem ministrstvu najbrž zorela že delj časa, pač v skladu z razvojem sovjetske zunanje politike po obsodbi Stalinovega kulta.

Sepilov je bil rojen leta 1906 v Moskvi. Leta 1926 je končal moskovsko univerzo in postal državni tožilec v jakubski avtonomni republiki. Istega leta je bil sprejet v komunistično partijo. Od leta 1928 do 1935 je bil na raznih dolžnostih. V dveh naslednjih letih se je ukvarjal s kmetijstvom v aparatu CK KP. Vse do leta 1941 je bil na odgovornih mestih v kmetijstvu.

Ob izbruhu druge svetovne vojne se je Sepilov javil kot prostovoljec v vojsko in jo je leta 1945 zapustil v činu generalnega majorja. Po vojni je opravljal razne dolžnosti v aparatu CK KP, vedno bolj pa se je ukvarjal z novinarskimi dolžnostmi, saj je postal glavni urednik »Pravde«. Imajo ga za strokovnjaka za Srednji vzhod in temu gre najbrž pripisati dejstvo, da so ga leta 1955 poslali v Kairo.



- Izdaja in tiska časopisno-slojstniško podjetje »Slovenska poročevalca« v Ljubljani, direktor Rudi Janhuda. Urejuje uredniški odbor. Glavni urednik Branko Babič. Odgovorni urednik dr. Dušan Savnik. So uredniki odgovorni France Plevel.
- Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ul. 1 (priškolci), pošta predal: 150 — Telefoni: 23-522 do 23-626 (interna številka 23).
- Narodniški oddelki: Ljubljana, Kardeljeva ul. 1, telefon 21-833. Narodniška celotna 960, polletna 480 din, četrtletna 240 din, mesečna 80 din. Posamezna številka 20 din.
- Oglasi: oddelki: Ljubljana, Kardeljeva ulica 1, telefon 20-806.
- Številka tekočega računa pri Komunalni banki: 60-KB-5 2 149.
- Rokopisov ne vračamo!



Med Tibetom in Indijo, v himalajski državi Nepal, so dvorni zvezdoslovci, ki tam kot v pravejših časih vodijo vse državne posle, ugotovili, da je najugodnejši čas za kronanje 36-letnega nepalskega kralja 2. maj 1956 ob 10.43 po lokalnem času. Po umivanju v tonah snega s himalajskih hribov sta se kralj in kraljica na slovesnem hrbtu odpravila v palačo Hanuman, kjer ju je čakalo 1500 povabljenih gostov in zastopniki 15 držav.

To se mu še ni pripetilo



Nekaj podobnega kot naš Aleksič je tudi Jim Crossini, ki se zna v najkrajšem času rešiti najbolj kompliciranih vezi. Pri zadnji predstavi v Manchesteru mu je šlo pa kar za nohte. Kot vedno so ga trdno zvezali, polili obliko z bencinom in obesili za noge. Njegova umetnost je v tem, da si sam naglo strga gorečo obleko s telesa. Toda dež je v Manchesteru napojil vrvi, da se jih ni mogel rešiti — in tako se je Crossini spremenil v gorečo bakljo. Njegov presunljiv krik: »Rešite me! Gorim!« je preplašil gledalce in hitre roke so mu v zadnjem trenutku rešile življenje.



»ČLOVEK-PTIČ«

SE JE UBIL

Leo Valentin je najbrž vedel za svojo usodo. Kakor Clem Sohn tik pred izbruhom vojne, se je tudi Valetin ubil pri nastopu, ki ga je priredil pred 100.000 gledalci v Liverpoolu. — Pred letom dni mu ni uspelo, da bi izvedel svoj nastop. Zato pa je obljubil, da bo dokazal, ni »ni lažnjivec«.

Kako se je zgodila strašna nesreča, opisuje neki reporter lista »Daily Mail« ki je bil v letalu, iz katerega se je Leo Valentin spustil. Letalo tipa Dakota, ki naj bi vzletelo z držnim »človekom - ptico«, se je zamudilo z odletom, kajti Valentin je še popravil eno svojih kril. Krili sta merili po meter dvajset v širino. — Valentin je sedel na svojem sedežu v letalu in je bil zelo razburjen.

Ko se je letalo dvignilo na višino 2500 metrov, je pilot pozval Valentina naj si pripravi peruti. Čez hip je dal znak, naj odskoči. Valentin pa mu je odgovoril, da še ni pripravljen. Letalo je napravilo velik krog in se potem vrnilo na isti kraj. Valentinu ta kraj ni bil všeč in pilot je moral še nekaj časa manevrirati; naposled se je Valentin vrgel skozi odprtino. Toda tedaj se mu je leva perut zataknila. Kosci lesa, iz katerega sta bili peruti napravljeni, so leteli na vse konce. Od tega udarca je Valentina zaneslo k repu Dakote. Tu se je že drugič močno zaletel. Brž nato je začel hitro padati. Čez tri sto metrov smo zagledali njegovo padalo. Toda namesto da bi se odprlo,

je bingljalo nad njim v obliki plamenice. Hip zatem se je Leo Valentin z glavo naprej zabil sredi nekega polja. »Človek-ptica« je bil mrtev. Zapustil je ženo in hčerko.

Leo Valentin se je rodil leta 1920 v Franciji, med vojno je bil padalec, po vojni pa je kot športni padalec dosegel svetovni rekord v skoku s padalom: skočil je z višine 7200 metrov, padalo pa je odprl šele v višini 610 metrov nad zemljo, t. j. po 112 sekundah prostega pada.

NA ŠVEDSKEM NI DEKLET

Znanost stoji pred zagonetko. Zadržna deklica, ki se je rodila v nekem kraju na Švedskem, je danes stara 14 let. V neki družini imajo že 20 sinov.

Pa tudi v ostalih krajih Evrope so v večjih mestih ugotovili, da otroško perilo za dečke polde, medtem ko ono za deklice preostaja. Vse kaže, da so na splošno rojstva dečkov v porastu.

Kot vse kaže, bodo prihodnje generacije moških le s težavo našli partnerice in bo s tem žena spet pridobila precejšnjo veljavo in se ji bo dvignil ženski ponos. Nastopila bo zopet doba trubadurjev.

Po velikih vojnah so se opazili tak pojav. Ni se bati, da bi bilo preveč moških na svetu, ker narava sama regulira in uravnoveša potomstvo.

Mlada francoska filmska igralka Alta Riba je prišla v Cannes — kot mnoge druge — zaradi reklame; na prvi jadralnici, ki jo je našla v pristanišču, se je pokazala radovednim očem in fotografskim aparatom v »radodarni« kopalni obleki.

Mačje norčije

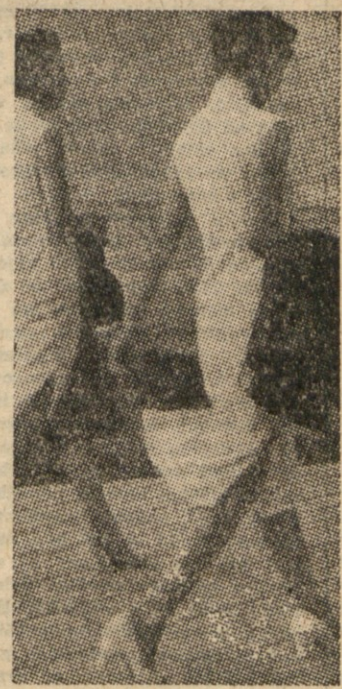
Kdo se še ni zabaval ob pogledu na mlade mucke, ki se znajo tako prikupno poigrati med seboj. Neki fotograf si je privoščil vrsto posnetkov mačjega para ter jih pokazal akrobatom in plesalcem. Ne, takšnih s tvari mi ne zmoremo! so odločno zatrdili plesalci, potem pu sta se le našla dva in pokazala, da niso ljudje nič manj sposobni kot mačke. Kot mucke same.



NOVA MODA NA KITAJSKEM

Ni še dolgo tega, kar je neki višji kitajski uradnik dejal: »Če zagledate v centralnem moskovskem gledališču siv ali črn oblik ljudi, je to gotovo kitajska delegacija.« To so bile prve besede, ki so dale slutiti, da se pripravlja na Kitajskem modna sprememba. Letošnji 1. maj je pokazal, da skuša vlada privaditi ljudi na novo modo, ki je bolj po zahodnem vzorcu. Na tisoče mladih deklet je prvič korakalo v paradi ne v brezobličnih hlačah prejšnjih let, marveč v živih krilih in tankih bluzicah. Toda to še ni vse. Istočasno so v Pekingu, Šanghaju, Kantonu in drugih večjih mestih priredili velike modne revije, kjer so sicer še govorili proti tesno se prilagajočim oblekam in visokim petam, pokazali pa tudi najbolj tesne obleke in najvišje pete. Zato danes elegantna dama

na ulicah Pekinga ni več izreden pojav. Da znajo Kitajke nositi pridobitve nove mode, nam nazorno kaže naša slika.



Industrija čudežev v Lurdu

PRED PIČLIM LETOM JE NA MEDICINSKI FAKULTETI SORBONE DOSEGLA DOKTORAT 34-LETNA GOSPA TEREZIA VALOT, PROFESORJI SO POSEBNO POVAŽALI NJENO DOKTORSKO DISERTACIJO. V KATERI JE RAZKRIJALA IN POJASNILA LURSKA »ČUDEŽNA« OZDRAVLJENJA. DISERTACIJA JE VZBUDILA HRUP IN VIHAR MED TISTI, KI SE OKORIŠČAJO Z LURSKIMI ČUDEŽI.

Industrija čudežev v južno-francoskem mestecu je znana po znanem dogodku, ki so ga obdelovali že razni pisatelji in se ga je pred nekaj leti polastila tudi filmska industrija. Kmalu do sto let, odkar se je razširila legenda, da je štirinajstletna Bernardka Soubirous zagledala Marijo, štirinajst dni po tem, pravi legenda, je v isti votlini v Lurdu začel izvirati studeneč, ki povzroča čudežna ozdravljenja. Vatikan je doslej priznal štirideset takih ozdravljenj. Vsako leto prihajajo v Lurd milijoni romarjev in tisoči takih, ki ondi iščejo zdravja. Samo v letu 1954 je bilo v Lurdu tri in pol milijona gostov. Potemtakem ni čudno, da ima Lurd pri svojih 14 tisoč prebivalcih danes čez 250 hotelov. Blizu votline je nastal novi del mesta. Nad votlino je gotoka bazilika, prave nje pa še ena cerkev. Tod se pomikajo procesije proti votlini, kjer se potem dogajajo čudeži.

Nekateri katoliški publikacije, razširjene v milijonih po svetu vedo povedati, da se je Bernardka rodila 1844 kot prva izmed osmih otrok v ubožni malnarški družini. Ko ji je bilo deset let, je morala družina iz milina in je našla zavetje v bivši letišnici. Od 11. februarja do 16. julija 1858 je Bernardka osemnajstkrat videla Marijo. Petinajstdeset let stara je umrla 16. aprila 1879 v samostanu v Neversu. 8. decembra 1933 je bila razglašena za svetnico.

IN KAJ JE UGOTOVILA DR. TEREZIA VALOT? Raziskava je dognala, da navedeni podatki ne drže. Po gradivu, ki ga je našla Terezia Valot v arhivih, drži tole: Bernardkini starši niso bili malnarji, marveč lastniki precej velikega mlina v Bolyju. Ki je prišla Bernardka na svet, sta bila zakonca Soubirous na glasu bogatašev. Propad in revščina je zakrivil alkohol. Dr. Terezia Valot sklepa iz tega, da je bila Bernardka do določene obremenjena. Ni znela ne pisati ne brati, pač pa jo je župnik Ader v bližnji vasi temeljito poučeval o katekizmu. Ta duhovnik je opravil odlično vlogo v zgodovini lurskih čudežev. Dr. Valo-

tova poroča, da so ravno tisti čas, ko je Bernardka hodila k župniku, na Francoskem mnogo govorili o raznih prikaznih Marije, ki sta jo videla dva otroka v vasi La Salette. Župnik Ader se je kajpada tudi močno zanimal za ta dva otroka in je Bernardki o tem goreče pripovedoval.

Drugi možak, ki je opravil važno vlogo v zgodovini lurskih čudežev, je že davno umrl zdravnik doktor Dozous. Tega obdobja Terezia Valotova, da je bil kratkoročno slepar. Slušal je pripovedovati, da je Bernardka v votlini, kjer je videla prikazen, grebla z rokami zemljo in luknja se je kmalu napolnila z umazano vodo. Pila je Bernardka, si umila obraz in jedla krečo, ki nastie v tej votlini. Potemtakem ni privrel na dan čudežni vodnjak, marveč studeneček, ki je bil plitko pod zemljo. Razširili pa so ga verniki, ki so naslednje dni tu iskali zdravja. Bernardkin privid in votlina sta po nekaj tednih utonili v pozabo. Tedaj je iznenada stopil na plan dr. Dozous in je razbomhal, da je z vodo v votlini ozdravil nekega slepca. Njegovo poročilo je razburilo vso Francijo: lahkoverno ljudstvo je veseposod govorilo o čudežnem vreču v Lurdu.

RAZKRINKANI DOKTOR DOZOUS

Dr. Terezia Valot je našla knjižico, ki jo je napisal dr. Dozous že leta 1853; torej pet let prej, preden je imela Bernardka privide. V svoji knjižici je hvalil mineralno vodo iz Cauteresa, ki zdravi vse bolezni — od sifilisa do sladkorne. Toda doktor Dozous se je urezal. Mineralna voda mu ni prinesla bogastva. Vrnil se je v Lurd. O tem, kako je tu nastopil, navaja dr. Valotova poročilo, ki ga je napisal v lurski državni tožilnici leta 1858: »Iznenada se je pojavil neki zdravnik, čigar početje ima hude posledice. Doktor Dozous je bil prej zdravnik v lurski bolnišnici; toda pred dvema letoma so ga brez odgovora odstranili. Trdijo, da je zaradi tega še danes razsiren. Hudo je tudi zameril, ker ga niso sprejeli v lurski državni tožilnici. Naj bi napisal za policijskega prefekta poročilo o duševni in telesni konstituciji Bernardke Soubirous. Brž ko je doktor Dozous zvedel, da je to poročilo ugodno, je takoj obrnil plašč po vetru, medtem ko je prej zadrževal, da so prividi nesmisel in da je Bernardka poniglavka.«

Doktor Dozous, ki torej ni uspel s stvarno v Cautereset, je zdaj iznenada napisal poročilo o tem, kako je ozdravil svojega starega pacienta Bourletta. Oznanil je: »Bourlette, ki je zaradi mrene na obeh popolnoma ostepel, si je umil oči s čudežno vodo, iznenada je



DR. TEREZIA VALOT PRavi: »NOBENEGA ČUDEŽA!«

spet spregledal in prišel razburjen k meni in mi pripovedoval o tem čudežu. Spretnakovič Dozous je poslej izkoristil vsakršno priložnost, da je pobasal v žep pro-

vizije pri velikem dotoku denarja, ki so ga prinašali romarji v Lurd. Ko je hotela cerkev kupiti prostor okoli votline, se je doktor Dozous lastniku zemljišča naravnost obesil na vrat. In ko je bila kupčija opravljena, je zahteval 5% provizije, saj je vendar on »odkril« votlino in s tem dvignil njeno vrednost.

Po skrbni raziskavi je Terezia Valot ugotovila, da Louis Bourlette sploh ni bil slep, marveč je le slabo videl. Zato prihaja do naslednjega zaključka o prvem čudežnem ozdravljenju v Lurdu: Trdno sem prepričana, da nista bili ne Bernardka ne Marija tieta, ki sta spravili prvi čudež v svet. To sta opravila doktor Dozous in Bourlette. Ko je doktor Dozous trdil, da je bil Bourlette popolnoma slep in je z lursko vodo spet spregledal, je bil prvi čudež tu. Potem se je z lahkovernostjo ljudstva takoj pričela — verižna reakcija.

VEČ ROMARJEV, MANJ OZDRAVLJENJ

Kako se je »verižna reakcija« razvijala, povedo statistike, ki jih navaja Terezia Valot v svoji disertaciji. Leta 1852 je bilo v Lurdu 50 tisoč romarjev. Štiri leta pozneje, že sto tisoč. Pred šestimi leti pa je Lurd preplavilo blizu dva milijona romarjev. Toda medtem ko številu teh »arašča«, stalno nazadujejo »čudežna ozdravljenja«.

»TO NISO URADNA GLASILA...«

Pri svojih raziskovanjih je našla Terezia Valotova dokaze o tem, kako je prišlo do nasprotja med lurskimi zdravniki in zdravniki iz drugih krajev. Za primer navaja doživljanj monakovskega zdravnika dr. Aignerja, ki se prišel v družbi profesorja filozofije Chideja leta 1912 v Lurd raziskovat »čudežna ozdravljenja«. Dne 22. avgusta 1912 je obiskal dr. Aigner kolegijski lurski zdravnikov, da bi z njimi pregledal ozdravljenca. Pokazali so mu nekoga, ki je bolehal na sru. Doktor Aigner in francoski zdravnik doktor Gouraud, ki se je tudi tiste dni mudil v Lurdu, sta ugotovila, da možak kljub »čudežnemu ozdravljenju« še naprej boleha na sru. Toda lurski zdravnik so ga proglasili za zdravega.

Drugi primer: Neka priletna gospodinja je predložila spricavalo lurskih zdravnikov, da je čudežno ozdravela po tuberkuloznem vnetju trebušne mrene. Kljub spricavalu ni mogla prebrati obeh zdravnikov. In ko sta zdravnik nato preiskala, še tretjega ozdravljenca, ki se je rešil pljučne tuberkuloze, sta pri avskultaciji razločno slišala šume v obeh krilih pljuč. Lurski zdravniki so predstavili še nekoga ozdravljenca, ki se je čez noč

otresel vnetja v kosku. Tedaj je rekel navzočji zdravnik dr. Thomas: »Saj se vendar še vidijo tuberkulozni abscesi, ki niso ozdravljeni. Ti naravnost bodo dejo v oči!«

Ko sta doktor Aigner in profesor Chide ugotovila, da so vsi trije častniki poročali o petih novih čudežnih ozdravljenjih: zdravniški kolegi je vseh pet bolnikov prejšnjega dne uradno priznal za »ozdravljenega«. V tisku so je srčni bolnik celo spremenil v jetličnika, v katerem so se na mah zapre vse kaverne... Doktor Aigner in profesor Chide sa ogorčena pohitela k lurskemu škofu Schaefferju: »Kako morete trpeti, da objavljajo lurski dnevniki takšne lažve!« — »Kaj pa morem, jaz zato!« je vzklikel monseigneur Schaeffer, saj to niso uradna glasila!

KOMAJ, KOMAJ STA ODNESLA PETE...

Se istega dne sta morala oba znanstvenika jadrno končati svoje raziskovanje. Hotelirji so zvedeli za njune kritične pripombe in so našli prebivalstvo. Histerična množica ju je hotela pobiti. Aignerju je uspelo pobegeti, Chideja pa je moralo dvajset bolniških strážev pospremiti do hotela. Se istega dne je tudi on pobegeti iz Lurda.

Tudi doktor Paul Dubois, profesor živčne patologije iz Berna, je izrekel uničujočo sodbo, ko je natanko raziskal delovanje zdravniškega kolegijsa v Lurdu: »Bil sem presenečen, da sem pri teh zdravnikih kljub njihovim dobri veri naletel na takšno miselnost, da so njihove ugotovitve v mojih očeh brez vsake cene.« Dr. Terezia Valotova ne oporeka, da pri raznih bolnikih stori dobra volja marsikaj dobrega. Za primer navaja polzkuš, ki ga je izvedel doktor Pierre Bourgeois leta 1948 na petih bolnikih v pariskih bolnišnici Cochin. Takrat se je dobilo »čudežno zdravilo« streptomicin sama, za astronomsko ceno. Ko so bolniki oblegali zdravniško socialnega skrbstva, naj jih zdravilo s tem »čudežnim« zdravilom, je dr. Bourgeois izbral osem bolnikov in jim namesto streptomicina vbrizgal nedolžno raztopino. Po šestih tednih se je zredilo sedem bolnikov. Dva izmed njih, ki sta trpela zaradi vnetja v grlu, sta bila rešena vseh bolečin... In tako je tudi v Lurdu: lahkoverniki nasledajo »učeni« katoliškim zdravnikom v Lurdu, ki njihovo voljo in sugestijo za svojo propagando.

Pomanjkanje stanovanj

dediščina preteklosti

Nekaj zanimivih ugotovitev z vsejugoslovanskega posvetovanja o stanovanjski graditvi in statističnih podatkih z razstave »Stanovanje za naše razmere«

Pred desetimi dnevi je bilo v Ljubljani vsejugoslovansko posvetovanje o stanovanjski graditvi, sredi minulega tedna pa še letna skupščina Stalne konference mest FLRJ. V kratkem izvečju objavljamo nekaj glavnih misli iz nekaterih referatov.

● MILENTIJE POPOVIČ, ČLAN ZVEZNEGA IZVRŠNEGA SVETA: Naša stanovanjska in komunala gradnja sta zaostali za celotnim gospodarskim in družbenim razvojem, zaradi česar mora naša nova gospodarska politika vzpostaviti ravnotežje med pogoji za stanovanje in skupnim gospodarskim razvojem. Finančna sredstva, ki se na razpolago,

vštevši sistem kreditiranja, so tolikšna, da dovoljujejo začetek velike gradnje, na drugi strani pa industrijske in gradbene zmogljivosti niso tolikšne, da bi se lahko tega problema učinkovito lotili. Rešitev stanovanjskega problema zato ni odvisna samo od obsega in metod financiranja, temveč tudi od sposobnosti, kako graditi poceni in naglo.

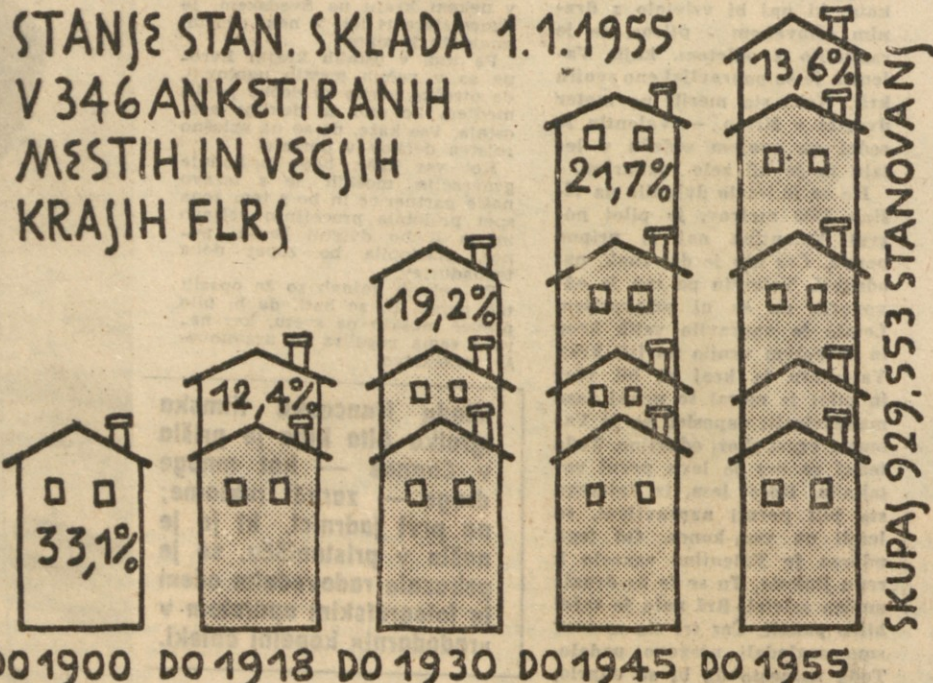
● MILOŠ MINIC, PREDSEDNIK OKRAJNEGA LJUDSKEGA ODBORA BEOGRAD: Pomanjkanje stanovanj pri nas ni pojav, ki je nastal šele po vojni, temveč je to ena težkih posledic, ki smo jih podedovali od stare

0,4 parov delavskih čevljev ali 0,3 metre volnenega blaga ali 0,6 ton lignita.

Kljub temu, da so se življenjski stroški povečali 11-krat, gradbeni pa celo 38-krat, je najemnina ostala približno ista. Odstotek najemnine v skupnih izdatkih družine je znašal doslej 3%, kar je precej manj kot pred vojno, pa tudi dokaj pod evropskim povprečjem.

Namesto socialne, ekonomske politike

Najemnina je bila pri nas vse doslej ne-ekonomsko, čisto celo pod stroški eksploata-



Jugoslavije. V desetih letih po vojni smo investirali v stanovanjsko gradnjo mest in mestnih naselij 157 milijard dinarjev, s čimer smo zgradili nad 100.000 novih stanovanj. Prihajamo v obdobje, ko bomo lahko na temelju doseženega višjega nivoja družbene proizvodnje in nadaljnje porasta narodnega dohodka postopoma povečali obseg sredstev za stanovanjsko gradnjo.

● IZ REFERATA KOMISIJE ZA FINANSIRANJE IN KREDITIRANJE STANOVANJSKE GRADNJE: V skladu z razvijanjem industrije gradbenega materiala in gradbene operative si je treba prizadevati, da bi krepili izvore finančnih sredstev za stanovanjsko gradnjo. Po minimalnem programu za zgraditev 320.820 stanovanj je potrebna sprememba zbiranja kreditnih sredstev od dosežanih 10 na 17 odstotkov. Prizadevati si moramo, da bo sprememba teh instrumentov izvedena že v družbenem planu za leto 1957.

Z razstave »Stanovanje za naše razmere«, ki jo je doslej ogledalo že skoraj 40.000 obiskovalcev, posreduje nekaj statističnih podatkov, ki bodo gotovo zanimali vse našo brale.

Pomanjkanje stanovanj po svetu

Mnogi nepoučeni ljudje menijo, da je pomanjkanje stanovanj pojav, ki je značilen samo za našo državo. Toda podatki, ki jih je zbrala posebna anketa komisija OZN, nas prepričajo o nasprotnem, saj primanjkuje v svetu 180 milijonov stanovanj, od tega v 17 evropskih državah 14.250.000, v ZDA pa nekaj nad 6 milijonov.

Vojna leta so v marsikateri državi uničila dober del obstoječega stanovanjskega sklada. Samo pri nas je bilo v času okupacije porušeno 822.237 stanovanjskih poslopij (vsako četrto poslopje), tako da je 3,5 milijona Jugoslovancev ostalo brez strehe. Kljub temu, da smo v zadnjih desetih letih ogromno zgradili in obnovili, pa v 221 večjih mestih in naseljih FLRJ še vedno primanjkuje stanovanj za 315.600 gospodinjstev.

Dediščina preteklosti

V 346 anketiranih mestih ter večjih krajih naše države je bilo 1. januarja 1955. leta 926.553 stanovanj. Iz grafikona je razvidno, da je bila skoraj polovica teh stanovanj zgrajena pred letom 1918, zato še zdaleč ne ustrezajo sodobnim stanovanjskim in gradbenim zahtevam, pa tudi tehnična opremljenost je na zelo nizki ravni. 34% teh stanovanj, zgrajenih do leta 1945, je brez kuhinje, 74% brez vodovoda, 71% brez stranišča, 88% brez kopalnice in 15% brez elektrike.

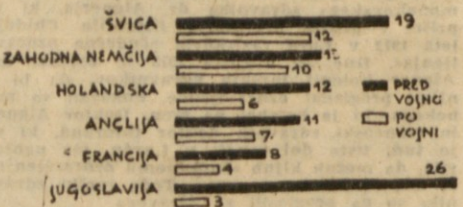
Iz leta v leto večji gradbeni stroški

Gradbeni stroški so se v primeri z letom 1938 povečali 38-krat. Cena kvadratnega metra povprečnega stanovanja je bila 1938. leta 700 dinarjev, 1948. leta 3.887, v naslednjih letih 5.313, 6.350, 7.000, 1952. leta se je povzpela že na 14.480, nato na 22.710, 26.145, lansko leto pa na 26.500 dinarjev. Iz statističnih podatkov je nadalje razvidno, da so najcenejša tista stanovanja, ki so brez lokalov in dvigal, saj stane letos kvadratni meter površine v takšnih poslopih v Beogradu 26–32.000, v Zagrebu 23–31.000, v Sarajevu 28–34.000 in v Ljubljani 21–28.000 dinarjev. Stanovanjska poslopja z reprezentančnimi lokali in moderno ureditvijo so precej dražja in doseže cena kvadratnega metra površine v Beogradu 55.000, v Zagrebu 50.000, v Sarajevu 48.000 in v Ljubljani 47.000 dinarjev. Gradbeni stroški so torej najnižji v Ljubljani, najvišji pa v Beogradu.

Življenjski stroški in najemnina

Pred vojno je znašala najemnina za dvo-sobno stanovanje v Beogradu 1200 dinarjev. Danes je najemnina za enako stanovanje približno ista.

ODSTOTKE NAJEMNINE V SKUPNIH IZDATKIH DRUŽINE



Za to vsoto smo lahko leta 1939 nabavili: 373 kilogramov polbelega kruha ali 76 kilogramov svinjske masti ali 8,5 parov delavskih čevljev ali 6,1 meter volnenega blaga ali 4,7 ton lignita.

Leta 1953 pa: 27 kilogramov polbelega kruha ali 3,4 kilograme svinjske masti ali

IZ PODSITA

Vest Ljubljančanov

V nedeljo in ponedeljek 27. in 28. maja so se združili mnogi Ljubljančani, ko so brali ali slišali vest o tragediji v Ljubljani. Sredi dneva in ob prisotnosti približno 500 ljudi je utonil dvanaestletni dijak. Marsikdo se je verjetno vprašal, kaj bi storil, če bi bil sam med 500 gledalci, ki so skoraj 20 minut opazovali boj nesrečnega dijaka z valovi Ljubljanske, a mu ni nihče od njih priskočil na pomoč, niti ni bil nihče med njimi toliko prisrčen, da bi poklical na pomoč miličnika ali reševalno postajo gasilske milice, ki je prav blizu kraja nesreče. Mnogi so se pričeli sramovati, da so Ljubljančani; drugi so obžalovali, da niso bili prisotni, saj bi prav gotovo poskrbeli za rešitev mladega Silva, in tudi solza je preteklo precej. Poznam ljudi, ki jih je dogodek zelo pretresel. Res, ta nevsakdanji dogodek je potkal na vest Ljubljančanov...

Ko pa človek o vsem, kar se je zgodilo, razmišlja, ne vé, kako bi presodil. Ali je bilo 500 gledajočih ljudi brez srca in niso pomislili, da bi se moglo kaj takega pripetiti njim samim ali njihovim otrokom? Ali je bilo teh 500 ljudi tako strahopetnih, da ni niti eden tvegati in priskočiti na pomoč? Mar med vsemi 500 gledalci ni bilo niti enega plavalca, ki bi se upal v poldrugi meter globoki Ljubljanski rešiti potapljačega se dekča? Kaj je vseh 500 prisotnih gledalcev izgubilo prisrčnost duha, da niso pohiteli na pomoč ali kar koli storili, da bi rešili mlado življenje? Po tragičnem koncu sodeč je bilo tam 500 brezsrčnežev, 500 strahopetnežev, 500 neplavalcev in 500 ljudi brez prisrčnosti duha, skratka ljudi, ki si niso zaslužili ne hvale ne časti.

Ce človek vse to presoja po izjavah in obžalovanju Ljubljančanov v dneh po nesrečnem dogodku, lahko meni, da Ljubljančani v bistvu vendar le niso tako slabi. Naj bi se taki primeri nikdar več ne ponovili!

Vendar moramo takoj ugotoviti, da podobno vedenje kakor ob tem tragičnem primeru — čeprav manj škodljivo in usodno — v Ljubljani ni osamljeno. Ljubljančani se res dajo pogosto zapeljati ravdnosti, da pozabijo na ukrepe za pomoč bližnjemu v nesreči ali potrebi.

Na ljubljanskem trgu vidim večkrat ženo, ki zelo težko hodi z dvema bergljama. Posebne težave ji povzroča prehod s cese na više ležeči pločnik. In ko se skuša povzpeti nanj, se okrog nje rada nabere gruča ljudi, ki jo opazujejo, kako bo stopila na pločnik in med seboj celo razpravljajo, ali se bo reši posrečilo ali ne. Malokdaj se zgodi, da bi kdo stopil k ubogi ženi in ji pomagal.

Večkrat srečamo slepca, ki gre bolj ali manj varno in sigurno po pločniku. Ko pa bi moral iti preko ceste, oklepa, posluša, če kje po cesti ne prihaja kako vozilo in se končno težko odloči za prehod. Tudi v teh primerih mimoidoči pogosto opazujejo slepca, kaj bo storil. Redki so med njimi, ki bi ga povedli čez cesto.

Pred približno letom dni je na Trubarjevi cesti neka tovarišica stopila na čel-njevo koščico in si pri padcu zlomila nogo. Ležala je sredi ceste, okrog nje pa se je nabrala gruča ljudi, ki so sicer veliko modrovali, dvignili pa je ni nihče. Knele ko je slučajno prišla mimo znanka pozne-rečene, jo dvignila in poklicala rešilni avto, se je nedko od gledalcev zavedel in glasno priznal: Kaj nas je morala res ta tovar-išica osramotiti? Vsi skupaj smo pozabili na svojo človeško dolžnost do ponesre-čenke!

To povedo opazovanja. Zaradi tega vidi-mo take nevsrečne pojave tudi v zrcalu bele Ljubljane. Toda navadno pač ne želi-mo videti slik, ki kažejo naše slabe strani! Čeprav govorimo z omalovaževan-jem o navadi pitja noja, ga vendar radi posnemamo: od neprijetnega se obrnemo v stran in menimo, da tega, česar ne vidi-mo, sploh ni. Morda pa nas je ta tragični dogodek ob Ljubljani pritisnil, da smo se vendar enkrat ozrli v zrcalo naših slabih strani!

Ljubljančani, pogledjmo vase! Dogodek ki se je pripetil ob Ljubljani, je hudi madež na lico bele Ljubljane, o kateri tako radi trdimo, da je kulturna, civili-zirana, napredna in — človekoljubna. Nočem posploševati enega primera — vendar je obnašanje 500 Ljubljančanov dovolj zgovorno... Opominja nas, da tudi v Ljubljani ni vse zlato, kar se sveti, in da ima tudi človekoljubnost marsikate-rega Ljubljančana sicer zapeljivi, obenem pa varljiv sijaj! (—!—)

Lep poklic za dekleta

Dekleta, ki se ne morete odločiti za bodoči poklic, ali niste morda prezrle objave Srednje vzgojiteljske šole, ki je v nedeljo 27. maja razpisala v dnevnem časopisju pogoje za vpis v novo šolsko leto:

Kako ljubki so drobni cicibančki, ki jim vzgojiteljica v vrtcih usmerja prve korake k življenjskim izkustvom! Kakor Marjanca na naši sliki, bo lahko še marsikatero dekle z lutko v roki pripovedovalo pravilice zvedavim ušesom in zaresim očem majhnih kodro-glavčkov. Seznanjala jih bo s svetom domiš-ljije in s pravim življenjem.

Po petih letih šolanja na Srednji vzgoji-teljski šoli, boš lahko tudi ti med vzgojiteljici-mi, deklet, ki si si ondan pripelo na prsi bel nageli, pa ne veš, za kateri poklic se naj odločiš.

(Sprejemni izpiti bodo naknadno tudi še v jesenskem roku.)



Nova rudna ležišča

Strokovnjaki Geološkega zavoda iz Skopja so ugotovili, da je v Zahodni Makedoniji več novih najajališih raznih rud. V okolici Ohrida so odkrili železni škrljence, ki ga cenijo na 100 milijonov ton. Ze letos bodo začeli izko-riščati nove rudnike v Zvanu, pri Gostivarju in v Damjanu.

»NADA ŠTARK«
FABRIKA ČOKOLADE I BONBONA
ZEMUN

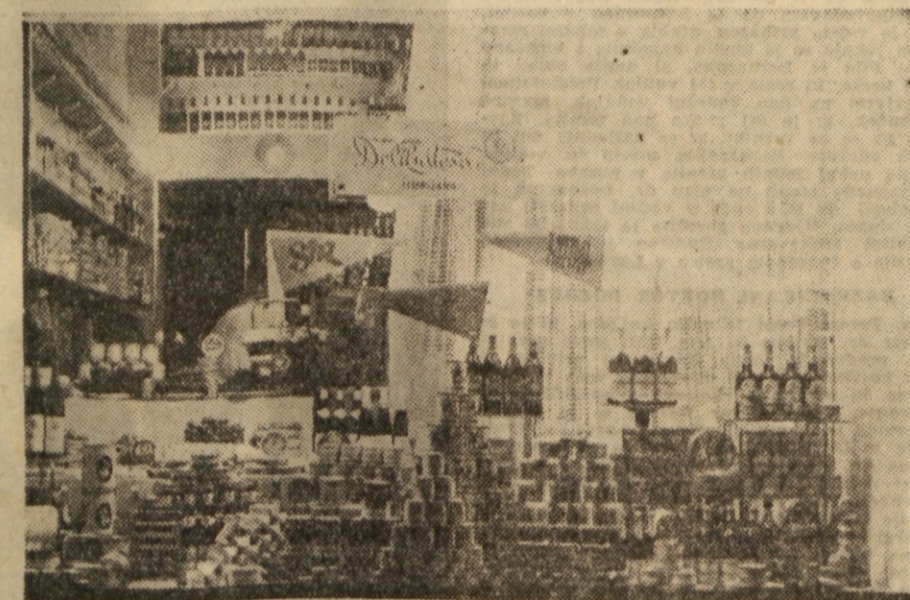
IZATEVAJTE
POVSOD NAŠE ODLIČNE
KARAMELE
ČOKOLADO

TER PAZITE
NA NAŠ ZAŠČITNI ZNAK

ŠTARK

Proizvode tovarne NADA ŠTARK dobite v »PEKARNI AJDOVŠČINA« na Gosposvetski cesti 7.

Prva non-stop trgovina v Sloveniji



ZGLEDU DRUGIH VEČJH MEST JE KONČNO SLEDILA TUDI LJUBLJANA, TRGOV-SKO PODJETJE »DELIKATES« JE ODPRLA PRVO NON-STOP TRGOVINO V SLOVENIJI — DELIKATESNO TRGOVINO NA TIVOLJI CESTI. NASPROTI GLAVNE POSTE, ODPRTA JE VSAK DELOVNI DAN OD 6. URE ZJUTRAJ DO 2. URE ZVEČER. PRAV TAKO TUDI OB SOBOTAH, TAKO SI BODO LAHKO NASE GOSPODINJE, ZLASTI TISTE, KI HODIJO V SLUŽBO, SE PRED URADNIMI URAMI NABAVITI POTREBNA ŽIVILA ZLASTI PA BOD-TO TEGA VESELI VSI IZLETNIKI, KER SI BODO LAHKO SE V SOBOTO POPOLDNE NAKUPITI SVEŽA ŽIVILA IN POTREBŠČINE ZA IZLET.

UPAMO, DA BODO ZGLEDU »DELIKATES« SLEDILA SE DRUGA PODJETJA SIROKE POTROŠNJE.

»BEGEJ« TOVARNA
TULJEV IN
KLOBUKOV
RENJANIN



ALI STE SE ŽE PRIPRAVILI ZA VROČINO IN SI PRISKREBELI SLAM-NAT KLOBUK, KI JE NAJBOLJ ZDRAVO POKRIVALO?

NA ZALOGI IMAMO OBILNO IZBI-RO VSEH VRST SLAMNIKOV za moš-ke, deklice, dekline in ženske, za plažo ter pripadajoče slamnate torbice za KOPALNO SEZONO.

»BEGEJ«
LJUBLJANA, COPOVA 3
(Hiša Mestne ljubljanske hranilnice)

»ROG« PLOVE OKROG SVE TA NA JAPONSKEM...

Nas prvi stik z Japonsko je bil zelo uraden. Na ladjah so prišli predstavniki oblasti in kar osem carinikov. Bili so madove resni, pravo nasprotje povprečnemu Japoncu, ki se stalno smeji.

Kljub navidezni težavni pa so bile formalnosti še dokaj hitro urejene. Tedaj se je na naši ladi nenadoma znašlo vse polno Japončkov. Poklonili so nam lepe šope svežega cvetja, kar je prijeten japonski običaj, s katerim gostu zaželijo dobrodošlico. Med obiskovalci našega »Roga« je bilo tudi mnogo fotoreporterjev in slikarjev, ki so se okoli naših razbitih čolnov, ki so kazali sledove nedavno prestalega hudega viharja. Naslednjega dne so mestni časopisi že objavili sliko »Roga« in našega komandanta. Bili smo edini tuji mornarji v luki, zato so v mestu vsi vedeli, kdo smo. S prsti so kazali za nami in si govorili »Yugoslavi«.

Pet dni smo ostali v luki Hakodate. Med šteje 250.000 prebivalcev. Raztegnjeno je ob velikem zalivu — odlični prirodni luki. Leži na najsevernejšem japonskem otoku Hokaido.

Japonska je otoška država — vsega štirje večji in nekaj sto manjših otokov — in njena površina znaša približno 380.000 kvadratnih kilometrov. Je zelo gosto naseljena, zdaj ima okoli 89 milijonov prebivalcev, ki narastejo vsako leto za dober milijon. Ta veliki stalni prirastek je eden najboljših prečiščevalnih Japonce.

Le šestina ozemlja je plodna, vse drugo so gorovja, v glavnem poraščena z gozdovi. Zato pa so tu polja tako skrbno obdelana, kot najbrž nikjer drugje na svetu. Gnojijo jih z umetnimi gnojili in uspeh tega smotnega obdelovanja je tako velik, da za vse ogromno prebivalstvo sami pridelajo potrebno hrano. Sicer pa so Japonci, kar se hrane tiče, zelo skromni. Glavna hrana je riž. Meso je velika redkost, ker goveda skoraj ne redijo. Več je perutnine, ribe pa skoraj pri vsakem obroku hrane. Ribarstvo je dolga stoletja in vendar so morja okoli Japonske še zmeraj bogata. Ribolov je namreč skrbno organiziran. Lovijo načrtno, pri tem pa pazijo, da ne uničujejo ribjih bistišč. Z ribolovom se ukvarja skoraj 2 milijona ljudi. Veliko rib izvažajo, zlasti v ZDA, še več pa jih predelajo v umetna gnojila.

Med našim kratkim bivanjem v tej daljni deželi smo se seznanili z mnogimi Japonci. Predvsem nas je iznenadila njihova prijaznost in uslužnost, ki je bila včasih videti že kot pretirana servilnost do tujcev. Seveda smo se težko sporazumevali. Le redki so bili, ki so znali nekaj angleščine, drugih jezikov pa sploh ne. Samo v evropskih restavracijah in veleblagovnicah so skoro vse natakarike in prodajalke precej dobro govorile angleško. Presenetili sta nas odlična potreba in ljubezni sprejem v vseh lokalih.

Nikjer drugje nismo našli tolikšno pozornost in včasih me je že kar motilo predolgo pozdravljanje ali zahvaljevanje. Preden je prodajalka blago, ki sem ga izbral, zavila, ga nato spravila v škatlo, to spet lepo zavila in nato vse skupaj na nek poseben in nenavaden način zvezala, sem že skoraj izgubil potrpljenje. Pri tem opravilu pa se je ves čas ljubko smehljala in ne da se preneha ponavljala: »Thank you, kadar je bilo in ni bilo potrebno. Nikjer po trgovini nisem zapazil papirnatih vrečic, karvane nismo uporabljamo pri nas. Najbrž jih ne poznajo. Če je kdo nakupil več stvari in imel več zavitev, mu jih je uslužna prodajalka še zložila na kvadratni kos plastičnega platna, zvezala robove skupaj in — odjemalec je dobil v roke pravcato culo. Kar smešno je bilo videti, kako smo se s tem »punktičkim« vračali na ladj, razposajeno od volje, kajti tudi mi smo se kmalu našli japonskega smeha.

Druga svetovna vojna je Japonce precej prizadela. Vendar so se hitro opomogli. Zdaj je pri njih opaziti predvsem ameriški vpliv. Američane radi posnemajo, najbrž v načinu zabave, v glasbi in športu. Doma, v družinskem krogu, pa so obdržali še vse svoje stare navade in običaje, ki se jih nekateri tudi še v javnem življenju ne morejo znebiti. Tako n. pr. v nobeno japonsko hišo ni mogoče vstopiti, ne da bi si pred sežuli čevlje. Sežuti se morate že na pragu, kjer čaka več parov copat, podobnih našim opankam, da si izbereš pravšnje in si jih natakaš na noge. Ta navada je ostala ohranjena tudi v bolnišnicah, hotelih, japonskih restavracijah in javnih ustanovah. Mi smo imeli z njimi precej težave. Prav povsod so nam bili copati premajhni, saj smo dokaj večji od Japoncev.

Ze drugega dne po našem prihodu v Hakodate se je nekaj članov posadke javilo na zdravniški pregled in odšli so v mestno bolnišnico. Seveda se je bilo treba na pragu najprej sežuti in obuti copate. Vsi so si nekoliko pomagali, le stari krmar Mate je okoli Makarske, ki ima še za naše pojme zelo veliko stopalo, ni vedel, kaj bi. Palec in še en prst je spravil v obuvalec, več pa ne in je zato samo drsal po podu. Pri tem se seveda lovil ravnotežje in opeljal z rokami okoli sebe, kar je izzvalo splošen smeh predvsem mladih bolničark, ki se jih je vse polno nabralo okrog njega. To se je barbo Mateju, kakor ga kličemo, zelo zamerilo. Ko smo ga kasneje vprašali, kako je bilo v bolnišnici, nam je ježno zabrusil: »Ma biži ča, čoveče boži, radje umriti, nego doč još jednom u onu ludnicu«.

Druga značilna navada, ki je Japonci niso opustili, je njihov način uživanja jedi. Nikjer nismo opazili, da bi uporabljali vilice, nože ali žlice. Jedo z dvema palčicama, ki

ju drže v resni roki. V času opoldanskega odmora sem opazoval delavce pri jedi. Ko so prenehali iztovarjati tovor z ladje, so posedli po raznih kotih in privlekli iz svojih culic vsi enake pločevinaste škatlice. Tudi

TOMO KULJIŠ

vsebinska je bila v vseh ista: riž, nekaj zelenjave in navadno še par koščkov ribe. Vsak dan ista hrana — res ne vem, kdaj Japonci menjajo svoj jedilnik! Opazil pa sem, da je riž kuhan tako, da se čvrsto drži skupaj — gotovo zaradi palčic, s katerimi lomijo koščke riža in ga z njimi

laže znati in je sploh vse nekako bolj domače. Ljudje v tem kraju so bili še bolj prijazni in prisrčni.

Slučajno sem se seznanil z dvema študentoma, bratom in sestro, ki sta mi pokazala japonski dom tudi znotraj. Hiše so v glavnem enostanovanjske in večinoma lesene. Čeprav na oko niso lepe, so znotraj zelo okusno urejene in silno čiste. Svoja znanca sem s kolegom večkrat obiskal na njunem domu. Kajpak sva si morala sežuti čevlje, obuti copate in šele tako stopiti v predstobo, katere parket je bil kakor zrcalo. Potem sva prišla v sobo, ki je nekaka sprejemnica. Vanjo sva stopila bosa, oziroma v nogavicah, ker je tu tak običaj. Zato pa sva nima parketa, temveč so tla spletena



HAKODATE LEZI NA HOKAIDU, NAJSEVERNEJSEM OTOKU JAPONSKEGA OTOKA, KJER SO ZIME POSEBNO HLADNE. NENAVADNO JE POGLED NA ZASNEŽENO JAPONSKO POKRAJINO.

nosijo v usta. Tudi riba je zato že prej narezana na koščke.

Po petih dneh smo zapustili mesto Hakodate in odpluli do male luke Fušiki, ki leži na srednjem največjem otoku Honšu. Približno na isti širini kot Tokio, samo na drugi strani otoka. Tu smo izkrcali drugo tretjino našega tovara. Mestece Fušiki ima vsega 25.000 prebivalcev. Takoj smo se udomačili in njem, saj se je v manjših mestih

iz fine riževe slame. Na sredini je bila položena velika kvadratna odeja, ki je pod sabo nekaj zakrivala. Bila je zima in zunaj mraz. Tudi soba je bila hladna. Iznenadilo naju je, da v njej ni bilo nobene peči — peči nismo videli sploh nikjer na Japonskem.

Za gretje uporabljajo samo široke, lončene posode s tlečim ogljem in še to je pokrito s pepelom. Ze po trgovinah sem opazil, kako si nad tako posodo ljudje pogrejejo roke — in to je vse. Pričakovala sva

Tako se je začela muljavska bitka

(MALO IZ SPOMINA, MALO IZ ARHIVOV)

Prebivalcem občine Ivančna gorica ob njihovem občinskem prazniku 6. junija.

TOŠE GORJANC

Tam na ovinku, tik pred mostom čez Višnjico, kjer se cesta izvilje iz gozda in se odpre dolina Krke, so imeli včeraj Italijani svoje položaje in še zdaj je vse razmetano: lupina zgorlega oklopnega avtomobila, na cesti širok madež črnega olja in benčina, v jarku čisto nova zelena čelada, povsod prazni patroni in prav na robu ceste mrtvi volci. Leži vzrak v zeleni straji z zavihanimi rokavi, čez vse trebuhi strnjen krvav madež in po bleščajočih rjavih očeh, ki otožno stijo v nebo, se sprehajajo zelene muhe. Čisto mlad je še in lepi morda prav zdaj nekdo misli nanj, saj je nedelja, sončna in prejšnja junjska nedelja. On pa tako! Dol pri potoku leži drugi. Skoz travo se vidi pet, šest metrov dolga sled, koder se je plazil kot poži. Zelati ga je moralo in rana v trebuhu ga je žgala in to mu je dalo še moč, da se je privlekel do potoka. Hotel je najprej zajeti z roko, pa ni šlo, in potem je namočil kar glavo in tako ugasnil. Zdaj se voda izliva v vodni jezero, ki se razliva v vodi je prosilno zelena.

Včeraj, 6. junija 1942, sem se dopoldne odpravil z motorjem z Oslice preko Muljave v Gorenjo vas. Pri Blisku sva se sešla z Gabrom Brinkom, prišel je prav iz Litov benčina. Pa bom spet nekaj dni brenel po našem svobodnem okrožju od Ivančne gorice do Dobrega polja. Okrog polne sem na Muljavi mimogrede stopil v gostilno »Pri Križavcu«, da se malo odžajam. Nisem se izpil, ko je zaropotal rafal in imel sem občutek, kot da stoji mitraljez prav pod oknom. V hišo smo bili vsi zagnani in za vogali, spet rafal in kroglice sikajo nad nami čez vas. Očitno so doli na cesti pri zaskehi. Od kod so se le vželi, hudiči! In našli, kje so vendar?

Najprej nam bodo povedali italijanski komandanti. Komandant kolone: »Včeraj, 5.

junija, sem prejel iz komande polka iz Novega mesta povelje, naj takoj z bataljonom očistim cesto Žužemberk—Stična in odprem zopet redno zvezo. Danes zjutraj sem šel na pot z dvema četama I. bataljona in eno četo 2. bataljona, motoriziranim vodom za cestno varnost in tremi oklopnimi avtomobili. Pri Valčini vasi so nas uporniki malo pokopirali in en vojak je bil ubit. V gozdu med Gabrovčevim in Muljavo smo zadeli na zaseki in ukazal sem četi očistiti pod zaseki pobegle. Okoli 14.00 smo bili z obeh strani ceste ostro napadeni. Do noči sem se komaj odbral; potem sem se pod zasekito temo umaknil najprej v Gabrovčev in nato nazaj v Žužemberk. Imam dva mrtva, deset ranjenih in osem pogrešanih. Komandant 24. polka: »Povelje za to akcijo je prišlo iz divizije. Izvršitev sem zapovedal komandantu svojega I. bataljona v Žužemberku«.

Komandant divizije »Isanzo«: Novemu mestu general Coronatti: »Ta akcija je spadala v okvir priprav za splošno vojno akcijo proti upornikom v Ljubljanski pokrajini in je izhajala iz navedenega komandanta XI. korpusa«. Komandant XI. armadnega korpusa general Roberti: »V mojem načrtu priprav za vojaško akcijo za normalizacijo situacije v Sloveniji, ki mi ga je pripravil moj štab na podlagi navodil in skupaj s konferenciji pri predvideni 24. maja 1942, sem predlagal, da se v isti coni XXI. bataljon minometov; divizijski deli — inženirja, zveza, artilerija; Muljava; si. polk z grupo artilerije — področje Videm, Gabrovčev; 195. legija črnih grajev; grupno artilerije; gradec, Žužemberk. Navedena čopna bo za divizijo »Cacciatori« izhodišče za akcije, ki se bodo razvile«.

No, tako nam je zdaj jasno, kaj je pripetelo 6. junija 1942 italijanski I. bataljon 24. polka divi-

zije »Isanzo« iz Žužemberka v smereh pod Muljavo, kjer jih je posteno skupil in se poneli s težavo prebiti nazaj v Žužemberk. Pripravi bi bilo treba varno in prijetno domovanje za divizijo »Cacciatori« iz Alpi, s katero je štab II. armade (general Roatta) okrepil XI. korpus v Sloveniji za bližnjo splošno ofenzivo proti partizanom.

Smola žužemberškega italijanskega bataljona je bila toliko večja, ker je na svojem pohodu proti Stični prišel takorekčv samo narokec četi II. grupi odreda (štajerski), Šiškovemu bataljonu II. grupe pa na sam nos. 8. bataljon II. odreda II. grupe al Šiškov bataljon je bil še dva dni v taborišču pri Oslici. Ta poldan so bili v službi samo dežurni, kuharji in patrolne, vsi drugi so se kopali v Višnjici ali pa dremali v prijetni senci kosatih smrek. Prvi rafali s ceste, kakih 500 m od taborišča, so jih prav tako iznenadili kot mene pri »Križavcu«. Ko sem čez pet, deset minut pripotpal z motorjem na Oslico in stekel v taborišče, je bil bataljon že urejen v kolono, tih in miren, kot navadno pred vsakim spopadom. Fantje so hrepeneče strmeli v gola, ki so ga kuharji pravkar zlihi iz kotlov v praproti, in odhajajo čete: prva, druga, tretja, četrta od dveh se je prvič oglasila naša zbrojevka.

Pravkar se je končal tu na Pol. ževem sestanku sekretarjev v. št. mladih aktivov rajonov Stična, Krka in Višnja gora. Fantje in dekleta kar žarilo, ko si pripovedujejo o večeršnjem boju pri Gabrovčevu; Poljančev Volko z Oslice jim pripoveduje prav natanko vsako podrobnost, saj sta z bratom Gustlom bila ves čas s puško na položaju, oni iz šentvitskega rajona se hvalljo s svojimi zaščitniki, ki so sloneli z Veselovim Ludvikom na čelu razrušili prago pri Vrhoplju med Silem in St. Vidom in sta dve lokomotivi iztržili.

To noč so zbudili polkovnika Gallia, načelnika štaba XI. korpusa, Nulna depesa. Isanzo, »6. 1942. Oddelki 1.24 so se spopadli v coni Gabrovčev z večimi toli. v coni Gabrovčev. Naše do sedaj znane izgube 7 mrtvih, 11 ranjenih, 3 pogrešani. Vsi naši oddelki so se vrnili v Žužemberk — Co-

ronatti, Kolonelo Gallo je takoj poklical. Mora telefonirati Robertu, Ta zapove: »Naj stopi v akcijo še Orlando. Dolino Krke moram imeti«.

General Taddeo Orlando, komandant divizije »Granatieri di Sardegna« v Ljubljani, odredi »akcijo obkroževanja in čiščenja vzdolž ceste Stična—Gabrovčev in v coni Videm, Krška vas, da bi razčistili situacijo, ki je nastala v zvezi razvoja akcije I. bataljona 24. polka in da bi zlozili odpor ribolov. Misli, da bo za dostavilo: en bataljon 2. polka (iz Ljubljane), dve četi III. bataljona na črni straji (z Grosuplje), četa granicarjev XXIII. bataljona, dva mitralješka voda 239. bataljona in dva tanka.

»Naše čete so se postavile na obronku gozdov — od Črnega do Muljave na zahodni in od Skrljanca do Bojanje vrha na vzhodni strani doline — ob hok italijanskemu prodiranju. Pri Muljavi smo postavili rid, ob kateri so morali trčeti. Tako je bil ustvarjen žep in Italijani so slepo rlnili vanj.« (Vojno poročilo II. grupe št. 5.)

Komandanta opazovalnica v bukoveh gozdišču takoj nad Jurčevim hišo na Muljavi; komandant Stane in komisar Tomaž, kurirji; nekoliko višje na robu gozdiča Mastekov mitraljezki vod s švarcico; osedlani konji mirno mulje travo in bukovo listje. Bogato junjsko sonce zahaja in dolina proti Stični je vsa v zlatu. Visoka trava in še višja žita se pogovarjajo z rahlim vetrom in murni prepevajo. Za hip me ta lepota prevzame; prijetno bi se bilo sprehoditi v ta večer z ljubljeno in se vtopiti v ta zita. Drzno misel prekine dolg Mastkov rafal, zakaj italijanska strelska vrsta se je spet dvignila iz trave, že stotič poskušala korak, dva, pa se takoj tudi potopila nazaj v travo, čim so prve krogice sikale nad njimi. In tako do noči, ko se je vse umirilo in le murne neugnano prepevajo dalje.

Tako se je začela muljavska bitka s bojem pri Gabrovčevu s soboto, 6. junija popoldne, in z bojem pri Gorenji vasi v nedeljo, 7. junija 1942, prav tako popoldne. Kako se je bitka odvijala v slednjih treh dneh, pa kdaj drugič.

JAPONSKI LISTI SO POZDRAVILI PRIHOD NAŠEGA »ROGA« V LUKO HAKODATE, KOT LAHKO »PREBERETE« POD SLIKO, KI KAZE RAZKLADANJE NAŠE LADJE V TAMKAJSNEM PRISTANIŠČU.

torej, da bova stegnila premrle roke nad toplo posodo, pa nič. Sploh je bilo v sobi malo pohištva. Nekaj skrinj in omaric, nikjer pa mize ali stolov. Malo v zadregi sva pogledala, kam bi sedla, ko so nama že pokazali prostor.

Posedli smo po nizkih blazinah, noge potisnili pod odejo in se z njo pokrili do pasu. Zdal se mi je posvetilo. Pod odejo sem z nogami zadel ob nekaj toplega in to je bila lončena žara z žerjavico, ki sem jo prej zaman iskal po sobi. Kar šest nas je sedelo v krogu okoli grela in vsi smo imeli noge pokrite z isto odejo. Menj se vse to ni zdelo nič praktično, ves čas sem moral noge držati skrite, ker sem se bal, da bi v koga ne zadel. Poleg tega mi je bilo v noge vroče, v hrbet pa me je zeblo, tako da se res nisem počutil udobno. Premišljal sem in se nisem mogel načuditi Japoncem, ki večer za večerom prebijejo tako sedeč pod skupno odejo brez vsakega naslanjala.

Bržkone je v poletnih dneh drugače in kar žal mi je bilo, da smo prišli pozimi, zlasti ker so naši gostitelji bili zelo prijetni in gostoljubni. Prinesli so k odedi nizko mizo, obloženo s keksi in sadjem. Najbolj sem se razveselil toplega čaja, pa tudi ta me je razočaral. Na Japonskem pijejo samo grenak čaj.

Med pogovorom sem opazil marsikaj zanimivega. Posebno me je začudilo, da dela Japoncem precej preglativ računanje. Povsod po trgovinah, uradih in tudi doma imajo nekakšno računalno, s katerim si pomagajo pri vseh štirih računskih operacijah. Uporabljajo jih za vsak najmanjši račun, n. pr. tudi za 12 + 12. Ko sem na pošti kupoval znamke, je uradnica pisala številko pod številko in pričakoval sem, da bo vsa enostavno sešla in povedala račun. Toda ne. Vzela je v roke računalno in z njegovo pomočjo izračunala, koliko sem dolžan. Sicer je res, da so pri uporabi teh računal zelo spretni, saj sem prstom komaj sledil, tako naglo so švigali po kroglicah. Tudi mojemu znanou, študentu ekonomije, računa-

nje ni šlo gladko. Če je imelo število več kot 5 ničel, jih je že glasno bral in se pri pisanju navadno zmeraj zmotil za ničlo preveč ali premalo.

Druga dne sva se z najinima znanecma domenila, da bi šli v Tokaoko, veliko mesto, oddaljeno vsega 20 minut vožnje s tramvajem. Na tramvaju sem hotel odstopiti prostor starejši ženi. Toda ko sem vstal in ji ponudil prostor, so se vsi potniki glasno zasmejali, ženska pa se je samo zmedeno obrnila. Bil sem nemalo presenečen, kolega pa me je hitro potegnil nazaj na sedež. Take vljudnosti na Japonskem ne poznajo.

Največ smo se zadrževali pri ogledovanju trgovin. Cene so dokaj zmerne, posebno za domače industrijske izdelke. Industrija je zelo razvita in mislim, da ni izdelka, ki ga ne bi sami izdelovali. Težava so le surovine, ki jih morajo skoro vse uvažati, sicer se pa to opaža tudi na slabi kakovosti. Zato na tujih tržiščih konkurirajo predvsem z nizkimi cenami, kar jim omogoča daljši delovni čas in nizke meze.

Opoldne smo se odločili, da pojdemo na kosilo v japonsko restavracijo. Prijatelj sta izbrala restavracijo »Utrilo« v središču mesta. Tudi tu smo že na samem pragu sežuli čevlje in natakili copate. V lokalu so bile same sobice, separeji. Izbrali smo prijetno sobico z razgledom na prometno cesto. Zdal si je bilo treba sežuti se copate, nakar smo stopili na mehki pod. Sobica je bila skoraj prazna. Sredi nje je stala nizka mizica s štirimi blazinami. Na dveh vogalih mize sta bili lončeni posodi s tlečim ogljem — in — nič drugega. Se obesalnikov ni bilo, kamor bi lahko odložili plašče, zato smo jih vžig kakor drugi gostje ter jih položili na tla.

Zdal smo posedli po blazinah okoli mize. Stene so bile okrašene z japonskimi motivi, kar je napravljalo prijetno vzdušje. Prinesli so nam posodico, v kateri so bile štirje mokre brisače, da smo si otirli roke. To je star japonski običaj. Kmalu za tem so sledila jedila. Ki sta jih izbrala prijatelja.

V sobo so prišle tri mlade natakarike, vse oblečene v narodno nošo — kimono. Dve od njih sta počelili, vsaka na drugem koncu mize, in tako ostali vse čas kosila. Ponujali sta nam jedila in stalno nalivali pijačo »sake«, ki je riževo žganje in za naše pojme zelo slabo. Vsa jedila, ki so se zvrstila pred nami, so bila v glavnem sestavljena iz riža in rib. Bile so to pristne japonske specialitete: različno sušene ribe, riž zavrt v ribjo kožo in obložen z ribjimi plavutmi, nato pa še marsikaj, česar nismem znal uganiti. Poleg tega je stalo na mizi še nekaj skledic z raznimi juhami in pikantnimi omakami, v katere smo morali sproti pomakati vsako jed posebej. Vse to smo jedli s palčicami, kar za našo Evropejca ni bilo tako preprosto in sva riž in ribo večkrat lovila v zraku z roko ter jo tako zanesljivo nosila v usta. Kljub lepo pripravljenim jedem in odlični postrežbi pa nama te specialitete niso preveč tekline in ko so jih nama še hoteli nalagati na krožnik, sva se hitro izgovorila, da sva že sita. Po obedu so natakarike prinesle vsako svoj instrument, nekakšno godbo, podobno našim mandolinam, in začele gosti japonske narodne pesmi. Po vsemu sodeč naj bi glasba ugodno vplivala na našo prebavo.

Bilo je že pozno popoldne, ko sva se s tovarišem vrnila na ladj in poiskala, kar je ostalo od dobrega domačega kosila. Kako nama je teknilo, čeprav brez muzike! Zvečer sva se poslovila od naših prijateljev, seveda z obljubo, da se iz Evrope gotovo javiva. Naslednjega jutra smo odpluli. Naši cilji je bilo tretje japonsko mesto Misumi, kjer smo morali iztovoriti še ostali del tovara.

Sam kraj je zelo prijeten in tu je bilo tudi že mnogo topleje, kar se je jasno odražalo tudi v živahnem temperametu ljudi. Na žalost smo po večini ostali še brez denarja in smo tako samo opazovali.

Začudilo nas je, da v tem mestu, ki je tako majhno, ni manjkalo barov in javnih hiš. Sicer smo pa tudi v drugih mestih videli, da je prostitucija na Japonskem dovoljena. Japonci namreč tega »poklica« ne smatrajo za nečestnega. Deklet je vendar nam in vse ne morejo dobiti zaposlitve. Končno je tudi prostitucija »business«. Zato ni nič čudnega, če vas dekle kar na cesti ustavi in povabi domov, ali pa vas ustavi dečko in pove, da ima doma sestro, ki vas pričakuje. Tam čakajo že stariši, ki prevzamejo prvi del kuptije — komercialna pogajanja, pogostijo gosta z grenkim čajem in nato zaželijo mnogo zabave.

20. marca smo po štirih dneh bivanja v Misumiju odpluli proti Kitajski. Japonska nam je ostala v lepem spominu. Videli in doživeli smo marsikaj zanimivega, kljub temu pa smo radi odpluli, saj smo pluli proti domu.

Volkovni govorila...

Kljub temu, da je gonilna sila vsega živalskega sveta boj za obstanek, je poleg te ugotovitve moderna znanost ugotovila še nekaj, čemur bi lahko rekli govorica živali in ta nam je povedala: tudi živali živijo po strogih zakonih.

- Umor in vojna med vrstniki sta prepovedana.
- Strogi zakoni skrbijo za mir.
- Družina in rod sta nedotakljiva.
- Dvorjenje ima uspeh le pri strogem pridrževanju predpisov.
- Pravica potomcev je z zakonom zajamčena.
- Sposobnejši ima več pravic, nobenih predpravil pa ni po rojstvu.
- Kdor stori največ za družino ali skupnost, sme poveljevati.
- Meje ozemlja so markirane in nedotakljive.
- Samotarji so izključeni iz družbe.
- Kdor prekrši zakone skupnosti, je sojen.



VOLK MED SOVRAZNIKMI... TUDI NJEGOVE DOBRE NAVADE ZBLEDIJO IN VRACA MILO ZA DRAGO. UJET SE NIKOLI NE SPRIJAZNI Z USODO. KO SO SNEMALI LETOS V ITALIJI NOV FILM, KJER NAJ BI NASTOPILI TUDI VOLKOVI, SO JIH PRIPELJALI IZ RIMSKEGA ŽIVALSKEGA VRTA, TODA BILI SO TAKO DIVJI, DA SO JIH MORALI ZAMENJATI Z VOLČJAKI.

nazaj, namestniki poglavarja pa komajda opazno. Če se volk iz približno sredine družabne lestvice drzne ogovoriti vsajega od sebe, se mu ušesa dvignejo tako, kot da bi bil sam poglavar. Ali se vam ne zdi, da je včasih tudi pri ljudeh podobno?

Tudi oči govorijo podobno. Široko odprte pomenijo višje stoečje žival, skoraj priprte, zadnjega zveža v toploti.

Okrog dvanajst podobnih signalov so ljudje, ki se ukvarjajo z volčjo govorico, prevedli v »človeščino«. Ker pa nobeden izmed teh ne nastopa nikoli sam, ampak v zvezi z ostalimi, je lahko spoznati, da ima volk precejšnjo moč izražanja. Zato lahko, kot mi, spredaj grizejo in zadaj božajo — če navedemo samo ta primer. Včasih se zgodi, da samo grožnja ali zunanji znak dostojanstva v tem razrednem boju, ne pomagata. Tedaj pride do boja in šele tedaj lahko človek vidi tisto, čemur pravi divja priroda.

glavo in zmagovalec tega nikoli ne izkoristi. Na dvorišču se bosta dva purana zalejavala tako dolgo drug v drugega, da bo slabši ob ležaj ploskal na tleh in s tem jasno pokazal, da se hoče izogniti boju. Kaj pa, če pride do spopada med puranom in pavom? Pav ima popolnoma drugačne borbene navade. Nasprotnika kijeje namreč po glavi, in če se zdi čuti napadeni puran premaganega, se po svojem običaju pritise k tlem, ker pav, ki je govorice ne pozna, izkoristi in tako dolgo s svojimi ostragami in kljunom razaja po nasprotniku, da iztisne iz njega zadnje sled življenja.

Prav ta primer kaže, kje so meje živalskih moralnih zakonov. Veljajo namreč le za lastno vrsto, vendar niso zaradi tega živalski zakoni. Zdi zdi nesmiselno govoriti o poživljenem človeku, ko veste, kako strogi zakoni veljajo v živalskem svetu.

STOPOVANJE KAPITULACIJE

Toda tudi ti dvoboji potekajo po strogo določenih pravilih, zobje bliskovito hitajajo po nasprotniku, vrteče se krog obeh živali se



NEKAJ KARAKTERISTIČNIH VOLČJIH FIZIONOMIJ. A - NORMOALNI IZRAZ VIŠJE STOJEČE ŽIVALI; B - ZNAK PLAGNOSTI; C - ZNAK GROZNJE; D - ZNAK NEZAUPANJA.

manjša in to traja toliko časa, da se manj izkušena in slabotnejša žival prične umikati. Tedaj pa, ko je slabši dokončno ugotovil, da je konec, se zgodi nekaj, kar človeka preseneči, kot bi trenil, se obe telesi pretvorita v neigibna kipa. Živali se postavita ramo ob ramo, se stisneta druga proti drugi z glavama v isti smeri. Oba renčeta, zmagovalec v globokem basu, premaganec v tenorju. Potem se glava zmagovalca počasi obrne proti premaganemu in njegov gobec se dotakne tistega dela premagančevega vratu, ki skriva najranljivejšo točko volčjega telesa, veliko žilo. En sam bliskovit ugriz in bliji konec. Toda premaganec se ne umakne. Njegova nepremičnost in izpostavljenost najranljivejši točki pomenita kapitulacijo, kje je zmagovalec nikoli ne izkoristi in ne ugrizne.

Nikoli je velika beseda in volkovi je res nikoli ne prekršijo.

Če človek opazuje te »navidezne« boje na življenje in smrt se marsičesa nauči. Volk, ki začne že od daleč renčati in kazati bel venec svojih zob, s tem že priznava svojo slabost, in če se za tem spusti v dvoboj, skoraj vedno podleže.

Sicer se pa ljudje v pradavnih časih niso prav nič drugače obnašali ob kapitulaciji. Tisti, ki je spoznal, da je premagan, je snel čelado, pokleknil pred zmagovalcem in mu ponudil nezaščiteno vrat na milost in nemilost. Do tedaj se obe zgodbi ujemata, toda v zaključku je človek navadno zamahnil z mečem.

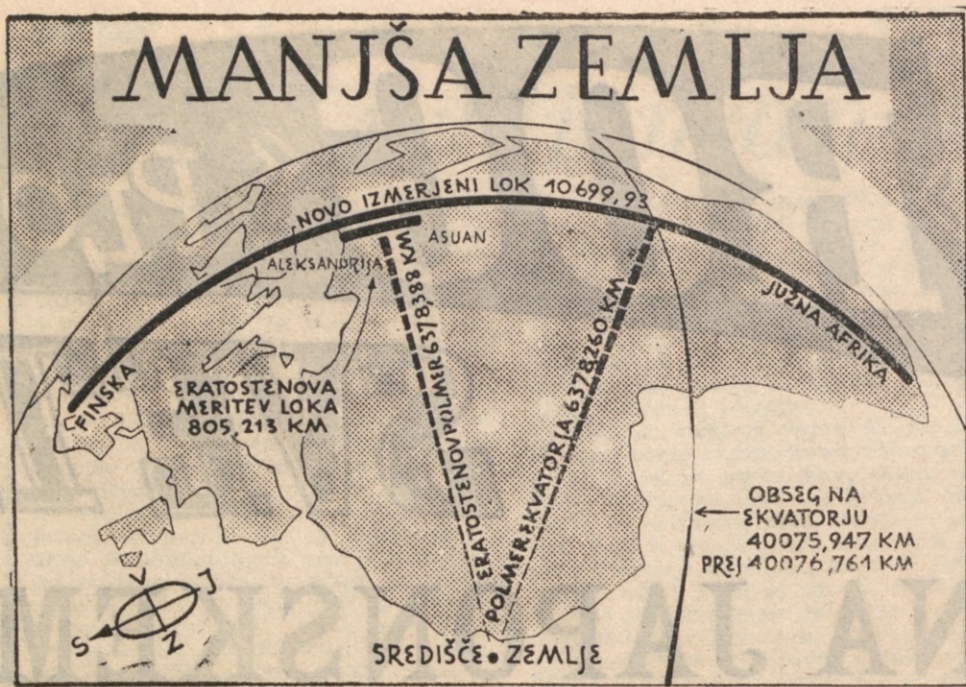
Mogoče je ta razlika dokaz, kaj pomeni svobodna volja, ki premaga vse običaje in družbene zavore, dedičino naravo. Volk mora ubogati naravo in zakone preteklosti, ki se jih ni mogel otresti, ker nima človekove svobodne volje.

Kadar se na ulici odkrivamo znanco, gotovo ne mislimo, da je ta običaj še iz časov, ko so naši predniki na ta način spetirali na sovražnikovo dobrotnost.

ŽIVALI SO MIROLJUBNE

Te volčje navade lahko danes opazujemo tudi pri psi, saj se niso krogi smo že prej omenili, njegov noben sodoben. Čudno pa je to, da kljub veri v borbo za obstanek, spoznavamo ob bleketajočih se zobeh, divjem renčanju in klopotičnih živalskih teles nenavadno: živali so pacifisti.

Ce si ogledamo početje dveh tujih martinčkov na vrtnem zidu, bomo opazili skoraj iste navade. Tudi tam slabši ponudi močnejšemu



Znana je reč, da bi radi Američani izmerili vse, kar se da izmeriti. Zato je že kar čudno, da se niso že prej odločili, še enkrat zmerni velikost naše Zemlje, saj smo ljudje kar slepo prevzeli številko, ki so nam jo zapustili naši predniki. V okviru geofizikalnega leta so zdaj Američani izdali uradno poročilo o zadnjih rezultatih meritev našega planeta, ki so jih dobili pripadniki sil, in sicer z najmodernejšimi instrumenti, toda po metodi, ki so jo Grki iznašli že pred več kot 2000 leti.

KOSTI IN LEVI

Okrog leta 200 pr. n. št. se je grški matematik Eratosten odločil izmeriti obseg Zemlje s preprostimi geometričnimi metodami. Osnovni podatek, ki mu je pri tem služil, je bila razdalja med Sieno (današnjim Asuanom) in Aleksandrijo v Egiptu. Dela se je lotil s starodavnim izročilom o globokem vodnjaku v Sieni v Južnem Egiptu, čigar dno dosežejo sončni žarki samo ob poletnem solsticiju (med 20. in 22. junijem), kar pomeni, da je sonce tedaj točno nad Sieno. Razdaljo med Sieno in Aleksandrijo so tedaj že izmerili. 6000 stadijev, kar je bila za tedanje čase nenavadno točna meritev. Potreboval je samo še en podatek. Tega si je izmeril sam ob poletnem solsticiju, ko je meril dolžine sence, ki jo je vrgel navpični stolp v Aleksandriji. Ta senca je pokazala, da znaša kot, pod katerim so sončni žarki padli na zemljo pri Aleksandriji, petdeseti del celotnega kroga, to je 7 stopinj in 15 minut.

Tako je imel Eratosten vse podatke, ki jih je potreboval. Proti celotnemu krogu je ostalo tedaj isto razmerje kot razdalja med Aleksandrijo in Sieno proti obsegu Zemlje. Rezultat se je glasil 250.000 stadijev ali po naše 40.582.876 km, kar je razmeroma točno. Američani so zdaj izmerili, da je obseg Zemlje čez oba tečaja 39.968.160 km. Do tega rezultata so prišli pravzaprav na isti način kot Eratosten, le da so povečali dolžino izmerjenega loka. Podaljšali so namreč razdaljo med Sieno in Aleksandrijo na razdaljo od Finske do Južnega rta Afrike, kar je več kot četrtina zemeljskega obsega. Podatke za ta lok so dobili iz različnih virov. Evropski del loka so izmerili že večkrat, toda najustreznejše rezultate so dobili v tajnih nacističnih geodetskih zapisnikih, ki so jih Nemci zaklenili v zapuščenem klet na pol razpadlega samostana, v celico polno človeških kosti.

Ta evropski del loka ima svoj konec na Kreti. Od tam naprej je merilo ameriško letalstvo lok do Severne Afrike nad morjem s hiranom, najmodernejšim elektronskim merilnim sistemom. Težave so se začele južno od Egipta, kjer so merilci prišli v afriško divjino. Levov je bilo povsod dovolj, vendar jih niso motili. Bolj nevarni pa so bili bivoli. Merilci so se izgubljali med visoko travo in so morali vlačiti s seboj 30 m visoke stolpe iz aluminija, da so lahko zasledovali smer svojih

meritev. Ko so končali, so stolpe pospravili in se pomaknili naprej proti še neraziskanemu področju. Zadnji kos poti med Kartumom in Ugando so izmerili leta 1954.

POMOČ ZA SATELITE IN RAKETE

Tedaj se je šele začelo naporno delo popravljanja grobih podatkov. Računanje je bilo tako naporno, da bi zanj potrebovali dolga leta, če ne bi imeli elektronskih računskih strojev.

Tako smo dobili novo številko, ki sicer mednarodno še ni priznana — polmer Zemlje na ekvatorju je 6378,260 km namesto 6378,388 kilometrov in Američani so navdušeni nad novo številko. Nekateri paničarji so se sicer ustrašili, da pomeni novi podatek krčenje Zemlje. Vendar je ta strah brez prave osnove in zna biti, da bo novo merjenje Zemlje s še točnejšimi instrumenti čez kakšnih sto let povedalo, da je Zemlja nekoliko večja kot nam danes pove ta najnovejši podatek. Pravijo, da bo že ta neznatna diferenca pomagala predvideti pot umetnega satelita, vojaški možgani pa celo mislijo, da bo zdaj mnogo lažje zadeti z raketami, ki jih vodijo na daljavo, ker končno le vedo, kako velika je naša Zemlja.

PRI NAKUPU ČEVLJEV — KUPUJTE LE ČEVLJE ZNAMKE »ASTRA«

VEDNO LE ČEVLJE TOVARNE

Astral, ZAGREB

KER SO ELEGANTNI TRPEŽNI IN POCENI!

Naše prodajalne:

- v LJUBLJANI: Nazorjeva 6 in Trubarjeva 22
- v CELJU: Prešernova 8
- v MARIBORU: Gosposka 20

KAKO SMO ŽIVELI • KAKO SMO ŽIVELI • KAKO SMO ŽIVELI • KAKO SMO ŽIVELI • KAKO SMO ŽIVELI •

Severna Amerika: od kod? Indijanci?

Okroglo 4 milijone let je preteklo, odkar se je čudno, opici podobno bitje postavilo pokonci na dve nogi od štirih, po katerih je dotlej kobalilo po zemlji. Tako je moglo dvojje prostih udov uporabiti za iskanje hrane in za boj z naravnimi silami. Potem se je — ne vemo kdaj — v glavi tega bitja pokazalo nekaj docela novega, nekaj, kar na zemlji dotistihmal ni eksistiralo: volja in ideja dela. Dvonožnik je iznašel ogenj, se naučil artikulirano govoriti, da se naučil tudi gledati čisto drugače kot druga bitja.

V Evropi, Aziji, Afriki in na Javi so našli doslej najstarejša človeška okostja ali vsaj njihove dele, »fosilije«, ki so pol milijona let, morda pa tudi milijon, čakali na odkritje v varstvi zemlje in kamenja. Na Javi (Pithecanthropus), pri Pekingu (Sinanthropus), v Rodeziji in v Neanderthalu nam je človek pred sto tisoč let zapustil svoj skrivnostni pozdrav: »Tu sem bil, tu sem živel.« V Ameriki pa niso našli še nobenega človeškega skeleta, nobene človeške kosti in nobene človeške ločanje, nobenega človeškega orodja ali sledi za njim, ki bi bila starejša od dvanajst tisoč let.

Velicaste kulture Indijancev Maya in Aztekov v Srednji Ameriki ter Inkov v Peruju so marsikoga zavedle k zaključku, da so morali biti takšni vrhovi človeškega ustvarjanja in znanja samo zaključek in končna stopnja dolgih epoh, da je moral človek živeti na teh tleh morda 30 ali 50 tisoč let, preden se je povzpelo do tolikšne tvorne višine. To pa vsekakor ne drži, saj vemo, da so kulture v Mezopotamiji, ob Nilu in ob Indu zrastle tako rekoč iz nič, dosegle v nekaj tisoč letih nezasičeno dovršenost in se nato spet izgubile v nič. Najstarejša znana južnoameriška kultura — Chavin, na severoparjski visoki planoti in ob obali,

je cvetela približno od leta 100 do 500 naše ere. Najstarejša mesto Indijancev (Maya): Uuxacun v Gvatemali je bilo zgrajeno leta 328. V nobeni izmed Amerik ni najti spomenikov visokih kultur, ki bi nastale pred 2. stoletjem. Kdaj pa so prišli ljudje v Ameriko, ljudje, ki jih po Kolumbu imenujemo »Indijanci«?

V Severni Ameriki so našli puščice in kopja, ki so jih gotovo izdelovali ljudje. Našli so jih med kostmi v Ameriki izumrlih živali, torej med kostmi kamel, zgodnjih vrst bizonov in ameriških prakonj. Sprico različne starosti jih štejejo k »Folsom«, »Sandia« in »Clovis« kulturi. Vse tri vrste orodij bi pravzaprav ne mogli imenovati kulture, marveč bolj industrije ali rokodelstva. Folsomska industrija je dobila svoje ime po kraju njenega odkritja v New Mexico leta 1926. Folsomske predmete so našli na vzhodnem pobočju Rocky Mountains v Kanadi, raztresene pa tudi po vsej Severni Ameriki vzhodno od Rocky Mountains. Sandijske so odkrili v votlini pogorja Sandia v New Mexico, Clovis pa skupaj z bizonovimi, mamutovimi in kameljimi kostmi v Južni Arizoni.

Te »industrije« so stare kvečjemu 20.000 let. Takratni ljudje so poznali ogenj — kar dokazujejo ostanki premoaga —, bili so lovci in nomadi. Če je v Ameriki še kaj starejšega od

teh ostankov, potem se še zmeraj skrivajo našim očem.

Vemo torej, da so v Severni Ameriki pred blizu 20.000 leti živeli ljudje, da so se v Srednji Ameriki razvile visoke kulture v začetku naše ere, kasneje pa tudi v Peruju. Ne vemo pa, kaj so ti ljudje počeli prej. Cele biblioteke so se nastale o tem spornem vprašanju in neverjetno število teorij. Tu je Atlantis in tu je saga o potopljenem pacifiškem kontinentu Mu. Tu je podobnost Egipčanov z Indijanci, piramide, tu so teorije o fenicijskem poreklu. Pravijo, da so bili Indijanci prvotno Polinezijski, pa spet Melanezijski... Tu je splovav Heyerdahl s svojimi »Konstikijem« in tisoč in tisoč domnevanj.

Toda od kod so potem prišli Indijanci, ameriški prapredniki? Pri vseh skupinah severno in južnoameriških Indijancev bi našli določene skupne telesne znake: gladke ali kodrate črne lase, rumenorjavo do rdečerjavo barvo kože, temne oči, štrleče lčnice, širok obraz. To je vse — v drugih znakih pa se posamezna plemena močno razlikujejo med sabo. Zaslediti je orlovekove nosove ali sedaste, ozke ušnice ali zelo debele, nizko rast ali visoko... V barvi kože, oči in las so Indijanci podobni mongolski rasi. Tudi lčnice kažejo na azijski izvor. Naj ga torej iščemo v Aziji? Vsekakor moremo ugotoviti, da so Indijanci bolj podobni Mongolom

kakor črncom ali belcem. Vendar niso bili Kitajci, temveč predmongolskega tipa, od katerega so se odcepili tudi vzhodni Azijati. Siliti so se morali čez današnjo Beringovo ožino, v skupinah, ki so potovale v različnih tisočletjih. V Severno Ameriko so odhajala različna azijska ljudstva in tako so bržkone nastale različne indijanske rase. Najdbe kažejo na to, da je bila najprej poseljena Severna Amerika.

Ker se Amerika in Azija visoko na severu v Beringovi ožini skoraj dotikata, lahko domnevamo, da je bil ravno tu most med obema kontinentoma. Vemo namreč, da je bilo med polotokom Čukot in Aljasko dolga tisočletja kopno in da so se celo sesalci sprehajali sem in tja, iz Severne Amerike v Severno Azijo in narobe. Dokaz za to, da so tudi kasnejša ljudstva našla pot v Ameriko, so predmeti, ki imajo domovinske pravice v Aziji: keramika s trakastimi vzorci, mokasini, krojena obleka, rezljani okraski iz slonovine — pa tudi številne sage in legende. Vse drugo so iznašli Indijanci sami: poljedelstvo, arhitekturo, lončarstvo, pisavo, vodovarstvo in predvsem sistem števil. Slednje je iznajdba Indijancev Maya, iznajdba, ki se Evropejcem nikoli ni posrečila. Zakaj, mi smo prevzeli najprej neprikladno štetje od Rimljanov in šele kasneje naš sedanji sistem od Arabcev.

JUŽNA AMERIKA: TIHUANACU

V dolžini 5760 kilometrov se nedaleč od perijske obale razteza pogorje Andí, iz katerega štrli kar 57 vrhov nad 5300 metrov visoko. Na tem visokem

pogorju so nekoč cvetele najviše indijanske kulture južnoameriškega kontinenta. Tu so se obubožali Indijanci še do danes ohranili. In tu bi lahko ko-

pali še tisoč let, preden bi se dokopali do najstarejših veličastnih mrtvih mest... Doslej so ugotovili, da so tod okoli najstarejši človeški sledo-



VOLK JE NERAZPOLOZEN

N Pred nekaj dnevi so Američani od-
vrgli svojo poskusno vodikovo bombo
iz letala. V tej zvezi je zanimiva ta
zgodba, ki pripoveduje, kako so si Ame-
ričani brž po koncu vojne prizadevali
najti nekatere nemške fizike, ki so se
pod Hitlerjem ukvarjali z načrti za so-
strašno morilno orodje. Nemškega znan-
stvenika von Hasslerja in njegova oba
asistenta so 1. 1946 na čuden način od-
peljali v ZDA.

Nekoč v januarju 1946 sem se po krat-
kem dopustu vračala na Dunaj z vlakom, ki
je kazal še vse sledi vojne. Drgetala sem od
mraza, ker so bila okna brez šip. Nabito poln
vojaštva, je vlak pravkar privozil v sovjetsko
cono.

»Nekdo se plazi s strehe!« je zavpil ame-
riški narednik.
Skočil je kvišku in z nekim francoskim
vojakom sta zgrabila za par nog. Človek je
brcal in brcal, da bi se otresel, a zaman.
Omagal je in zvečala sta ga v oddelek.

Bil je majhen možki, strahotno bled in
zdelan.
»Rusi me zasledujejo,« je sopesl.
Zmanjkalo mu je sape, sedel je in si mel
premlje roke. Čez trenutek se je mukoma
dvignil in odšel na hodnik. Premočni nahrbit-
nik je pustil na sedežu.

Ne vem ali je vtiš, da sem ga že srečala,
ali občutek, da je pripovedoval izmišljeno
zgodbo, zbudil mojo radovednost: brž ki je
odšel, sem podlegla skušnjavi in previdno
prebrskala nahrbitnik. V njem so bile samo
osebne potrebitine, ničesar, kar bi moglo
Nemca identificirati.

Ze sem nameravala odnehati, ko sem opa-
zila, da iz enega žepa moli star pisemski ovit-
tek. Bil je naslovljen na Hansa von Hasslerja.

Tedaj se mi je posvetilo. Ta napol zmrl
begunec je bil Rudolf von Hassler, sin naci-
stičnega fizika. Nekaj minut pozneje se je
vrnil v oddelek.

Vlak se je ustavil na dunajski postaji, mož
je pograbil svoj nahrbitnik in se izgubil v
množici potnikov. Takoj za njim sem izstopila
tudi jaz. Zaslišala sem vpitje. Iz voza so pla-
nili ruski vojaki in me skoraj prevrnili, ko so
drveli mimo mene. Počil je strel. Drhtela
sem. Ali so Rudolfa von Hasslerja ubili?

Nekaj dni pozneje se je zgodilo nekaj, kar
mi je odgnalo misel na Hasslerjevo družino.
V neki dunajski bolnišnici sem našel bolnega
svojega brata. Toni je bil spoznal svoj pre-
grešek. Povedala sem mu, da sva izgubila
starše in pozneje mi je bil v dragoceno po-
moč pri tajni nagoli, ki me je spet spravila s
Hasslerji v stik.

Ob času ko sem našla Tonija, sem bila za-
poslena pri Zdravstveni komisiji združenih
narodov in obenem sem bila tudi tolmáč za
ruščino. Moj tovariš je bil mlad častnik Rdeče
armade, poročnik Sergej.

Nekaj večera so britanski člani komisije
pripravili »zakusko«. Sergej je prišel pozno.
Povabili smo vse sovjetske častnike, a prišel
je samo Sergej. Brž ko je vstopil, nam je bilo
jasno, da je že precej globoko pogledal v
kozarec. Pozval me je, naj trdim z njim, in
hvalil lepoto in pridobitve svoje domovine.
Mrzel pot me je obliil, ko je šepnil: »Kmalu
bomo imeli učinkovitejša orodja, kot je vaša
atomska bomba: vodikovo bombo«.

Danes seveda ves svet govori o tem stra-
hotnem orodju, toda leta 1946 so bila razliko-
vanja za vodikovo bombo komaj v prvih za-
četkih in spadala so med najbolj skrbno ču-
vane tajne.

Se bolj me je razburilo, ko je pijani Sergej
pripomnil: »In imamo tudi že mladega Has-
slerja, saj veste, znanstvenikovega sina.«
Torej Rudolfa, mati mojega vlaka, ni bil mrt-
ev, ujeti so ga Rusi.

Ponoči sem dolgo razmišljala in se spra-
ševala, kako naj ravnam, šele ob zori sem
zadremala. Zjutraj sem se odločila: k šefu
dunajske britanske tajne službe pojdem in
mu vse povem.

Sprejel me je kanadski polkovnik, me brez
prekinitvenja poslušal in slednjič vprašal: »Ste
to še komu drugemu povedali?«

Zanikala sem.
»Ali na Dunaju kdo ve za vaše delo pri je-
derskih raziskavah in za vaše poznanstvo s
Hasslerjem?«

»Ne.«

Polkovnik me je odslavlil z naročilom, naj

KAKO SMO ŽIVELI • KAKO SMO ŽIVELI • KAKO SMO ŽIVELI • KAKO SMO ŽIVELI • KAKO SMO ŽIVELI •

vi stari komaj 5000 let. O tem
človeku vemo samo, da je pre-
bival na kopnem in da je po-
znal kanju. V Ekvadorju so
sicer našli človeško lobanjo, ki
se zdí mnogo starejša, in na
perujski obali so izgrebli ogrom-
ne grmade školjk, ki jih je na-
kopčilo neznano ribiško ljud-
stvo. Prve objavitelj znake člo-
veške zgodovine pa najdemo še
le iz začetka naše ere. Kaj
je bilo tam prej, leži skrito v
temi. Morda smo še premalo
kopali, morda so sledi skrite
pregledoko, morda pa je človek
v večjem številu prišel tja šele
zelo kasno.

V današnjem Peruju in Bolivi-
ji — pravem paradizu za ar-
heologe — je živelo mnogo
ljudstev, ki so tu gradili in nato
spet izginili. Nekaj znakov pa
je vsem tem ljudstvom in kul-
turam skupnih: poznali niso ni-
ti kolesa niti žoka, niti pisave
niti mriških lok. Ti ljudje so
bili poljedelci, gojili so koru-
zo, fižol, krompir, mamiok in
oko. Zvečali so mešanico koke
in apna, ne pa tobaka. Redili
so lame in alpake. Oblikovali so
vrče, tkali blago iz volne in
bombaža, pletli košare in rez-
ljali les.

Ves razvoj teh kultur je ostal
dolga stoletja odrezan od osta-
lih pokrajin obeh Amerik. Deže-
va Perua in Bolivije je bila
dovolj dolgo organizirana, da je
lahko preprečila preseljevanja in
večje vplive — dokler niso pri-
šli Španci. Kar so prvi španski
osvajalci zvedeli od Inkov, ko
so leta 1532 vrgli sidro ob pe-
rujski obali, ni bilo veliko: ko-
maj nekaj podatkov o zgodov-
nini inkovske dinastije v brinjav-
nih generacijah.

Svet se je za predinkovsko
kulturo začel zanimati šele od
leta 1936. Ta kultura je vzve-
tela približno v petem stoletju
pred našim štetjem. Pravzaprav
ne moremo govoriti o kulturi,
marveč samo o predstavah kakš-
na naj bi bila. Ljudje, ki so tam
takoj spretno in potrpežljivo rez-
ljali les in vihteli dieto, so mo-
rali biti divje religiozni. Njihov
stik, ki mu pravimo po najdišču
»Chavine, je že od vsega začet-

ka tako izpopolnjen, neprekos-
ljiv, na tolikšni višini, da je
lahko samo še ugašati. Pri Cha-
vinu so našli razvaline tako
imenovane Castilla, z dvorani-
mi, galerijami, stopnišči in
ventilacijami, ki se danes skrbi za
zračenje najglobljih prostorov.
Bržkone je bil Castillo pomemb-
no sveetišče.

200 do 300 let zatem je cvetel
Nazca stili, imenovan po dolini
Nazca. Tu so izgrebli grobišča
v obliki vrčev. Nekatere loban-
je kažejo znake umetne defor-
macije: dolga oblika glave je
morala biti v dobi Nazca stila
zelo »moderna«. Posode s slika-
mi v enajstih barvah in blago
s pisanimi vzorci, v katerih je
neki znanstvenik odkril 190 raz-
ličnih barvnih odtenkov, povedo
dovolj. Pa še to: edina kovina
te opohe, se zdi, je bilo — zlato.

Raziskovalci so v zadnjih 15
letih kopali globlje in globlje
v prve perujske kulture. Pojav-
lja se vse več stilov in kultur,
med katerimi razlikujejo »Para-
cas«, »Mochicas«, Recuay itd.

Najmanj raziskana je »Tihua-
nacu« kultura. To ljudstvo se je
v stoletjih razširilo skoraj po
vsem Peruju, nemara celo do
Ekvadorja, in obvladovalo obalo
do Trujilla.

Razvaline Tihuanacu leže na
bolivijski visoki planoti, 21 ki-
lometrov južno od jezera Titi-
caca, in obsegajo blizu 430.000
kvadratnih metrov. Kamenje in
bazalt so morali pogumni gra-
ditelji nositi ali vleči najmanj
5 kilometrov daleč. Da je mo-
ralo biti to delo načrtno orga-
nizirano, dokazuje težnja teh slika-
rov: do 100 ton vsak kamen.

Kultura Tihuanacu se po naj-
novejših dognanjih deli v štiri
periode. Največja zgradba Aca-
pana je podobna naravnemu
hribu, nekdanj pa je bil videti
kot stopničasta piramida. Na
vrhu so bila bržkone razna po-
slopja in vodni rezervoar. Vse
skupaj je bilo podobno trdnja-
vi ali zatočišču. Blizu Acapane
stojte razvaline močnejše zgradbe
Calasayce. Kaj naj bi pred-
stavljala, ne vemo. Tu so našli
slavna »sončna vrata« in mno-
go velikih kamnitih kipov. Po-

leg tega so tu še različne stav-
be, podzemeljski rovi, ploščadi
in vrsta vrat, izklesanih iz po-
samenjnih skladov, ki jim zob
časa seveda ni prizanesel.

Kakor je Troja dočakala svo-
jega Schliemann, tako je v
Tihuanacu pustil vse svoje sile
in mu posvetil vse svoje ži-
vljenje fanatiki arheologije Arthur
Posnansky. Leta 1914 je zaklju-
čil svoje monumentalno delo:
»Tihuanacu, zibelka ameriškega
človeka«. To delo je tolikrat ro-
mantično, fantastično in mno-
gostransko, da se z njegovi
zaključki skoraj neverjetni.

S planto vemo je profesor
Posnansky poklical za priče
astronomijo, geologijo, meteor-
ologijo, arheologijo, skratka, vse
mogoče znanosti, da bi z njimi
dokazal svojo teorijo. Njegova
skala človekovega razvoja od
votlinarja do astronoma, je na-
stala vprav med razvalinami
Tihuanacu. Posnansky se je spu-
stil celo tako daleč, da je od-
rekel Evraziji Adamovo rojstvo
in paradiz — in zapisal prven-
stvo ameriškega človeka.

Tihuanacu je bil po mnenju
Posnanskega mogočnega politična
in religiozna metropola, ki je
s svojim vplivom obvladovala
vse južnoameriški kontinent.
Bila naj bi južnoameriške Ate-
ne, Rim, Bizanc, dokler — do-
kier ni prišla strašna katastrofa,
ničujoči pobes, ko je jezero
Titicaca zalilo okolico in so se
odprli vulkani. Posnansky je
namreč že našel plasti lava med
razvalinami. Tako in z vojnam;
naj bi okoli leta 500 propadla
ameriška kulturna zibelka.

Znova je mesto propadlo štiri
sto let kasneje. Nato je sledila
inkovska doba. Inki so tihua-
nske razvaline že imenovali
»Mesto mrtvecev«. Ves čas njih-
ovega razvoja je res ostalo
mrtvo in neobjudeno.

Cleza de Leon, ki je leta 1540
obiskal »mrtvo mesto«, je še
videl mogočne dele velikanskih
zgradb v njihovi prvotni obli-
ki. Kasneje pa so bližnji pre-
bivalci začeli odnašati kamenje
za svoja bivališča in mostove.
Še pred nekaj leti so celo raz-
iskovalci nepremišljeno preme-

tavali kamenje, ko so brskali za
zakladi.

Različna so domnevanja, kdo
so bili graditelji Tihuanacu.
»Mesto« leži v današnji Boliviji,
ki jo večinoma naseljujejo ple-
meni Aymara in Colla. Colla so
nedvomno potomci onih ljudi,
ki so pred 1500 ali 2000 leti ži-
veli zgoraj na Andih. Bilil so že
tam ko so prišli Inki in arheo-
logija svedoči da je kultura Ti-
huanacu cvetela skoraj do in-
kovskih časov.

Graditelji mesta Tihuanacu so
morali poznati astronomijo, saj
so vedeli določiti letne čase,
enakonočja in kroženje sonca
okoli zemlje. Zemljo so imeli
za središče vesolja in Tihuanacu
za središče Zemlje. Ko so
bili na višku svoje učnosti, so
začeli graditi »Sončni tempelj«.
Iz našli so kamniti koledar z na-
tančno razdelitvijo leta na dva-
najst mesecev in meseca na tri-
deset dni. September ni bil sa-
mo začetek pomladi (južna pol-
obla), marveč tudi začetek ko-
ledarskega leta. Pisave niso po-
znali, očitno pa so imeli do-
določene astronomske in kult-
ne ideogrami.

Sončni tempelj je najčudovi-
tejša zgradba blesteče tretje
Tihuanacu-periode. Uganka je
le, zakaj skoraj nobena zgradba
ni dokončana. Še danes lahko
ugotovimo, da je vsaka od njih
ostala na določenih stopnj obde-
lave. Klasični Tihuanacu je pro-
jekti neznanih samovoljnikov,
podobno kot Babilonski stolp, in
če bi bil dograjen, potem bi —
kot trdi Posnansky — prekosil
vse, kar je človeška roka kdaj-
koli zgradila.

Tihuanacu leži v višini 4000
metrov. Tam je zrak redek in
zatorej vsako telesno delo otež-
kočeno. Le kako so ljudje z
golimi rokami vlekli velikanske
skale v to višino? Tega ne bomo
nikoli zvedeli!

PRIHODNIJČ:
INKI

Poslednja atomske znanstvenike

o vsej stvari molčim kot riba, in pristavil, da
se bova kmalu spet videla.

Vrnila sem se k svojemu postu in skrbela
za Tonija, ki se je po tifusu le počasi poprav-
ljal.

Nekaj dni pozneje sem bila v kavarni, kam-
or je zahajalo vojaštvo štirih okupacijskih
sil. Sliam mimo mize, kjer sta sedela dva

»Prav danes smo vas nameravali poklicati.
Z ameriškim tovarišem vam nekaj predlaga-
va. Razume se, da lahko sprejmete ali odklo-
nite, kakor pač hočete. Stvar je takale: mi
iščemo najznamenitejšo nemško znanstvenike,
da bi jih dobili, preden se jih polaste Rusi.
Zlasti bi radi našli Hansa von Hasslerja in
njegova asistenta Dorniga in Kellermana ...

skega kluba, naslov kmetije, kjer so spreje-
mali njegove člane na stanovanje in ponare-
jene osebne listine.

Postala sem Johanna Berger, stara 27 let,
rojena 10. 3. 1913 v Černovicah.

Pričenovalo se je mračiti, ko je dunajski
vlak zapeljal na glogniško postajo. Nosač je
vzel kovček in mi priskrbel sani. Ko sem pri-
spela do kmetije, se je bilo že znočilo in za
vaškimi okni so mežikale luči. Na precej od-
daljenem griču se je osvetljeno od žarometov
dvigala skrivnostna bolnišnica. Vse je kazalo,
da je Rudolf tam.

Na Dunaju so mi naročili, naj najdem prej-
sina, da bom po njem zvedela, kje je oče.

Za ljudi sem bila v Glognitzu na počitni-
cah. Večkrat sem se na smučkah potikala
okrog bolnišnice. Po enem tednu previdnega
skrbnega opazovanja in poizvedovanja sem
našla ne le možnost dobiti stik z Rudolfom,
imela sem tudi še predzren načrt za pobeg.
Pri izdelavi so mi pomagali hribovski kmet-
je. Prejšnji večer sta mi dva moža, ki sta
vozila les v zapor, potrdila, da je Rudolf von
Hassler tam: zaposlen je v kuhinji. Po do-
mačinah sem poslala Rudolfu sporočilo, mu
razložila svojo namero in označila datum.

Določenega dne sta moja avstrijska poma-
gača, kmet Geber in sin, s samni odšla od
doma, kjer sem tudi jaz stanovala. Kot vsako
jutro sta oddala v bolnišnično drva in odpelja-
la sode z odpadki. V enem takih sodov bi
morala pripeljati Rudolfa.

Nestropno sem pričakovala njun povratek.
Slednjič sem zaslišala sani in nekaj minut
pozneje sta Avstrijca izvele iz postelje. Sudno
bitje je jeniški obleki vso glavo pokrito z gni-
limi olupki: Rudolfa.

Povedala sta mi, kako je bilo. Ob osmih se
je Rudolf javil. Ko sta Geberja prišla, je
avstrijski mehanik povzročil, da je razneslo
kotel. To je pritegnilo splošno pozornost. V tej
zmedbi so Hasslerja potlačili v smetnjak in
stresli nanj odpadke.

Sedaj ga je bilo treba spraviti čez mejo.
Ravno takrat je bila motoklistična dirka. Na
nekem mestu so se dirkači zelo približali mejl,
tam naj bi švignil čez mejo. Priskrbeli so mi
mu vso opremo. Povedala sam mu, zakaj sem mu
pomagala pobegniti: zato da bi zvedel, kje
je njegov oče. Bržkone sem bila razočarana, ker
ni vedel, kje sta po porazu Nemčije ostala oče
in mati. Edini podatek, ki sem ga od nje
dobila, je bil naslov neke materine prijate-
lice na Dunaju. Nato je odšel in zvedela sem,
da je prišel čez mejo, a neki ruski stražar
je streljal za njim in ga ubil.

Pokazala sem svojim šefom listek z naslo-
vom, ki mi ga je bil dal Rudolf. Ameriški
polkovnik Ransor je takoj vzkliknil: »Anne
Marie Haas! To žensko poznam po imenu, se-
stra Gustava Kellermana je, Hasslerjevega
pomočnika.«

Se tistega dne sva se s Tonijem lotila
iskanja. V naznančenih hišah so nam povedali,
da se je pri šestih mesecih »Anne Marie« iz-
selila neznano kam. Samo to sva zvedela, da
se je preživljala kot kabaretna pevka.

Hišnica se je spomnila, da je imela nekaj
reči spravljene v kleti. Planila sva dole, a
nisva ničesar našla. Kar se je nato zgodilo, bi
lahko služilo za slab detektivski roman. In
vendar me je nekaj najdenih koščkov lepene
privedlo na pravo sled.

Razočaran zaradi neuspeha, je Toni ježno
brnel v smeti, ki so ležale na podu in po-
kazalo se je nekaj koščkov kartona. Pobrali
smi jih, bilo jih je približno tucat. Obračala
sem jih na vse strani, a nisem bila nič bolj
pametna. Dala sem jih Toniju, ki je kmalu
odkril, da se je prišlo do »Anne Marie«. Po-
kazal je, da je bila to avstrijska, poklene
osebne izkaznice. Na njem sta bili dve tiskani
vrsti. V zgornji sva razbrala: »La... dore...
in v spodnji: povabilo«.

Zaključek je bil na dani: najti morava no-
čo zabavišče, ki se je imenovalo: »La... do-
re... In res sva stankinja kabaret, »La Servante
Doree«. Vino je bilo na srečo pitno in natak
klepetali. Vprašala sva, če ho kak program
Pač španski plesalec par akrobatov in nemška
pevka, ki ji pravijo »slavček«. Toni je
vprašal, kdo je to, a natak je vedel samo za
ime: Anne-Marie.

S Tonijem sva se spogledala, ko sta sedla
za sosedno mizo ob Rusi. Eden izmed njiju
mi ni bil neznan, bil je Toravski. Očitno sta
tudi onadva iskala Anne-Marijo.

Sepejate sva se s Tonijem sporazumela, da
bova dala natakarku dobro napitnino v za-
meno za namig, kdaj bo Anne-Marie zapu-
stila zabavišče.

Ponoči se je pela, in se potem vrnila v
svoj ložo. Šele ob pol treh nam je natak
dal dogovorjeno znamenje: postavil je na našo
mizo čist pepelnik.

Prepuštila sem Toniju opazovanje Rusov in
se naredila, ko da grem v toaletne prostore.
V resnici sem šla naravnost k stranskim vta-
tom. Ze sem par trenutkov je prišla Anne-
Marie. Sledila sem ji. Tedaj sem začela še
druge korake za nama. Bila sta Rusi.

Ko sva prišli na trg, kjer je stala velika
fontana, se je Anne-Marija spustila v tek.
Nenadoma pa je utihnil sklopot njenih pet.
Kot se je odzvala v zemljo. Za sem se pre-
strašila, da sem jo izgubila, ko je izra oblakov
posvetil masec in za hip razsvetlil vodnjak.
Anne-Marija je sedela ob klpu Venere in ob-
jemala boginjo okrog pasu. Čudovito skrivali-
šče! Ka sta Rusi prišla iz ulice, je bilo spet
temno.

Ko naju je pustila, se je Toni radostno
obrnil k meni: Povedala mi je, kje je Kellerman.
Natak je v nekem hotelu v Halleinu.
Jutri pojdeva tja.

Drugo jutro sva res odpotovala v Hallein
in tam v hotelu »Krone« je bil Kellermann,
kot je rekla njegova sestra. Dolgo sva pre-
mišljala, kakšno pot naj uvereva. Odihoči je
drugo no Kellermann sam. Lega sem in za-
spala, ob 11 me je pa Toni zbudil, češ hitro
se napravi, greva. Dve minuti kasneje sva
stala pred hotelom. Močje mi je pokazal po-
stavo, ki se je počasi oddaljevala hodeč vzdolž
ceste.

Bil je Kellermann, oblečen v »žabo« in po-
krit s čepico. V rokah je držal valjast zavitek,
ki ga je zelo skrbno nosil pokonci. Jasnjo je
bilo, da se je odzvala v zemljo. Za sem se
spravevala, ko je stopil pod ulično svetliko,
sem zagledala, da iz zavitka vstaja dim ali
pari in imela sem odgovor: topel obed, se-
veda. Toda za koga? Da bi to zvedela, ni
preostajalo drugega, da bi mu sledila.

Mahoma se je Kellermann ustavil pred

Čo se pripeti samo ...



... v Madridu: Na šest let zapo-
ra so obsojili zakonskega moža, ki
je svoji ženi v prepiru izbil šest
zob. Preostanek ženinega zobovrja je
zdaj za šest let varen.



... na Japonskem: so uvedli nove
policijske gumijevke z montirano
majhno električno baterijo, ki že pri
najhujšem dotiku delijo ne pre-
več nežne udarce.



... v ZDA: 67 litrov parfuma je
porabila telegrafska družba Western
Union, ko je za materski dan pri-
jetno odšila 500.000 čestitk.

SRCE IN OZILJE (krvni
pritisek, sklerozo, trombo-
zo), ledvice (vnetja, kamne,
peske), notranje žile (protin,
Basedow), živce (nevtrastenje, nerveze,
nevralgije) zdravi uspešno RADENSKO
ZDRAVILISCE, Slatina Radenci. —
Odprto od 1. maja dalje. V predsezon
znižane cene. Zahtevajte prospekte!
ZDRAVJE JE PRVO!

majhno leseno barako, v kakršnih žive delavci
tamošnjih solnih rudnikov. Zaslišala sva šir-
tanje ključa in mož je izginil. Približala sva se
koč, ki se je zdelo ko da je izdobljena v steno
grlica. Ni mogla meriti več kot tri metre v
globino. Vrata so se bila za Kellermannom
zaprla.

Toni je s pomočjo žepnega nožka vlomil
ključavnico. Vrata so se odprla in v globini
sva videla tuč. Komaj sem zadržala vzklík
groze: z nogo sem stopila v praznino. Prepla-
šena sem se oprlija Tonija in nistem mogla
ziniti besede.

Opogumila sem se in se spustila navzdol.
Ni bilo tako globoko, kot sem se bala. Pri-
stala sva v majhnem prostoru, osvetljenem z
dvema svetilkama. Pol metra široka odprina
med dvema tramoma je vodila iz nje. Zri-
nila sva se skozi njo in tipala po nekakšnem
predoru s hrupnimi stenami.

Po četrturi hoji se je strop dvignil in
pokazal se je neverjeten prizor. Stala sva na
polici približno dvajset metrov nad velikans-
kim slanin jezerom. Sva sva po polici na-
prej in prišla do vdolbine na nasprotni strani
prepada. Pogledala sem vanjo. Bila sva na
vihu v prostorn jarno, kjer je gorelo nekaj
aceticilen Na tleh je bila žimica in elek-
na oglice. Dva človeka sta sedela ob njem: Kel-
lermann in še nekdo — najbrž asistent Dornig.

Pravkar sta nekaj razglabljala. Ko sva
stopila v jarno, sta umolknila. Obstala sta kot
okamenela, a Toni ju je pomnil in jima hitro
pobjasnil. Kaj želiva. O Hasslerju nista ničesar
vedela, a pristala sta na to, da pojdeva iz
Amerikanom in Angležem.

Na Dunaju mi je polkovnik Ransor dejal,
da smatra moje nalogo za izvršeno in mi vrača
svobodo. Prepričana, da ne moreva več po-
marati, sva se s Tonijem odločila, da si pri-
voščiva nekaj počitnice v Benetkah pri sorod-
nikih, kjer sem pred časom že bila. Izbrala
sem Benetke, ker sem se spomnila, da je nekdo
Hassler dejal moji materi, govoreč o potokih
v tržaškem zalivu: »To je najljepši kraj za
tako, ki bi se hoteli skriti ali odtegniti
svetu«.

Iz Benetk sva napravila majhen izlet na
otoček Farlito. Nastanila sva se v hotelu
Gilberti kjer je bilo šajaljšče otoške družbe.
Sem so se zatekli begunci iz polovice evrop-
skih držav, da se izognejo vojni.
Zvedela sva da štiri v neki vili Čeh Grlica,
ki se nikoli ne pokaže. Pač na prde vrtah
v hotelu njegova žena Dunka. Toniju in meni
se je zdelo nametno da bi ju malo natančneje
opazovala. Ob prvi priložnosti sem navezala
razgovor z Dункo in si pridobila njeno zaupa-
nost. Povedala mi je, da je njen mož bolni.
Brez oklevanja sem ji ponudila svojo pomoč,
ki jo je tudi sprejela.

Grlica ni hoteli samo hliniti, večji del
dnava je preležal zleknjen na postelji in
bujlil v strop. Bil je strahovit srčanec, ven-
dar sem v njem takoj prepoznala Hasslerja.
Samo Dunka mu je smela dajati predlaga-
na tablete. Zmakanica sem dve in tri dni ne-
kemu prijatelju zdravniku v pretekavo. Zve-
dela sem da vsebujeo tiuren, ki ga uporaba-
li niti niti obniti čitne žize.

Vntrajala sem zdravila. Taka bi učinkovala
te sredstvo na zdravca. Novejša brez obniti-
latis mi je odzvala, da bi se odzvali in
noleni, lače in ohrebi bi mi izpadlo, tako da
bi bil nazadnje domala iznemoglen.

Tedaj je odpadel vsak dvom in namenila
sem se odkrito neopovrati s Hasslerjem. Ni mi
mogoče, kajti takrat ko sem ga bila srečala
v Parizu, sem bila že šteta mlada dekle.
Vendar nisem bila še nikoli tako srčna kot
takrat, ko sem napovedovala teza žilika naj
nova zahodnim vellelim vse izsledke a vod-
kovi bombi, da katerih je prišel, ko te delal
za Hitlerja ...

Sodobna žena uporablja
vedno le toaletna mila

LUXO
KREMA

Luxol

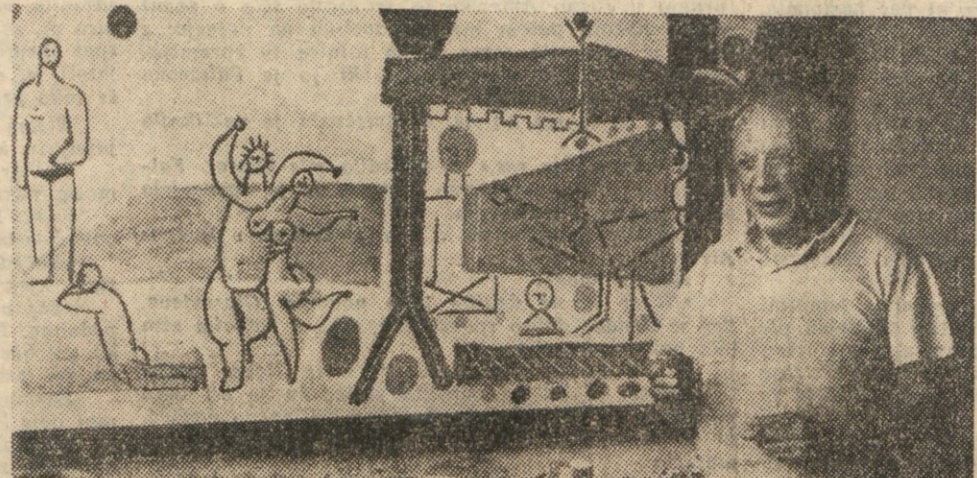
SKRIVNOST SLIKARSTVA v salonu in kinematografu

Pariz, konec maja
Ko so letos v Parizu odprli »Majski salon«, znamenito vsakoletno slikarsko razstavo, je neki publicisti napravil duhovito primerko: Neki Ateneec je samo zato glasoval za izgon Aristida, ker se je že najedel večno stega naziva »pravični Aristid«. In baje se prav tako dogaja danes tudi s francoskim slikarstvom. Mnogi so sili že tristoletne hegemonije in večnega avantgardizma francoskega slikarstva in zato so mu napovedali vojno. In ne samo tuji — celo Francozi sami. Neskončna so dokazovanja, kdo ima prednost v modernem slikarstvu. Dolga vrsta imen je predmet spora: ali Francozi Matisse, Léger, Braque ali pripadniki drugih narodov: Brucke, Stijl, Bauhaus, Moore, Max Bill. Seveda ni mogoče zanikati, da je prva abstraktna slika nastala v Parizu že leta 1908. A naslikal jo je Picabia — Španec. A kaj je bilo prej — nemški ekspresionizem ali francoski fauvizem? Kdo je večji: Klee, Kandinsky, Mondrian, de Gropius de Miro, de Juan Gris — ali Bonnard, Rouault, Matisse, Braque, Léger, Le Corbusier? Nekateri celo zatrjujejo, da se je središče svetovnega slikarstva v letu 1956 že preselilo iz Pariza v New York ali London, na Dunaj, v Rim ali v München.

»Majski salon« skuša dokazati nasprotno, z vsemi sredstvi skuša pritiči o večni življenjski in mladostni sili francoskega slikarstva. Tu razstavlja letos skoraj 300 slikarjev, kiparjev in grafikov. Več ko polovica je Francozov. Drugi so pripadniki sko-

raj vseh narodov sveta, med njimi tudi Slovenec Mušič iz Gorice, ki prav zdaj doživlja velike uspehe. Bilo bi preveč opisovati doživljanje v tem »Majskem salonu« — preveč je vsega in ko se pomikaš od slike do slike in utrujen sediš na fotelji, vidiš, da bi moral obiskati to razstavo ne le dva-

razpravlja, da je vsaka beseda odveč. Kaj pomeni ta pošastna deformacija človeškega telesa — kako razložiti z besedami to, kar je slikar izrazil s potezo in črto? In ali je sploh kaj izrazil? To pa je tista Picassova skrivnost, ki jo bomo morda laže razumeli, če bomo stopili iz Muzeja Modernih umet-



Ko je bila slika končana, je sledil kratek razgovor med režiserjem in slikarjem. »Kadar izmučen neham slikati,« izjavlja Picasso Clouzotu, »pa slikam še naprej, da se razvedrim...«

Krat ali trkral, ampak desetkrat ali večkrat, če bi hotel dobiti jasno sliko o slikarskem dogajanju v svetu in posebej v Franciji. Abstraktnost odločno prevladuje, pa naj gre za Francoze ali Japonce, Kitajce ali Američane. Toda naj bo nacionalni sestav nefrancoskih slikarjev v tem salonu še tako pester, vse družijo dejstva, da prihajajo ti slikarji pogosto v Pariz, da nekateri v Parizu celo stalno prebivajo, ali pa so vsaj v Parizu dobili svoje največje in najpomembnejše navdihe.

V ospredju vse razstave sta dva slikarja: nedavno umrli Fernand Léger in Pablo Picasso. Fernand Léger je eden največjih slikarjev-učencov, ki je vse vrhove svojega dela znal navdihniti s čudovito ljudskostjo, popularnostjo, ki je vsakomur vedno razumljiva, obenem pa človek neprestanega umetniškega in formalnega avantgardizma.

Ves drugačen pa je seveda Pablo Picasso. Kakor vsi drugi slikarji razstavlja tudi on eno samo sliko s podpisom »Gole«. O Picassu se po vsem svetu toliko piše in

nost, kjer so prostori »Majkega salona«, na kratek (kratek za pariške razdalje) sprehod do kinodvorane Avenue blizu Rond Point des Champs Elysées.

Film, ki ga tu prikazujejo, pa ni pravi film. V tem filmu se ničesar ne zgodi, v njem ni nobenega dogajanja in nobenega dejanja, tudi pravih igralcev ni. Naslov filma je »Le Mystère Picasso« in hoče prikazati skrivnost Picassove slikarske umetnosti. Pač dokumentarni film o nekem slikarju, kot toliko drugih podobnih filmov? A ni to,

in v Kolofon je to, potem je zrevolucioniral tudi to vrsto filmske umetnosti. To pravzaprav sploh ni film v običajnem pomenu besede — če odštejemo seveda dejstvo, da je stvar pač posneta na filmski trak in da se prikazuje v kinematografih. To revolucijo je napravil sloveči režiser H. G. Clouzot.

Nobena skrivnost ni, da je skrivnost Picassove umetnosti za marsikoga pač skrivnost, da je njegova umetnost širšim slojem ne samo pri nas v »zaostali« Jugoslaviji mnogim nedostopna in nerazumljiva, ampak da je isto tudi v Franciji in celo v samem Parizu. Kljub velikanski svetovni slavi, ki obdaja tega slikarja, je njegova umetnost mnogim smešna in odklanja jo prav tako odločno, kakor so za druge njegova platna dela naravnost božanske roke.

Ta film naj bi torej razjasnil njegovo skrivnost, razvozlal nerazumljivost oblik, ki jih ustvarja, približal njih smisel ljudem. Picasso naj bi postal vsem domač in razumljiv.

Začne se s tišino in s kot sneg belim, osvetljenim platnom. Z ničem. In v smrti tišini začne po tem platnu drseti črta, zdaj počasni, tipaje, kot da si mukoma utira pravo pot, nato v naglih sunkih, poletih in padcih, ki jih spremlja presunljiva, z iščočo krčevito črto čudovito se ujemajoča glasba. To glasbo je napisal Georges Auric in je prav tako znamenitost posebne vrste. Se ničesar ne razločimo, niti slutiti še ne moremo, kaj bo iz vsega tega nastalo, a vendar že doživljamo napetost, tesnobo in zanos porajanja... In pred nami se počasi izviije človek ali žival, konj ali žena, drevesa in drugi predmeti. Mnogi zatrjujejo, da so Picassove risbe spake, in da je smisel deformacije nerazumljiv. Toda, če smo ujeli muke in zanos nastajanja te oblike, če smo videli iskanje tega, kar je umetnik v dovršenem delu našel, potem nam je prav zares laže ujeti smisel. Gre za doživljanje, ki ga načelno ni mogoče izraziti z besedo, ampak samo s črto, potezo in morda še z glasbo. Ta glasba Georgesa Aurica je s Picassovo umetnostjo sicer vzporedna, vendar pa tako samostojna, da bi jo lahko poslušali na posebnem koncertu.

Sem pa tja se na platnu prikaže slavni stavec sam, običen kot običajno samo v spodnje hlače, in se giblje po svojem ateljeju, sredi med pošastnimi platni in kipi. Njegov soigralec je (poleg snemalca) samo še režiser Clouzot, s katerim izmenja nekaj čisto običajnih besed o snemanju... »Sledite umetnikovim roki in skušajte prodreti v tisto, kar se dogaja v njegovi glavi« se obrača režiser k publikli.

Ta film seveda nitiakor ni zgodovinski pregled Picassovih del, ne razlaga njegovih slavnih in znanih umetnin, nasprotno — na platnu nastajajo slike, zelo neenake umet-

STOKRAT TRAVIATA



Nada Vidmarjeva, sopran ljubljanske Opere, ki je letošnjo pomlad dosegla imenitne uspehe v Bolgariji, kjer je v osmih mestih nastopila v glavnih vlogah v Traviati in Rigolettu, je pred nekaj dnevi v ljubljanski Operi odpela svojo stoto predstavo Traviate.

niške vrednosti. Gre tudi za bržino slikanja in režiser ga nekoč opozarja: »Se dvajset sekund, še deset sekund...« Še tri sekunde in slika mora biti končana. Vse, kar tu vidimo, je risano posebej in samo za to prilžnost.

Na slikarskih razstavah vidimo slike vedno le dovršene, vidimo jih v njih dokončni obliki. Dokumentarni umetniški film je v slikarstvu uvedel tretjo dimenzijo — lahko je pokazal še slikarja, slike in kipe iz različnih perspektiv, njegovo življenje in okolje, v katerem je ustvarjal. Izum Clouzota pa je to pot v tem, da je vnesel v slikarstvo četrto dimenzijo: trajanje. Vidimo porajanje slike in živimo, trpimo in uživamo pri vsaki najmanjši potezi. Clouzot nas je popeljal globoko v intimnost slikarskega ustvarjanja in tu odkril neko novo, še zdaj nesluteno dramatičnost. V tem je njegovo veliko odkritje in zato je ta film velik svetovni dohodek. Boris Grabnar

60-LETNICA DANILA BUČARJA



POPULARNEMU KOMPONISTU IN VELIKEMU LJUBITELJU SLOVENSKE NARODNE PESMI OB VISOKEM ŽIVJENJSKEM JUBILEJU PRISRČNO ČESTITAMO!



Pripravek Ivan Potrč se je že trikrat preizkusil tudi kot dramatik: napisal in uprizoril je dal vse tri trilogije o Kreflih (Kreflova kmetija, Lacko in Krefli, Krefli); zdaj se pripravlja na četrti spopad z »deskami, ki pomenijo svete« v Celjskem gledališču bodo pod koncem sezone (menda v sredo, 20. junija) uprizorili dramatizacijo njegove kronike »Zločin«. To se nam je zdelo tako zanimiva novica, da smo naprosili dramaturga Herberta Grina — ki je sam pripravil dramatizacijo — naj nam o tej presenetljivi kulturni novici kaj več pove za naše bralce. Odgovoril nam je z naslednjim pismom.

Dragi urednik, predvsem, da si bomo na jasnem: »Zločin« na celjskem odru ne bo dramatizacija v običajnem pomenu besede. Pripravljen sem namreč (in z menoj vsi sodelavci v ustanovi, da ima vsaka slovenska umetnina — če je res umetnina, kar Potrčev »Zločin« je — svojo vlogo in njuno obliko. Zato sem skeptičen nasproti vsaki dramatizaciji, ki skuša iz snovi romana ali povesti napraviti novo, v sebi zaokroženo dramo. — Ko sem prijel Potrčev čudovito kroniko (že ko sem jo prvič prebral, se mi je zdelala ena najlepših knjig zadnjega časa, če ne sploh najlepša — šele kasneje se mi je porodila misel na uprizoritev), sem se zatorej držal dveh načel: prvič tega, da v vsej uprizoritvi gledalci-poslušalci ne smejo slišati niti ene besede, ki je ne bi bil napisal se sam avtor Potrč — in drugič, da v celoti ohranim dojem povesti oziroma kronike. Mislil namreč, da bi bila umetniško nevredna ambicija, hoteli iz snovi Potrčeve knjige izluščiti pravo dramo: saj je že kot povest dovolj dramatična. Toda ostati mora povest. Zato sem uporabil nekakšno takšno metodo, s kakršno so svoje dni Rusi »dramatizirali« Dostojevskega: važen poudarek v uprizoritvi ima BRAKA. Ta pripoveduje gledalcem izbrane, toda povezane odlomke epskega besedila — in na odru

Ivan Potrč spet na odru

Pismo iz Celja

se vmes ilustrativno odigravajo najbolj dramatični in živi prizori. Toda, kot rečeno: samo takli, v katerih sem mogel neokrajeno in nespremenjeno ohraniti izvorno Potrčevo besedilo dialogov.

»Zločin« me je že pri prvem branju presretil s svojo toplo človečnostjo in prizadeto revolucionarno vneto: Potrč je znal oboje



ne le združiti, temveč spojiti v enoto. Zadnja pot dveh revolucionarjev z vsem trpljenjem na policiji in pod kopiti žandarskih rabljev — vrhu tega pa intima drama med tema dvema razbitchima človekoma: to je tako bogato in vzpodbudno, da se mi zdí upravičena naša odločitev: **Prizvedbo te nove slovenske revolucionarne igre namreč posvečamo proslavam osemdesetletnice Cankarjevega rojstva** in sodo, da smo ravno s tem našli pravi odziv na terjatve dneva, na smisel letošnjih proslav. Pričakujem, da bodo Zločin za nami povzeli še mnogi odri — poklicni in nepoklicni. Saj ga je mogoče uprizoriti tudi s skromnimi sredstvi, ker je preurejen tako, da kljub številnim prizoriščem ne potrebuje nikakih zapletenih odskih umetnin, samo malce spretno razsvetljave.

Sicer se mi pa zdí prezgodaj, da bi že zdaj, pred premiero, govoril kaj več o uprizoritvi. Pridite in pogledjte.

Pač pa bi radi izkoristili tole prilžnost, ko ti že pišem, da si malce izprašam vest o vsem našem letošnjem letu. Tako redko zajde kak glas o naši ustanovi v najbolj razširjeni slovenski list, da prilžnostmi zdaj res ne maram zanemariti, zlasti še, ker sem prepričan, da ravno obratun pred najširšo javnostjo pomeni najboljšo pot, da razčistimo obračune s seboj.

Vprašujemo se zdaj, ko gre delovno leto h koncu: ali smo delali prav, ali smo delali tako, da je naš obstoj tu v Celju upravičen? Do konca sezone bomo imeli več kot 170 predstav. Vsega 12 premier. Gostovanja — poleg matičnega Celja in reprezentativnih gostovanj v Ljubljani in Mariboru — še v

11 drugih krajih: Vojnik in Zalec (redna abonmaja), zdravilišče Topolšica (redno), Ravne na Koroškem (skoraj redno), Polzela, Mežica, Store, Slovenske Konjice, Brežice, Kostanjevica na Krki, Novo mesto. Evidenca obiska še nimamo. Pri doslej evidentiranih predstavah se giblje povprečni obisk nekako med 300 in 380. — V samem Celju pet rednih abonmajev in štirje stalni šolski abonmaji. Stevilne zaključene predstave za nekatera druge šole, za sindikate, za SZDL, itd. —

Dvanajst premier. Kar po vrsti:

1. Shakespeare: OTHELLO
2. Marodič: OPERACIJA ALTMARK
3. Axelrod: SEDEM LET SKOMIN
4. Marinkovič: GLORIJA
5. Inge: VRNI SE, MALA SHEBA
6. Cankar: LEPA VIDA
7. Mikeln: ATOMSKA BOMBE NI VEC
8. Wotik: ZADEVA CAINE
9. Puškin-Treves: NESMRTNI DON JUAN
10. Fonvizin: BRIGADIR
11. Eliot: OSEBNI TAJNIK
12. Potrč: ZLOČIN.

To pomeni: tri slovenska dela, dve hrvaški, dve ruski, dve angleški, tri ameriška, eno nizozemsko (skupaj trinajst), kar je deveta uprizoritev predstavila dve raznorodni deli. Ali: štiri klasična dela, pet modernih literarnih del, ena mladinska igra, tri moderna dela lažnega žanra, Ali: osem del resnega žanra, ena mladinska, štiri komedije. Ali: štirikrat sploh prvič (splošna prizvedba ali krst, od tega dvakrat v slovenski prejet kot v izvirniku, dvakrat pa slovenska noviteta); trikrat »prvič v Jugoslaviji« (jugoslovanska prizvedba), dvakrat »prvič v Sloveniji« (slovenska prizvedba)...

Stevilke ne povedo vsega, a marsikaj povedo tudi številke, gole statistike. Mogoče po teh številkah vendar lahko vsaj malce presodiš naše letošnje leto. Ali smo delali prav?

Lepo Te pozdravlja Tvoj

H. G.

* * KNJIGE IN LJUDJE

Morja široka cesta

Nizozemskega pisatelja Jana de Hartoga smo najpoprej srečali na odru kot komedijografa, te dni pa je Cankarjeva založba izdala njegovo epsko trilogijo treh krajsih romanov, polmenovanih z imeni lepih in skrivnostno znanih žensk: Stela, Mary in Thalassa. Prva dva romana sta iz vojnega časa in sta izšla skupaj v eni knjigi, tretji s povojno tematiko je nastanjen sam v posebnem zvezku. Trilogijo so krstili za Konvojsko kantato, v slovenščini pa je dobila naslov po znamenitem Prešernovem verzcu: Morja široka cesta. V nekem smislu je prava odkritje, saj že precej časa nismo imeli prilike brati tako gladko napisano, prijetno, a hkrati serozno pogojbljeno in kultivirano delo.

O PISATELJU

Je na razpolago le nekaj skopih biografskih podatkov. Po rodu je Nizozemec rojen leta 1914 v Amsterdamu. Pustolovska kri se je v njem oglasila zgodaj, še preden je končal ljudsko šolo. Zapustil je zgodnje meščansko družino in si za svoj drugi dom izbral Indijo, krov. Oceane je prekriziral zdaj v ladijskih kurilnicah kot kurjač, zdaj na kapitanem mostu kot kapitanov pomočnik; kasneje je končal pomorsko šolo, in na večerini tečajih izpopolnil znanje. Prišel se je ukvarjal z literarnim ustvarjanjem ter z prvimi dramami in pripovednimi deli dosegel uspeh. Med vojno se je iz okupirane Nizozemske s čolnom prebil na angleški otok in se tam pobliže seznanil z znanim pisateljem Pristleyem, kar je blagodejno

vpilvalo na njegovo literarno snovanje. De Hartog se je kasneje celo poročil s Pristleyevo hčerko in pričel pisati v angleščini. Po vojni je nastala trilogija Konvojska kantata, po letu 1953, ko je zadel Nizozemsko silna naravna katastrofa, pa njegovo zadnje delo Barfeca, roman o nizozemskih otrocih za časa velikih poplav. Kot poročila kratka biografija na čitnem ovitku, iz katere smo povzeli tudi gornje podatke, živi pisatelj zdaj že več let na britanskem otoku Wight.

Morje je torej pisatelja od rojstva sprejelo za svojega in ga posvečilo za prepričljivega oznanjevalca lepote in nevarnosti skrivnostnih globin Jan de Hartog je veličino morja doživel elementarno, tako globoko, kot so pred njim občutili znameniti literat — pomorščaki Conrad, Melville in drugi. Toda zelena morskina planjava v njegovih delih ni svet zase; na ladjah, ki se zibljejo na grebenih valov, je kot na mitološki Noetovi barki zgosteni ves sodobni svet z družbenimi in moralnimi problemi ter z najrazličnejšimi karakterji in usodami.

TRILOGIJA MORJA ŠIROKA CESTA

Še zdaleč ni nikakršna idilično-pustolovska Odisejada, ki bi lirično opevala sončne zahode in zabavala z zgodbinami »morskih volkov«. Delo je globoko doživljiva, aventično avtobiografska izpoved o poglavitnih vprašanjih, ki vznemirjajo sodobnega človeka. V prvi vrsti je to vprašanje druž-

beno-političnih konstelacij na svetu, ki dopuščajo strahotne morije, v katerih se ljudje ponizajo do živali. Hartogovo delo nazoru opisuje vojne strahote, predvsem tisti moralni in psihološki proces, ki ga doživlja mladi človek, ko se naenkrat znajde na razburkanem morju ob topu, namerenem na zahrbtno nemško podmornico. S samim razkrivanjem najgloblji čustev in s prepičljivim opisovanjem strahotnih doživetij, ki so psihično in moralno iztrile mlado generacijo, pisatelj obtožuje vse, kar je v zvezi z vojno: prelitvanje krvi, nesmiselno ubijanje mladih življenj, etično pokvarjenost, politične razprtije, predvsem pa družbene odnose, ki ustvarjajo vojne nevarnosti. Njegova izpoved je brez odvečnih besed globoko in realno humana, ker nikoli ne zaide v abstraktni humanizem in pacifizem. Hartogovi ljudje se namreč zavestno borijo zoper fašizem, ki je mlinski dvočelnost in ogrožilo svobodo po vsem svetu; borilo se zagrizeno in junaško, pri tem pa vendarle nenehno mislilo na mir in skušalo ostati moralno čisti. Surova vojna stvarnost jih pahne v težke konflikte z lastno vestjo; odzide se vprašanja poguma, moralne krivde, ljubezni v vojnem času in življenjske orientiranosti v novem, povojnem svetu. Vsa ta vprašanja rešuje mladi človek, z odlično moralno odgovornostjo do ljudi in življenja, ki ni postane takšno, da se hodo v njem znašli in odkrili pravi smisel svoje eksistence.

Pri tem Jan de Hartog z veliko pisateljsko kulturo do podrobnosti izriše vrsto zanimivih por-

etrov mladih ljudi in s pristnimi epskimi prijemi razpleta njihovo vojno in povojno doživljanje. V nasprotju z nekaterimi sodobnimi ameriški pisatelji se ne zaustavlja ob brutalnih podrobnostih in psihanalitičnih eksperimentih. Njegovo pisanje je prepreženo z rafinirano liriko in duhovitim humorjem, odzija se gladko in na oko lagodno, pri čemer pa niti najmanj ne trpi škode resnobna, psihološka in moralno zanimiva življenjska problematika. V vseh treh romanih je glavni junak mlad nizozemski pomorščak, ki se — podobno kot avtorji delo je sploh močno avtobiografsko — iz nemškega obročja prethotopi v Anglijo in vstopi kot prostovoljec v angleško mornarico. Zaradi pomanjkanja ljudi ga vtačujejo kot kiptana na star rušice, s katerim v vseh njih nočeh rešuje na Atlantiku torpedirane zavezniške ladje. V prvem romanu

STELLA

doživlja kapitan skrivnostno ljubezensko zgodbo s še bolj skrivnostnim dekletom Stello. Le-ta je v svojem stanovanju obvarovana idilični mir; zaročenca je izgubila v vojni, ljubezen in materinsko skrb pa je prenesla na druge moške, ne da bi bila pri tem globlje oseben prizadeta. Ta čudna nasprotja polna in življenju odmaknjena ženska je izbrala moške po nekem sistemu; vsak ji je moral obljubiti, da bo za primer svoje smrti poskrbel za naslednika. Pomorščaki so se v njeni oazi raznežili in pozabili na vojno, kar so poplajali z glavnih sovražnik se ni predajal enakim humanim čustvom. Nizozemski kapitan se je rešil v zadnjem hipu in potopil nemško podmornico; spregledal je nevarne Steline obeme, kajti surova vojna terja elega, pogumnega, trdega moža. Stela je odpotovala na svoj otok, v kapitanu pa je ostala reza ljubezenska bolečina.

Drugo ljubezensko epizodo je kapitan doživel z MARY

kanadsko lepoticco, vdovo po častniku na njegovi ladi. Mary je

nasprotno kot Stela živela v ne-realnih sanjah o heroizmu in svojega moža — mladega, neboljenega, dobrega fanta — s svojimi večnimi vzpodbudami k junštvu poglala v smrt. Ko je zve-

dela o njegovi klavni smrti, se je ob prvem srečanju vdala kapitanu v katerem je videla svoj herojski ideal.

Tretji roman

THALASSA

sega v povojni čas. Fantje, ki so se dolga leta skupaj borili, so se zatepli na vse vetrove. Toda — notranje razvratni. Živni in pretreseni od vojni grozi — se v povojnem življenju niso dobro znašli. Na majhni ladi so se ukvarjali s pustolovskiimi podvigi in prekrizali Sredozemsko morje. Morje jih je urovalo; vse globlje so hoteli prodreti v njegove lepote in skrivnosti. Njihova strast je postal podvodni lov. Pisatelj je v romanu razgrnil pred bralca docela nov, čudovit lep povojni svet in opisal teh čudežnih pokrajin pomenljivo pravo literarno doživljanje. Toda tudi to poštenje je bilo nerealno in se ob dvigavanju zaklada v nekem notoplenem grškem templju tragično končalo. V kapitanu je dozorelo spoznanje, da se je treba trdo spoprijeti z realnim življenjem in da sleherni razvrat, poštenje, do di k polomu. To spoznanje ga je rešilo v novo življenje.

To je seveda samo skelet teh treh zanimivih in dobrih romanov; njihovi globlji čar je seveda v nemobnih življenjskih problematik in izmenitnih psiholoških odčitih, ter nepravdno zanimivem pripovedovanju. Trilogijo je lepo prevedel prof. Roro Stopar. Izdala jo je Cankarjeva založba, roman Thalassa pa bodo lahko poslušali Radia Ljubljana slišali tudi v nadaljevanjih v poletnih mesecih vsak tork v petek do poldne.

MITJA MEJAK



V Koprso se sredi živahnih razpravljanj o novi premieri »Huzarjeve«, ki jih je teatsko upodobil Breale in jim namenil znane vloge sredi Napoleonovih dni. — Tokrat predstavljamo Filipino Jermanovo, mlado članico Gledališča za Slovensko Primorje, v vlogi Cosime

PRIMADONA



Mlad pisatelj Peter Melrose je napisal svoj prvi roman, ki je vzbudil precej pozornosti in njegov založnik mu je izplačal nekaj predujma na račun honorarja za naslednje delo. Ker je vedel, da živim na Rivier, mi je pisal, ali vem za miren kraj, kjer bi lahko delal in poceni živel. Predlagal sem mu naj preživi nekaj dni pri meni, da bi lahko medtem povprašal in našel kaj primernega.

Ko sva sedela po večerji na mojem vrtu, mi je začel pripovedovati o svojem novem romanu. Obravnaval je ljubezensko zgodbo mladega pisatelja in sloveče primadone. Fant se ni zavedal, da spravlja na papir lastno skrivno hrepenenje, smešno in ganljivo hrepenenje nekoliko nekega, neznanega mladeniča, ki ga v presenečenje vsega sveta ljubi izredno lepa, slavna in sijajna žena. Opisal mi je svojo junakinjo. Bila je radodarna in pripravljen žrtvovati vse za ljubljenega moža. Bila je pametna in izobražena. Nežna, nesebična in vdana. Skratka, bila je predobra, da bi bila resnična.

»Ali ste že kdaj poznali kako primadono?« sem ga vprašal.

»Ne, kako naj bi jo poznal?« je menil. »Zdi se mi, da bi se morali seznaniti s takšno žensko. Ali ste že kaj slišali o Falteroni? Stanuje tu na obali. Telefoniram ji in jo povabim na večerjo. Vsak človek je že slišal o Falteroni. Niti Melba

ni bila tako slavna. V Operi sicer ni več nastopala, toda njen glas je bil še zmeraj sijajen, in povsod na svetu so ljudje kar drli na njene koncerte.

Povabil sem jo za deveto uro, ker sem vedel, da prej nikoli ne večerja, in večerjo sem naročil za poldeseto. Prišla je ob tri četrti na deset, v zeleni atlasni obleki, spredaj globoko izrezani, z golim hrbtom. Na sebi je imela debelo biserno ogrlico in mnogo dragocenih prstanov, na levi roki pa briljantno zapestnico, segajočo od zapestja do komolca. V njenih bleščečih črnih laseh se je lesketal ozek briljantni diadem. Midva sva bila oblekla flanelaste hlače.

Pogledala je Petra s svojimi krasnimi temnimi očmi. »Rekli ste mi, da je vaš prijatelj nadarjen pisatelj. To je samo tribut, ki ga plačam ustvarjalnemu umetniku.« — Sedel smo na terasi, in Peter Melrose je poslušal Falterono v zanesenem molku. Požiral je sleherni njeno besedo. Če si jo poslušal, bi mislil, da je čudovito ponižno, ubogljivo bitje, proti kateremu se je zarotil ves svet. Koncertni agenti so ravno s njo podlo, impresariji so jo varali, pevke so se zarotile proti njej, da bi jo uničile, z denarjem njenih sovražnikov podkupljeni kritiki so pisali o njej sramotne zgodbe — in vendar je s svojim genijem in modrostjo premagala vse. Zarečega obraza in bleščečih oči je nama pripovedovala, kako je prekrizala vse njihove spletke in kaj vse je storila klavrni revežem, ki so ji bili v napoto. Brez najmanjšega obotavljanja se je razkrinkala kot maskevalna, zavistna, trdosrdna, neverjetno častihlepna, sebična, spletkarska in preračunljiva. Kdaj pa kdaj sem se skrivaj ozrl na Petra. Bilo mi je v zabavo, ko sem pomislil, kako zbeigan mora biti, če primerja svojo idealno sliko primadone z neizprosno resničnostjo. Ko je naposled odšla, sem se nekoliko nasmejan obrnil k Petru.

»No, sem dejal, vsekakor ste zdaj videli model.« »Ja, in reči moram, da imenitno ustreza moji predstavi!« je vzkliknil navdušeno. Osuplo sem ga pogledal. »Ta vdanost umetnosti, ta nesebičnost. Prav tako sem si zamišljal njeno duhovno veličino.«

Ze sem hotel odprti usta, da bi mu odgovoril, pa sem rajši molčal. Legla sva k počitku. Čez tri dni je našel penzion in me zapustil.

Po tistem srečanju v moji hiši Falterone nad leto dni nisem videl. Odpotovala je bila na dolgo

turnejo v Južno Ameriko in se vrnila šele v pozni jeseni. Kmalu potem me je povabila na večerjo; z nama je večerjala samo njena tajnica in spremljevalka, Angležinja miss Glaser, ki jo je Falterona tirantizirala in gnjavila.

»Ali je to res ali ne, Glaserjeva?« je vzkliknila Falterona.

»Večinoma je res,« je pritrdila miss Glaser. Falterona je imela neprijetno navado, da je ogovarjala svojo tajnico s priimkom.

»In kdo je bil mož, ki sva ga srečale v Buenos Airesu?«

»Kateri mož?«

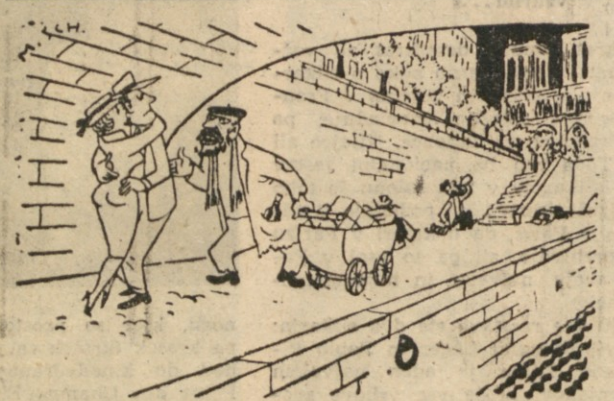
»Nikar se ne delajte tako neumne, Glaserjeva. Saj se vendar dobro spominjate, mož, s katerim sem bila nekoč poročena.«

»Pepe Zapata«, je odgovorila miss Glaser smeje.

»Prišel je bil na beraško palico in je bil tako predrzen, da je zahteval od mene briljantno ogrlico, ki mi jo je bil podaril. Trdil je, da pripada njegovi materi.«

»Saj bi mu jo lahko mirne duše dali,« je pripomnila miss Glaser. »Saj je nikoli ne nosite.«

»Vrniti mu jo!« je vzkliknila Falterona. »Kaj ste znoreli?« Potem pa je vstala, kajti večerja je bila končana. Ko smo stali na terasi, se je nenadoma



»Ne boš verjel, toda prav zaradi te ženske sem se pred dvajsetimi leti prostovoljno javil k vojakom...«

je siromak uganil, da so se tile moške nekako dogovorile, tile...

Gledam ga zdaj in gledam tudi njivo. Ostala mu je po očetu in dedu. A on jo bo izgubil — on, Balčo Mar je bil tale oče kakšen zapraviljivec, pijanec ali kaj? Garal je dan in noč, od ponedeljka do sobote še celo v nedeljo ni odjenjal: razporejal je delo za nastopni teden, šel v mlin ali valjarnico, ali z drvmi v mesto...

Oglasil se je konjski topot in na poti iz gozda se je pokazal baj Vasil — oderuh.

»Bog daj, Balčo!« je pozdravil. »Ali delaš, kaj, delaš?«

»Bog daj dobrega! Orjem, kaj bi.«

»Orji, orji, glej, da povežeš konec s koncem: njiva je dobra, ni zaslužila, da bi jo zapravil,« reče in odjezdi.

»Srečno!« odseka za njim Balčo in si prične z razpokano diano tretje čelo. »Poženi, hej!« zavpije nato Nanju.

Ta pa stoji zmeden, vrat je iztegnil na desno: preplašen zajček ljubko skaklja skozi bližnji trnjak. Balčo pristopi in udari dečka po šinju, da se kar prekopicne. Kri iz nosu in ust omadežuje lepa otroška usteca. Gledam — in nimam pravice, da bi pristopil. Oče molče obriše opraskani obrazek svojega sinka in ga vnovič pritigne, da bi vstal. Ta pa se zvije in se postavi po robu.

»Pusti ga, naj malo poseđi, baje,« se usodim, fant je še majhen, mar bi bil rajši v šoli!«

Balčo me zdolgočasno pogleda.

»Ni mogoče vaša milost,« odvrne, »nimam gonjača, živinca pa je še mlada, treba jo je voditi...«

»Nikar, očka, lepo prostim!« zavjaka otrok in se zvije.

»Tak pusti ga malo!« mu vnovič šepnem.

Balčo odstopi, obriše čelo in jame čistiti lemež. Kmalu nato vstane tudi Nanjo, odnese svoje oguljene hlačke in oče in sin vnovič zaorjeta.

»Eh, ne gre pa ne gre: ni gonjača, njiva pa je dobra in ni zaslužila, da bi jo človek zapravil. Tole dobro njivo — da bi zapravil.«



V skrivnostni, težki modrini jezera so se zrealile stotine lampijonov, ciprese in bori.

Muzika in pesem sta se nenehno prepletali.

Nekaj časa sta ležala tiho. Potem je rekla žena možu: »Izobigljile se družbe.« In on: »Rad bi bil s teboj. Je v tem kaj čudnega?«

»Za koga drugega ne, toda ti...«

»Mar se toliko razlikujem od drugih?«

»Seveda se. Najboljši si v plavanju, smučanju, lovu, alpinizmu... Ljudje bi bili radi s teboj. Občudujejo te. A ti?«

»Jaz občudujem tebe in ti mi je dovolj.«

Iz hotela za njunim hrbtom je še zmeraj odmevala pesem. Na terasi je bilo polno gostov. Tudi pred drugimi hoteli ob jezerski obali je bilo polno gostov, zakaj to leto — štirideseto, je bilo posebno bučno. Blizala se je vojna. Nemški turisti so preplavili letoviške kraje.

»Vzemirja me to veselje, ta razuzdanost...« je rekla Zdenka. Mihajlo pa se je hrapavo zasmeljal, jo objel in jo dolgo poljuboval vrat.

Nekdo je nad jezero vrzel raketo. Videti je bilo, ko da je tudi muzika utihnila, da bi se zagledala v razpisno razkošje živobrnih zvezdic, ki so ugašale, še preden so padle na gladko površino mirne vode.

»Lepo mi je!«

Mihajlo je vstal: »Poljdva, rano moram vstati. Vodi bom tisto skupino bavarskih turistov na pečino.« Prijel jo je za roko in jo narobno dvignil k sebi. Šla sta ob obali. Izenada se je Mihajlo ustavil. Sklonil se je po kamenček in ga vrzel v jezero. Po gladini so se začeli igrati veliki in majhni krogi.

»Vidiš,« ji je rekel, »kako lepi so ti krogi. Pa so tudi grdi...«

Šla sta v hotel. Ko sta si utirala pot med mizami, so gostje obračali glave. Bila sta res lep par.

Zima se je pojavila iznenada. Hoteli so bili prazni in pustli. Veter je udarjal ob okna in mršil krošnje cipres in borov.

Mihajlo je odhajal na smučanje in lov.

zdrnila. »Skoraj bi bila pozabila, Glaserjeva, neumna vi, zakaj me niste spomnili na to?« Potlej se je spet obrnila k meni. »Jezna sem na vas. Ta vaš prijatelj, ki me je v svoji knjigi pošteno očrnil, je bil še tako predrzen, da mi jo je poslal.«

Nisem takoj razumel, o kom govori. »Kateri prijatelj in katero knjigo?«

»Nikar se ne delajte tako neumne. Ostuden močnik nekežne postavbe. Napisal je knjigo o meni.«

»Ah, Peter Melrose. Toda njegova knjiga ne govori o vas.«

»Seveda se nanaša name. Vsi so spoznali v postavi njegove petke mene.«

»Saj vam vendar njegova junakinja ni prav nič podobna. Njegovi junakinja je petindvajset let, to je ko golobček nežno bitje, pravo čudo nesebičnosti, v pa ste prekanjeni, trdosrdni in vojena spletkarica.«

Zasmejala se je in videti je bilo, da je sprejela moj opit kot poklon.

»In kako je s smaragdnim prstanom? Saj vendar ne boste zanikali, da je dobil to od mene?«

Kako je bilo s tem prstanom?

Falterona je imela strastno ljubezensko razmerje s prestolonaslednikom neke močujoče države, ki ji je bil podaril smaragd velikanske vrednosti. Nekega večera sta se sprla, zmerjala sta drug drugega in prestolonaslednik je omenil pri tem prstan. Falterona ga je potegnila s prsta in vrgla v ogenj. Prestolonaslednik, varčen fant, je ves iz sebe pokleknil h kaminu in bil brskati po žerjavi, dokler ni našel prstana. Falterona je vsa iz sebe od jeze gledala, kako kleči na tleh. Zgodbo je zaključila z besedami: »Potem ga kratko malo nisem več mogla ljubiti.«

Dogodek je bil značilen in Melrose ga je porabil za svoj roman.

»Obema sem povedala to zgodbo z največjim zaupanjem in reči moram, da je nezasišana zloraba zaupanja, da jo je vaš prijatelj opisal v svoji knjigi, je pripomnila.

Saj sem vendar slišal to zgodbo že desetkrat, sem se branil. »Lola Montez jo je pripovedovala o sebi in bavarskem kralju. Le da je šlo v njeni zgodbi za bisere.«

»Za bisere?« Osrečila me je z enim svojih žarečih nasmehov. »Ali sem vam pripovedovala zgodbo o Benji Riesenbaumu in biserah? Morda bi lahko napisali o tem povest.«

Benji Riesenbaum je bil zelo bogat mož, in bilo je splošno znano, da je bil dolgo Falteronin ljubček. Kupil ji je razkošno vilo, v kateri sva tedaj sedela.

V New Yorku mi je podaril krasno ogrlico. Takrat sem pela v Metropolitanu in ob koncu sezone sva se skupaj odpeljala v Evropo. Možno ne bi bil napačen, da ni bilo tako blazno ljubeosmen. Na ladji sva se sprla, ker mi je dvoril mlad italijanski oficir. Prišlo je tako daleč, da me je Benji udaril po obrazu. In to se je zgodilo na palubi. Lahko si mislite, da sem bila vsa iz sebe. Strgala sem si ogrlico s vratu in jo zaluzala v morje. »Petdeset tisoč dolarjev sem dal zanj,« je vzdihnil. Bil je blede ko zid. Jaz pa sem se vzravnila v vsej svoji velikosti. »Pomenila mi je nekaj samo zato, ker sem te ljubila,« sem rekla in mu obrnila hrbet.

»Storil ste neumnost,« sem dejal.

»Stirindvajset ur nisem spregovorila z njim niti besede. Potem je bil pohleven ko jagnje. Ko sva prispevala v Pariz, je najprej odšel h Cartieru in mi kupil enako dragoceno ogrlico. Ali niste rekli, da sem storila neumnost?«

Pravo ogrlico sem bila deponirala v Newyorški banki, ker sem vedela, da pridem v prihodnji sezoni spet tja. V morje pa sem vrgla ponorejeno.

Smejala se je kar naprej. Naposled se je zresnila. Bila je zelo dobre volje. »Rada bi pela, Glaserjeva, spremljajte me.«

Miss Glaser je zaigrala, Falterona se je nekoliko ustrašila, ko je spoznala glasbo. Bila je Isoldova Mrtvaška pesem. Gotovo jo je čisto pela. Ni je motilo, da jo je spremljalo zdaj namesto orkestra samo breknanje na klavir. Zvoki nebeške melodije so se razlegali v tiho noč in valovali čez morje. Falteronin glas je bil celo zdaj edinstveno sočen, mehak in kristalen. In pela je s čudovitim čustvom, tako nežno, s tako tragično lepo mehko, da mi je sešlo njeno petje do srca. Ko je končala, sem bil tako prevzet, da sploh nisem mogel govoriti. In ko sem jo pogledal, sem opazil, da ji drse solze po licih. Stala je čisto tiho in zrla na večno mlado morje.

Kako čudovita žena! Potem mi je postalo jasno, da mi je z vsemi svojimi napakami ljubša od takšne, kakršno je videl Peter Melrose, kot vzor vseh kreposti. Bila je vredna sovraštva, toda neubranljiva.

ANTON STRASIMIROV

NA NJIVI

Med prvimi bolgarskimi pisatelji, ki so globoko posegli v življenje bolgarske vasi, je znani ANTON STRASIMIROV — rojen 1872. leta v Varni. Po burni življenjski poti se je končno umiril ob pisateljevanju v Sofiji. Umrli je leta 1937. Kmečko življenje, ki ga opisuje, je polno grobosti, mraku, trpljenja in siromaštva. Svetli so samo obrisi pokrajine in radost nad zdravim kmečkom silo, romantična je samo na pol legendarna preteklost, stari turški časi. Strasirov je bojevito in ogorčeno pokazal na izkoriščevalce, čorbadžije, oderuhe, davčne pajkave in policiste. Bil je zares mnogo več kot samo plodovit pisatelj.

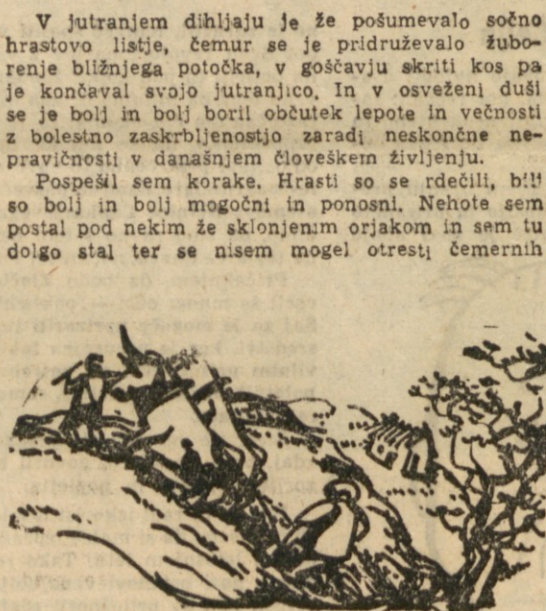
Tiho se je svitilo, z opojem poslednjega jutranjega sna — kakor bi materinska roka božala in prebujala vse, kar je živega.

Pobit od otočnih misli: sem ogledoval, kako se iz somraka pojavljajo obrisi siromašnih hiš, ki stoje v senci ogolodanih in žilavih sadnih dreves, — bajt, ki so zdaj podobne sklonjenim negojem na vijugastih, tesnih ulicah naše raztresene vasi. Nič se ne stopa po njih, nihče se ne dela trušča in ropota: še celo budni psi so umolkli, čeprav so me še pred uro ali dvema ogluševali s svojim strahotnim laježem, ki se je družil z menim dobro znanim truščem iz vasko gostilne in se razgubljal v gluhi noči kakor peklenisko roganje nad procesijo tukajšnjih črnih sužnjev, vedno pobitih, otopenih in zgrbljenih pod morečimi skrbmi, ko je njihovo težavno delo dan in noč ter leto in dan tako ničvredno. Bakanal malega števila izvoljenih izmed mnogih poklicanih! O, kako mi je ta trušča rezal v dušo! Starina je spet slavil zmago: spet je ostal prejšnji mogotec, čorbadžija, — svas se ni spuntala.

Zapozneli mesec je docela zbledel in ob plovtovih so zaškrpali vozovi. En sam tak škrpajoč voz se približa in gre mimo: skozi somrak vidim koščeno postavo Balča Draža, spoznam tudi njegov zagoreli obraz z dvema gubama, ne, z dvema brazdama okoli čeljusti. Včeraj ga ni bilo v vasi — bil je nekje po opravkih. Morebiti se slišal ni o nekóvih volitvah. Sklonjen poganja svoj mršavi par voličev, ki vlečeta dvokolnico. Z ostenom v roki sedi sinek na sori. Tudi danes ga ne bo v šolo. Pa je dečko bister in sposoben: živahen, neutrujen, kolovodja pri igranju in zabavi sredi svojih kuštravih tovarišev.

V srce me je zabolelo in nekaj me je zvabilo — stopim in grem za Balčem. Grem, bolečina v duši pa narašča in grize; tako mi je, da bi najrajši — toplo in od srca — pobožal tega otroka, ki ga je kruta usoda neumiljeno obsodila, da bo usahnil. Rad bi se pogovoril z njegovim očetom in če je mogoče ogrel s toplimi tokovi žalosti, ki me duši, to hladno in od življenja otopelo bitje. Toda že me je sram, sram zato, ker me duši preklestvo tega Balča in njegovega ljubekega sinka, ko vendar nista edina, marveč jih je na milijone, sto in sto milijonov, nešteto takih, ki sem jim tuj, od katerih sem se celo oholo izločil, mimo katerih in nad katerimi živim s svojo neomejeno svobodo in otočnostjo.

Sklonil sem glavo in zavil v hrastov gozd, zaradi katerega se je nedavno pravdala naša vas z njegovim turškim lastnikom, zdaj pa je županov.



misli. Stari velikan je dozorel — podri se bo. Pa tudi jaz se bom podri, vsi bomo zapustili na verigi svojega neveselega obstanka zgolj skrb in tegobe, kletve in solze.

Sonce se je posvetilo z bližnjega hriba — bleščeča kakor toplojevo zlato. Bil sem na robu gozda. Za vijugastim kolovozom so se razgrinjale njive, po katerih so orali črni sužnji, sklonjeni nad svojimi orali. Tam blizu zagledam tudi Balča, — S potnim čelom in napetim mišicami pritiska in vodi svoje oralo. Sprej poganja mali Nanjo voliča. Napotim se k njima, zagledam se v Nanjo. S kakšnimi očmi ti skrbni za čopastimi škrlanci ali golobi, ki se to preletavajo! In kako mu zasijejo prav te oči, ko se kje blizu pokaže tekunica! Gledam ga in v duši se zdrami nemir: to je torej tista njiva, ki jo bo Balčo izgubil — blizu gozda je, da, bržda bo tista... V nedeljo je naš oderuh iz mesta — s čorbadžijem in drugimi vaskimi mogotci — v krčmi oblegel Balča. Prijemali so ga, zakaj ne plača dolga. Oderuh ga je nadiral, mogotci pa so ga opominjali, naj bo pošten. Naposled je čorbadžija predlagal, da bi on kupil tole njivo blizu gozda. On, čorbadžija, je tod že pokupil nekaj njiv, zdaj kani z Balčevno njivo zaokrožiti svojo posest, da bi lepo razširil gozd. Toda Balčo ima bore tri njivice pa je sklonil glavo in polagoma in nerazločno mrmral:

»Toda človek božji, saj bom tudi storil tako: ne bo druge! Dolg je treba plačati, prej ali slej. Nikomur nisem ničesar zajedel, pa tudi ni treba zajejati — mož mi je odšel suhe denarce.«

»To se vé, Balčo, da zajedel ne boš,« je govoril oderuh, »a ti meni povej, kako naj človek opravi svoje, če mu ob času ne plašaš. Jaz vendar ne delam denarja, čakam na vas, da bi lahko živel, — plačaj mi!«

»Bom plačal, baj Vasil... Polskal bom, in če ne najdem, prodam njivo, čorbadžija bi jo rad,« je nato končal Balčo in ustne so mu drhtele. Nemara

Hotel »SLOVENSKI DOM« v Rogški Slatini

BOLEZNI jeter, žolča, rane na želodcu, črevesnega katarija, ledvic in diabetesa z velikim uspehom zdravi slovit zdravila voda ROGAŠKA SLATINA.

Vodeči hotel »SLOVENSKI DOM« z dependansami »BELI KRIŽ«, »LJUBLJANSKI DOM« in »BEOGRADSKI DOM« vam nudi prvorazredni penzion s dietalno in normalno hrano v pred. in posezoni po ceni od dinarjev 770.— do 980.— ter v glavni sezoni od dinarjev 990.— do 1260.—.

Za sindikalne skupine so pripravljene posebni prostori, pripravi za prijetno razvedrilo s plesom ob vsakem času.

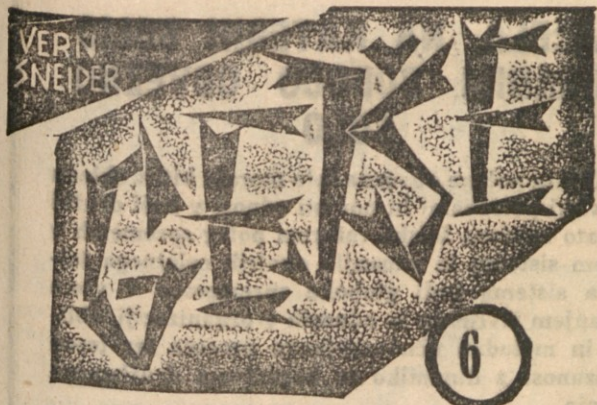
Na sindikalne prihodnosti v načrtu karizate izjeto naj ne pozabijo, da jim



SINDIKALNE SKUPINE, ki imajo v bližnji prihodnosti v načrtu karizate izjeto naj ne pozabijo, da jim

hotel »SLOVENSKI DOM« nudi poseben popust.

POHITITE Z REZERVACIJAMI NA HOTEL »SLOVENSKI DOM«, ROGAŠKA SLATINA, TELEFON 8



KAPITANA FISBYJA

IV. LJUBLJANSKI FESTIVAL

od 30. junija do 21. julija 1956

TRADICIONALNA KULTURNA MANIFESTACIJA

Sodelujejo:

beograjska in ljubljanska Opera
ljubljanski in beograjski balet
folklorni ansambli: »Kolo« (Beograd) in
»Lado« (Zagreb) ter indonezijski

SNG Trst, Tržaški trio
Slovenska filharmonija
Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič«
Koncertni večer C. Součkové in
M. Čangaloviča

Nadrobni festivalni program bo natisnjen
v prihodnji številki našega lista.

DOSEDANJA VSEBINA:

Naloga skupine C-147 glavnega štaba vojaške uprave, ki ji poveljuje polkovnik Wainwright je, da uvede red in demokracijo na otoku Okinavi. Poveljstvo v vasi Tobiki je prevzel kapitan Jeff Fisby. Njemu ne gre vse po sreči. Strene mu mešata dve gejši, Zlata cvetka in Lotosa, ki mu jih je podaril gospod Motomura...

Danilo se je, ko je Fisbyja zbudilo glasno vpitje. Zaspano se je dvignil, pogledal skozi odprta vrata, razgledal mrežo za komarje in skočil iz postelje. Z vseh hribov naokrog so se vile proti vasi dolge vrste delavcev. Nekateri so vlačili velike otepe slame, drugi so nosili kamenje in veje, nekateri pa — Fisby je izbulil oči — so vlačili debela bruna.

Tudi spodaj v vasi je bilo vse živo od ljudi in voz. Vse se je zbiralo na enem mestu, nekako sredi njive s krompirjem. Fisby se je naglo oblekel in odšel v vas, kjer je srečal dolgo vrsto voz, naloženih z gradbenim lesom. Sel je za njimi, mimo zadnjih hiš, dokler ni prišel na odprto polje. Začuden se je ozrl.

Videti je bilo kot da so zbrani otroci iz cele vasi. Vlačili so nakopano zemljo. Na drugi strani so se kopili otepi slame, kamenja in grmovja, ki so ga možje znesli s hribov. Sredi vpitja in smeha pa je stala Zlata cvetka s pahljačo v roki in dajala navodila.

Ko ga je opazila, mu je pomahala in zaklicala: »Halo, chief.« Na ustih ji je zaigral smehljav.

Fisby je zardel, medlo vrnil pozdrav, in poklical Sakinija. »Kaj vraga pa počenjaš?« in pokazal na luknjo, ki so jo kopali otroci.

Sakini se je nasmehnil. »Zlata cvetka je rekla, da moramo napraviti ribnik z lotosom.« — »Kaj? — Čemu?« — »Za Ca-ja. Zlata cvetka pravi, da k vsaki Ca-ja nujno spada tudi ribnik z lotosovim cvetjem.«

Fisby je stopil bliže k Sakiniju in posmehljivo vprašal: »Kaj pa je Ca-ja?«

»To je kraj, chief, kjer lahko vsak poseda in pije čaj, gejša pa mu pojejo in plešejo in vsi se smejejo: haha.« Prav tisto, česar se je Fisby bal. Zdelo se mu je, da bo še kaj drugega, ne le petje in ples. Toda ne! Takega gnezda greha ne bo dovolil. »Torej zares zidate Ca-ja?« je vprašal strogo.

»Da, chief. Včeraj ste nam prepovedali zabave z gejšami v domu za starčke, zvečer pa ste rekli še, da nihče ne sme obiskovati gejš na domu. V vasi je cel hudič. Ko pa sem Zlato cvetko povedal, kako so ljudje skregani, mi je rekla: Sakini, je rekla, chief ima prav. Na to prej nisem pomislil. Nujno potrebujemo hišo, kamor bo vsak lahko prišel pit čaj.«

Fisby se je dostojanstveno vrnal. Vaščane je že tako strahovito težko spravil k delu. Če pa bodo imeli še to zatečišče greha, potem...

Sakini, ki je stal ob njem, je opazoval delavce. Obraz mu je sijal in od začudenja je majal z glavo. »Povedati vam moram, chief, da v naši vasi še nikoli nismo imeli Ca-ja.«

Fisby se je zgrozil. Ze je slišal polkovnikovo vpitje: »Mar si domišljate, da si bo vojaška uprava na tem otoku postavila spomenik, če zgradi v vsaki vasi čajnico? Fisby! Pomislite na malo! Kaj bo rekel k temu kongres?«

Fisbyju je bila že sama misel odvratna. S temnim obrazom se je obrnil k Sakiniju: »Sliši! Nikakor ne bom dovolil, da bi te... ta izgubljena dekleta kavarila moralo ljudi.«

»Izgubljena dekleta,« je začuden odvrnil Sakini. »Da, gejša.«

Sakini je odkimal. »Gejša niso izgubljena dekleta, chief. Zelo ljubite in prijazne so.«

»Zate že mogoče, zame pa ne.« Sakini je razočarano gledal Fisbyja, nato pa mu je pomeškalil: »Chief, mar mislite, da so gejša...« Fisby je skritljivo zardel. Seveda je mislil prav. Gejša niso take. Gejša so dame. — »Dame?«

»Da, chief. Pojejo in plešejo. Druga vrsta deklet pa...«

»Ze dobro,« je naglo odvrnil Fisby. »Povej mi še kaj o gejšah.«

»V vseh velikih Ca-ja jih najdemo,« je pojasnjeval Sakini. »Ca pomeni čaj, ja pa trgovino ali hišo. Torej čajnica, kamor hodijo vsi ljudje. Gejša jim pa prepevajo in za to dobijo denar.«

»Torej zabavajo goste?«

»Kaj se pravi, zabavajo?«

»No, da pač prepevajo pesmi in pripovedujejo šale. Kaj še več o gejšah?«

»Pa dobro! Borili se bomo!«

»Vojna ne pozna lampijonov in ne pozna poletja. V vojni ljudje ne sedijo poleg kamina in se v brezledu ne predajajo igri plamenov. Vojna nima mesečine, nima niti sonca. Vojna prinaša megle in dež, to sem nekje brala. Mar ni res?« Hotela je vprašati tovariše, toda vprašanje je ostalo v njej, zakaj — nenadoma se je domislila Mihajla.

»Torej zabavajo goste?«

»Kaj se pravi, zabavajo?«

»No, da pač prepevajo pesmi in pripovedujejo šale. Kaj še več o gejšah?«

»Pa dobro! Borili se bomo!«

»Vojna ne pozna lampijonov in ne pozna poletja. V vojni ljudje ne sedijo poleg kamina in se v brezledu ne predajajo igri plamenov. Vojna nima mesečine, nima niti sonca. Vojna prinaša megle in dež, to sem nekje brala. Mar ni res?« Hotela je vprašati tovariše, toda vprašanje je ostalo v njej, zakaj — nenadoma se je domislila Mihajla.

»Torej zabavajo goste?«

»Kaj se pravi, zabavajo?«

»No, da pač prepevajo pesmi in pripovedujejo šale. Kaj še več o gejšah?«

»Pa dobro! Borili se bomo!«

»Vojna ne pozna lampijonov in ne pozna poletja. V vojni ljudje ne sedijo poleg kamina in se v brezledu ne predajajo igri plamenov. Vojna nima mesečine, nima niti sonca. Vojna prinaša megle in dež, to sem nekje brala. Mar ni res?« Hotela je vprašati tovariše, toda vprašanje je ostalo v njej, zakaj — nenadoma se je domislila Mihajla.

»Torej zabavajo goste?«

»Kaj se pravi, zabavajo?«

»No, da pač prepevajo pesmi in pripovedujejo šale. Kaj še več o gejšah?«

»Pa dobro! Borili se bomo!«

»Vojna ne pozna lampijonov in ne pozna poletja. V vojni ljudje ne sedijo poleg kamina in se v brezledu ne predajajo igri plamenov. Vojna nima mesečine, nima niti sonca. Vojna prinaša megle in dež, to sem nekje brala. Mar ni res?« Hotela je vprašati tovariše, toda vprašanje je ostalo v njej, zakaj — nenadoma se je domislila Mihajla.

»Torej zabavajo goste?«

»Kaj se pravi, zabavajo?«

»No, da pač prepevajo pesmi in pripovedujejo šale. Kaj še več o gejšah?«

»Pa dobro! Borili se bomo!«

»Vojna ne pozna lampijonov in ne pozna poletja. V vojni ljudje ne sedijo poleg kamina in se v brezledu ne predajajo igri plamenov. Vojna nima mesečine, nima niti sonca. Vojna prinaša megle in dež, to sem nekje brala. Mar ni res?« Hotela je vprašati tovariše, toda vprašanje je ostalo v njej, zakaj — nenadoma se je domislila Mihajla.

»Torej zabavajo goste?«

»Kaj se pravi, zabavajo?«

»No, da pač prepevajo pesmi in pripovedujejo šale. Kaj še več o gejšah?«

»Pa dobro! Borili se bomo!«

»Vojna ne pozna lampijonov in ne pozna poletja. V vojni ljudje ne sedijo poleg kamina in se v brezledu ne predajajo igri plamenov. Vojna nima mesečine, nima niti sonca. Vojna prinaša megle in dež, to sem nekje brala. Mar ni res?« Hotela je vprašati tovariše, toda vprašanje je ostalo v njej, zakaj — nenadoma se je domislila Mihajla.



Mož kmalu opazi, da mu je laže. Ona pa mu mehko prigovarja in v hipu so njegove skrbi pozabljene.

Fisby je pokimal: »Prav lepa ustanova.« Čeprav se mu je zdelo, da gejša poslušajo ljudi samo zato, ker jim plačajo. Toda človek si včasih želi, da bi ga kdo prijazno sprejel in pokazal občutek za vse, kar ga teži, čeprav čisto poslovno. Toda če ljudje prihajajo zaradi tega k gejšam, kot mu zatrjuje Sakini, potem morajo svojo umetnost dobro znati. »Pa ti?« je vprašal Fisby, »si prej dostikrat hodil v čajnico?«

Sakini je pogledal v tla. »Mogoče enkrat ali dvakrat na leto, ko je dozpel sladki krompir in pa s dedom peljala na trg v Naho, glavno mesto.«

»Ali sta zmeraj vozila vajin krompir v Naho?«

»Da, chief. Ded je najel voz in konja in še pred zoro sva odrinila.«

»In vsi drugi tukaj so tako delali?«

»Seveda. Ljudje so prihajali z vseh strani na trg v Naho. Tam smo postavili vozove v vrsto in čakali na kupce. Ko sva prodala krompir, je ded najprej plačal

najemnino in voz. Če mu je ostalo še kaj denarja, mi je dejal: Na, Sakini, priden si bil. Tole je tvoje. Potem sem šel iskat Hokaida, da sva šla v četrt Tsui na sprehod. Tam so bile vse čajnice. Ulica samih čajnic. Včasih sva si kupila kako pomarančo, da sva jo med potjo pojedla. Hokaidu so bila posebno všeč dekleta. Fisby se ni čudil. »Kako pa je bilo, kadar sta šla v čajnico?« je vprašal.

Sakiniju so se zasvetile oči. »Koliko ljudi je bilo tam! Vse stare znanice si lahko našel v čajnici. Pili smo čaj, jedli rezance, posedali in se pogovarjali o žitu in o žetvi in se smejali. Strašno zabavno je bilo.«

»Gejša pa so vam pelet?«

»Za to nisva imela nikoli denarja,« je odkimal Sakini.

Kolone in transporti in luksuzni avtomobili z generali, ki so bili podobni premočnim pajacom, pa so šli mimo, in zdelo se je, da ta reka ljudi nikoli ne bo nehala teči in da bo zmeraj, zmeraj deževalo...

Vračala se je mokra in sama.

V hotelu je poleg nje živel še sluga, nemi starec, in tako se je lahko pogovarjala samo še s starimi Mihajlovimi psimi. Včasih je odprla vrata in poslušala neznan govorico, če pa je slučajno ujela kakšno muziko, je naglo zavrtela gumb in se preplašeno ozirala, kot bi danes zločin...

Pripravljala se je, da bi šla v mesto. Ze ves dan je bila razburjena. Čuden nemir se jo je polastil. Ni si vedela razložiti, čemu. Morda zato, ker je iz mesta že od ranega jutra prihajal neobičajen hrup motorjev in tankov in ker so neprestano praskali strel.

Stopila je v predurje, dvomeč, naj krene ali ne, in nenadoma zagledala človeka v vojaškem plašču, kako hitro proti njej. Ni ga mogla prepoznati; šele, ko se je povzpela po stopnicah, je v tem kosmatem in zaprašenem človeku spoznala Mateja. Molče sta šla v salon in tam je, ne da bi odločil plašč, sedel na stol ob kamini in utrujeno rekel: »Kraljevina je kapitulirala! Italijani so že od jutra spodaj!«

»To pomeni, da je vojna končana,« je skoraj s hudobno radostjo v sebi pomislila Zdenka, in ga zatem, prvič odkar je stopil v salon, brižneje pogledala. Stegnil je roke nad ognjem (bile so črne in zdelane, z dolgimi nohti). Njegov obraz je bil čudno spačen, ko je rekel: »Hladna je ta pomlad!«

A Zdenka je z grenkobo pomislila: »Kaj je to sploh pomlad?«

»Tukaj, pri tebi, bomo napravili center. Mi ne mislimo, da je vojna končana. Zdad se šele začela, kaj ne, Zdenka?« Nasmehnil se je, toda ta smeh je zvenel tako čudno, da se je zdelo, ko da sta v veliki prazni cerkvi, kjer leži mrti. Nenadoma je začela jokati, ker je pomislila, da je to Mihajlov pogreb. Čudila se je, zakaj je Matej ne tolaži, pa ga je pogledala. On je še zmeraj prožil svoje umazane, žuljave roke k ognju. In zadelo se ji je, da ga sploh ni, da so samo njegove oči, ki gorijo kot ogenj, ob katerem si je grel roke.

V tem se je pomirila in bilo ji je dobro.

Matej je vzel staro Mihajlovo obleko in odšel v mesto. Skrbno ji je naročil, naj ostane doma. Vrnil se je čez dva dni še z nekom iz njihove skupine. Prinesla sta veliko civilnih oblek in od tega dne se je hotel spremenil v posteljo za vojake, ki so bežali iz ujetništva. Prihajali so pod večer, se v naglici preoblečali in se spet razgubili. Italijani niso bili sem gor v gozd, zato so bili mirni.

Med vojaki, ki so prihajali in odhajali, ni bilo nobene iz njihove skupine. Zate je nekega dne povprašala Mateja, kaj je z njimi, in on ji je odgovoril: »Bodo že še prišli!«

Ze za Mihajla ni vprašala, samo ponoči je dolgo postajala ob oknu in ga čakala (a deževalo ni več, saj tudi vojne

»Torej, Zlate cvetke in Lotosa nisi poznal, dokler nista prišli sem.«

»Ne. Lotosa sem videl samo enkrat, ko se je peljala mimo v rikši,« je ponosno povedal Sakini. »Zlate cvetke pa nisem nikoli videl.«

V Nahi je bilo več kot tri sto gejš, ona pa je bila najslavnejša med njimi. Kadar je guverner priredil svečanost, so jo povabili, da je pela in plesala. Drugače pa je zahajala v veliko čajnico, v preproste, kamor smo hodili mi, pa nikoli.

»Torej je bila precej slavnja?«

»Bi rekel. Povsod na Okinavi so jo poznali. Tudi zelo bogata je bila. Imela je celo rikšo in fanta, ki jo je vlekel. Trikrat na dan je jedla riž, pravijo. Celo za zajtrk. Baje je imela tudi služkinj in vsi njeni kimoni so bili z Ginze.«

»Od kod?«

»Z Ginze. To je velika ulica v Tokiu, kjer so najdražje trgovine. Zadnič mi je rekel župan, da je plačala za en sam kimono dva tisoč jenov. Pije pa samo kitajski čaj in korejskega.«

Fisby se je zamislil. »Sakini, od kod njej in Lotosu toliko denarja, če je bil njun lastnik gospod Motomura?«

Sakini se je popraskal po glavi. »Ne vem, kako bi vam pojasnil. Najbrž je bil njun oče reven in ju je zato prodal.«

»Prodal?« je zaprepadeno vprašal Fisby.

»Da, chief. Morda je gospod Motomura ali kak drug gospod slučajno prišel v njuno vas, ko sta bili še majhni dekletci. Ker sta bili ljubki in sta mu bili všeč, je dejal njunemu očetu: Kupim ju. Gejši bosta. Kupil ju je in poslal v šoto.« — »Kakšno šoto?«

»Seveda. Učiti sta se morali petja in plesa, igranja na dahisen, pa tudi čajnega obredja in lepega vedenja. Zraven pa še pripravljanja šopkov in pa, kako je treba govoriti z ljudmi, da spet dobijo pogum za življenje. Ko sta se vsega naučili, jima je gospodar kupil lepo obleko in vse, kar sta potrebovali za delo.«

Fisby je razumevalo priklimal. »Dekleta morajo torej svojem lastniku povrniti vse, kar je zapravil zanje in še obresti povrniti.«

»Da, chief. Samo da nekatere svojih dolgov nikoli ne poplačajo, ker se zmeraj znova zadolžijo pri gospodarju.«

»No, kaj sta pa počela v Nahi?« je vprašal Fisby.

»Toliko časa sva bila v čajnici, da sva zapravila ves denar,« je odgovoril Sakini. »Potem sva si ogledovala izložbe, včasih pa sva šla gledat tudi grobove bogatnikov. Ko sva se utrudila, sva šla k »Zlatemu zmajcu«, najlepši in največji čajnici v celotni četrti. Sakinijeve oči so zasijale bleste. »Pred hišo sva sedla pod drevo in gledala visoke uradnike, ki so prihajali tja. Gejša so pele, midva pa sva poslušala in vohala riž in svinjsko meso. Ob spominu na doživljanje se je nasmehnil.«

»Obstanki so pač pogosto prihajali v čajnico, kaj?« je vprašal Fisby.

»Seveda. Dostikrat so bili pred težkimi odločitvami in o vsem tem so se lahko pogovorili ob skodelici čaja in morda so jim gejša tudi pomagale pri reševanju nalog.«

Fisby ni mogel zadržati smeha. Pomislil je, kakšna bi bila zgodovina Združenih držav, če bi njihovi ustanovitelji pripravljali odločitve ob skodelici čaja in družbi lepih deklet. Pa tudi na nekaj drugega se je spomnil in obraz se mu je stemnil: »Ali sta rada posedala tam pred Zlatim zmajem?«

»Seveda. Čudovito je bilo. Na žalost je zmeraj prišel ded in dejal: Pojd, Sakini, domov morava. Prav nič mi ni bilo všeč.«

»Zakaj ne?« Sakini je skomignil z rameni. »Ker pri nas v Tobikiju nimamo čajnice.«

Može so se vrnali.

Po mestu so križarile italijanske patrulje. Le redko so zašle do hotela in še takrat niso dolgo ostajale. Ko so šli skozi gozd, so vojaki običajno streljali (kmetje so pravili: preganjanje strahu) in odmev je ostajal še dolgo, kot zaledenel, iznenaden in potuhnenem gozdnem miru.

Sestanki v hotelu so bili vse pogostejši. Matej je bil organizator vseh akcij. Zbiralo se je orožje, strelivo, vojaške obleke. Dokler so se morale zadrževati na sestankih, je Zdenka stražila ali pomagala mazati in zavijati orožje. Te stvari so naglo odnašali iz hotela. Nosili so jih v goro.

Ze je cvel maj. Nekega večera, po sestanku, ji je Matej zaupno povedal: »Mihajla je zgrabil Gestapo!«

»Mihajla! Kaj je sploh še živ?« je hotela vprašati Matej je nadaljeval: »Moral bi nam prinesli neko gradivo. Bal sem se, da so ga dobili pri njem. Pa je vse dobro. Zgrabili so ga slučajno, med racijo. Morda bo kmalu zunan — potem je odšel.«

To noč je Zdenka presedela ob oknu.

Nekje je zavijal pes.

Iz mesta so se vrtinčili strel.

Kakor utopljenčeva glava je na golem nebu visel mesec. Videla ga je v jezeru.

»Mesec je pravi lampijon za to noč,« je skoraj glasno rekla.

Disalo je po smoli.

Matej je imel prav. Vojna ni končana. A vendar, mar ni videti, da se ničesar ni spremenilo. Tudi maj, da ni nič drugačen od prejšnjih. Kakšna je potem vojna? — je vprašala noč in mesec in gozd in jezero, in vedela je, da ji bodo odgovorili: »Vseeno smo drugačni. Vidiš, kako smo hladni.« — Mesec ji je celo rekel: »Mar nisem ugasi lampijon? Sveti se samo moja barva, rada bi te speljala.«

Tega dne je bila strašno utrujena, pa tudi dela je bilo več kot običajno.

Dan je tonil v mrak. Spremlja je bila dva tovariša in obstala pri vratih. Za ovinkom se je pokazala postava. Vrnila je... Tako je hodil samo Mihajlo...

Bolj ko se je bližal, bolj je bila prepričana, da je on. Pod stopnicami se je ustavil.

»Kaj, mar si se pozabila veseliti?« ga je slišala reči in nenadoma se ji je zvrtilo, zameglilo. Ničesar več ni videla, toda bilo ji je lepo, tako lepo, kot bi se s zvezdicami zapeljala visoko pod nebo in bi jo neka milina vso izpraznila.

Vedela je, da je v njegovem naročju.

In dotler jo je nosil, se ji je počasi vračala zavest in misel: »Kako je močan! Premagal bo samo vojno!«

(Konec prihodnjijo)

»Kaj pa ste sicer počeli tu v vasi?«

»Kaj neki! Sadiš smo sladki krompir, okopavali sladki krompir in kopali sladki krompir. Včasih sem šel zvečer k Nakamuru Sanu. Ne poznate ga. Umril je, preden ste prišli sem. Trideset ali štirideset let je bil na Havajih, kjer je delal na ananasovi plantaži in se je naučil angleščine. Od njega sem se naučil vsega jezika. Ko pa se je stemnilo, sem šel spat.«

»In si najbrž sanjal o Nahi...«

Sakini se je nasmehnil. »Morebiti. Toda zdaj bomo imeli čajnico tudi pri nas. Zlata cvetka pravi, da bo lepša kot »Zlati zmaj«, kajti v četrti Tsui je bilo vse tako tesno, mi pa imamo prostora dovolj.«

Na Sakinijevem obrazu je zatrepetal strah. »Menda nimate nič proti čajnici, kaj chief?«

Fisby je za trenutek pomolčal in zamišljeno gledal na živahno vrvenje okrog sebe, na oznoje delavcev, ki so vlačili grmovje daleč z brege, na oznoje delavcev, ki so vlačili grmovje daleč z brege. Na tihem ga je bilo sram, da je ljudi presodil tako napak. Misli je, da tekajo njegovi uradniki samo z veselimi dekletoma, v resnici pa so bili polni spoštljivega občudovanja za slavno Zlato cvetko, ki je hodila samo v velike čajnice in plesala pred guvernerjem, in za Lotosa, ki so jo morda slučajno videli, kadar se je peljala mimo v rikši.

»Čemu bi vam nasprotoval,« je dejal nazadnje. Sakini si je oddahnil. »Dobro, chief, dobro.« Nato ga je potegnil za rokav. »Pojdite, da vam pokažem, kaj vse pripravlja Zlata cvetka. Vidite, tamle bo ribnik z lotosovim cvetjem. Na drugi strani pa bo pokrita veranda.«

Fisby je opazoval tesarje, ki so veselo zabijali prve kole, na katere se bo oprlata veranda nad ribnikom.

»Čemu pa so tistile jarki?« je hotel vedeti.

»To niso jarki, chief, temveč potočki, ki bodo tekli iz ribnika po vsem vrtu.«

»Kakšen vrst pa bo to?«

»Zlata cvetka ga bo nasadila okrog čajnice. Drevje in grmovje, ki so ga privlekli s hribov, bodo posadili, kameenje pa je za steeze.« Sakini je zvedavo pogledal Fisbyja. »Zlata cvetka pravi, da je tako prijetno sedeti na vrtu in poslušati veter, ki šumi v drevju. Ali ste že kdaj poskusili?«

Fisby je odkimal. Nato sta šla dalje med ozarami in izkopanimi jarki.

»Tamle bo najbrž most?« je polzvedoval.

»Da, in ne bo edini.«

Fisbyja je vse skupaj precej zanimalo. Se to mi povej, kje ste staknili les za čajnico in za mostove.«

Sakini se je zvito nasmehnil. »Hokaidovo hišo smo podrli, chief.«

»Kaj?« je razočarano vprašal Fisby. »Kaj pa pravi Hokaido?«

»Sprva mu ni bilo kaj prida všeč,« je skromno priznal Sakini. »Toda obljubil so mu, da policijski poveljnik nikoli ne bo sedel poleg Lotosa. Povrhu pa smo ga izvolili še za predsednika. Potem se je pomiril.«

»Za kakšnega predsednika?«

»Za predsednika moške lige za demokratično udeležbo.«

Fisby se je zdrnil. Obšel ga je mrzek občutek, da se pripravljajo nekaj zelo neprijetnega. »Kakšni pa so nameni vaše moške lige?«

»Približno isti kot pri ženskah, chief.«

Fisbyju je bilo to le prehujo. Nobene lige več ni hotel in zadržno je sklenil, da se za novo organizacijo sploh ne bo zmenil.

Sakini pa je brezskrbno nadaljeval: »Moška liga naj...«

Fisby je zamahnil z roko. »Mi boš že drugič povedal,« je dejal in se obrnil. Na poti k poveljstvu je srečal Zlato cvetko. Ko jo je zagledal, jo je prijazno pozdravil. Navsezadnje ni bilo vsako dekle najslavnejša gejša Nahe ali nemara celo Okinave.

Zahlevajte novod priručni
BELSADOV rožni čaj
TEKOČI

DOMISLICE

Č

Več izobrazbe vsakemu državljanu

Danes bi menda težko našli še koga, ki bi zanikal potrebo po reformi naše šole. Tudi razpravljanja, ki so se razvila ob elaboratu, ki ga je poslala v javnost Zvezna komisija za reformo šolstva, so pokazala, da se vsi strinjajo v tem, da moramo našo šolo spremeniti, ker takšna, kakršna je, ne ustreza potrebam naše družbe. Z njo niso zadovoljni ne šolniki, ne šolarji, pa tudi javnost toži nad rezultati njenega dela.

Naši učni načrti so prenatrpani, učenci preobremenjeni. Učni uspehi nas ne zadovoljujejo. Le četrtina vseh naših šolobveznih otrok tudi dejansko dovrši vseh osem razredov obvezne šole, za ostalo večino pa pomeni obvezno šolanje le osemletno sedenje. Znanje, ki ga posreduje naša šola, je vse preveč teoretično, knjižno, verbalno, neživljenjsko ter zato neuporabno in nepraktično. Vse premalo je v delu naše šole povezovanja teorije s prakso, povezanosti z dinamiko družbenega življenja. Zato je našim otrokom šola nezanimiva, odmaknjena in dolgočasna, zato so v njej tako pasivni. V ospredju šolskega življenja stoji snov in učni načrt. Otroške zmogljivosti, njegove potrebe in interesi pa so le malo upoštevani. Čeprav naše šole, s ponosom imenujemo stoletje tehnike, je pomanjkanje tehnične vzgoje v naši šoli zelo občutno. Prevelik poudarek smo dajali učenju v škodo vzgoji in vsestranskemu razvoju otrokove osebnosti. Sedanja nižja gimnazija je v svojem delu predvsem pripravljala za višjo gimnazijo in s tem posredno za študij na univerzi. Zato so bili v njej prikrajšani zlasti tisti, ki šolanja niso nadaljevali, torej večina, a tudi drugi so dobili v njej le pomanjkljivo izobrazbo. Osnovna šola in gimnazija predstavljata le mehaničen spoj obvezne šole, zato je prehod iz nižje v višjo stopnjo tako težaven in nemalokrat tudi usoden. Ker v naši šoli prevladuje učenje na pamet, uspevajo v njej predvsem otroci z dobrim spominom. Tudi vzdušje in način dela v naši šoli nista ustvarjala najugodnejših pogojev za uspešno rast našega mladega rodu, bodočih državljanov socialistične Jugoslavije.

Ob teh težavah in pomanjkljivosti, ki so jih naša vprašanja razkrila, kaj storiti? Jasnno je namreč bilo, da z začasnimi ukrepi in delnimi reformami vprašanja šolstva ne moremo rešiti in bo zato potrebna temeljita reforma vsega sistema šolstva. Vsako stvarbo je treba graditi od spodaj navzgor ter ji najprej postaviti trdne in solidne temelje. Zato je Zvezna komisija, potem ko je proučila stanje in pojave v našem šolstvu v prvi fazi svojega dela, najprej osvojila načela, ki naj bi postala temelj naših bodočih obveznih šol, prav tako pa tudi temelj nadaljnji fazi dela: zunanji organizacijski shemi; našega šolstva ter pripravi učnih predmetnikov in programov.

Osvojitev teh načel so narezovali novi socialistični odnosi, razvijanje našega samostojnega upravljanja in družbenega upravljanja, ter nenehni razvoj proizvodnih sil, gospodarskih in tehničnih napredkov naše družbe. Za uspešno in izdatno delo na delovnih mestih, za uspešno in enakopravno sodelovanje v organih družbenega upravljanja, za aktivno sodelovanje pri reševanju problemov naših komun in komunalnih skupnosti je našim mladim ljudem potrebno več znanja, širša izobrazbena razsežnost. Ta dejstva postavljajo našemu šolstvu naslednje zahteve: **DVIG IZOBRAZBE IN KULTURNI RAVNI VSAKEGA IN VSEH NAŠIH DRŽAVLJANOV TER DEMOKRATIČNO UREDI-**

TEV ŠOLSTVA

To pomeni, da mora naša bodoča obvezna šola dati vse našim mladi generaciji, vsakemu našemu otroku tisto količino splošne izobrazbe, ki jo mora v interesu napredka posameznika in skupnosti dobiti vsak naš državljan kot solidno in dovolj široko osnovo za nadaljnjo življenjsko pot: v razne poklice, v razne šole pa tudi za nadaljnje samozbrazbovanje. Učno-vzgojno delo šole mora biti organizirano tako, da bo upoštevalo potrebe in posebnosti otrokovega razvoja ter nudilo vsakemu otroku največje možnosti za vsestranski razvoj.

Te zahteve pa lahko uresničimo v polni meri samo v enotni obvezni šoli. Ob tem vprašanju so se razvile najvitalnejše diskusije, pojavili pa so se tudi ugovori. Morda ni netočno, če rečem, da se vsi ti ugovori začeljenjajo približno takole: reforma šole je nujno potrebna, strinjamo se z načeli, ki jih postavlja komisija, pač pa smo proti enotnemu tipu obvezne šole. Argumenti: nena- ka nadarjenost otrok, raven šole bo padla, nadarjeni bodo v enotni šoli prikrajšani. Bolj kot skrb za dvig izobrazbene ravni naših mladikov izstopata v teh argumentih na dan skrb za nadarjene in bojazen za položaj višjih in visokih šol. Morda je to do neke mere razumljivo, toda mimo dejstva, da danes ne sme biti privilegij v šolanju naše mladine, ne moremo!

Prezgodnja diferenciacija, poglobljena nasprotja med umskim in fizičnim delom, med mestom in vasjo, med razvitejšimi in zaostalejšimi kraji; pri šolanju znanstvenega in visokokvalificiranega kadra daje prednost mestnemu otroku in zlasti otroku intelektualca, vsem otrokom ne omogoča nadaljevanja šolanja na vseh vrstah šol, ki sledijo obvezni šoli — zaradi vsega tega je nedemokratična in pomeni socialno in pedagoško diskriminacijo.

Ker naša družba ni zainteresirana na ceneni delovni sili nedorošle mladine, ker potreba po strokovnih kadrih ni več tako pereča kot prva leta po osvojitvi, ker so nam potrebni bolj izobraženi strokovni kadri — je

»ALI NE BODO V BODOČI ENOTNI ŠOLI NADARJENI UČENCI PRIKRAJŠANI V RAZVOJU?«

Tudi to vprašanje čisto slišimo. Zahtevamo in značilno je, da prihaja ta bojazen od izraza predvsem v nekaterih razpravljalnih prosvetnih delavcih in stanev-ntelektualcev. Skrb za nadarjene je sicer razumljiva, pozabiti pa bi ne smeli, da smo se lotili reforme šole zaradi velike večine povprečno nadarjenih otrok, ki jim je sedanja šola povzročala težave. Res je, da so tudi družbi potrebni talenti, kakor je tudi res, da se talenti zanemarijo, če jih ne negujemo in ne razvijamo že v času obveznega šolanja. Toda tudi za nadarjene učence lahko poskrbimo v obvezni šoli s tem, da jim v predmetih, za katere kažejo posebno nadarjenost in posebno zanimanje, omogočimo dodatno in poglobljeno izobrazbovanje. Tudi vzgojno ni, če otroke v času obveznega šolanja z zunanjo obliko šole ločimo v bolj ali manj nadarjene. Ali ne bi s tako delitvijo razvijali pri nekaterih občutek neke posebnosti, pri drugih pa občutek manjvrednosti? O tem, da je taka delitev krivična, smo govorili v prejšnjem odstavku.

Trudimo se, da bi odpravili nasprotja med fizičnim in umskim delom. Potemtakem bi ne bilo prav, če bi že v obvezni šoli poglobljali razlike med bolj in manj nadarjenimi, sklicujoč se pri tem na to, da so za strokovne šole in nekatere poklice dovolj dobri slabši učenci. Sicer pa se danes spreminja tudi vrednotenje nadar-



Prezgodnja diferenciacija nepotreba in nesprejemljiva tudi iz družbenih vidikov.

poudarjamo več znanja, nima- mo v mislih obsega, količine, temveč večjo praktičnost in večjo uporabnost znanja.

Sicer pa menda ne bo dolgo, ko bodo za vse poklice zahtevali uspešno dovršenih 8 razredov obvezne šole.

V zvezi z diskusijo o materialnih vprašanjih našega šolstva se pojavlja še druga skupina ugovorov:

»ALI RES BREZ UREJENIH MATERIALNIH POGOJEV NE MOREMO MISLITI NA REFORMO ŠOLE?«

Nedvomno je res, da so urejeni materialni pogoji za reformo obvezne šole važni in potrebni. Res je tudi, da bo delo v šoli boljše, lažje, uspešnejše in zanimivejše, če bo vsak razred imel svojo učilnico in svojega učitelja, če bo vsaka šola opremljena z vsemi potrebnimi kabinetmi, delavnicami, telovadnico, dvoriščem itd. Tudi glede tega smo vsi enakega mnenja. Napačno pa je, če trdimo, da se brez urejenih materialnih pogojev ne moremo boriti za reformo šole, da je zato najprej potrebno urediti to vprašanje, potem šele lahko borbo nadaljujemo.

Tako gledanje pomeni linijo najmanjšega odpora, pomeni, da si zapiramo oči pred položajem, v katerem smo, pomeni čakati, da nam z ureditvijo materialnih osnov pade reforma šole kot zrelo jabolko v naročje. Ali nimamo izkušenj, da tudi v težavnih in slabih razmerah zaznamujemo uspehe, če v njih dela predan, prizadevan in sposoben učitelj? Prav tako vemo, da v marsikateri lepo in dobro urejeni šoli ni uspehov. Tudi če bi imeli možnost preko noči izboljšati in urediti materialne pogoje vseh naših šol, bi samo s tem dejansko še ne dosegli reforme šole, ker je reforma šole nekaj več kakor sama stavba, prostori, kabine.

Sicer pa tudi Elaborat poudarja, da je boj za materialne pogoje sestavni del boja za novo šolo. Zato si moramo priznati, potem se ne bomo bali za nekaj, česar dejansko ni! Nujno pa se moramo boriti za to, da bo bodoča obvezna šola dajala otrokom več uporabnega, sodobnega, praktičnega znanja. Znanost in tehnika danes tako naglo napreduje, da je tudi najbolj urejena in opremljena šola ne bo mogla več dohajati. Zato ni važno, ali bo dobil naš otrok v šoli malo več ali malo manj znanja iz posameznih predmetov, pač pa je zelo važno, da ga v času obveznega šolanja vsestransko razvijamo, ga naučimo opazovati, sklepati, misliti ter mu pomagamo, da se bo razvil v sposobnega, vedrega, vestnega, odločnega in poštenega delovnega človeka, ki se bo zavestno odločil za socialistične odnose. V tem smislu smo poudarjali prvenstvenost vzgoje pred samim učenjem.

Še vedno pa je res, da so urejeni materialni pogoji za reformo obvezne šole važni in potrebni. Res je tudi, da bo delo v šoli boljše, lažje, uspešnejše in zanimivejše, če bo vsak razred imel svojo učilnico in svojega učitelja, če bo vsaka šola opremljena z vsemi potrebnimi kabinetmi, delavnicami, telovadnico, dvoriščem itd. Tudi glede tega smo vsi enakega mnenja. Napačno pa je, če trdimo, da se brez urejenih materialnih pogojev ne moremo boriti za reformo šole, da je zato najprej potrebno urediti to vprašanje, potem šele lahko borbo nadaljujemo.

Tako gledanje pomeni linijo najmanjšega odpora, pomeni, da si zapiramo oči pred položajem, v katerem smo, pomeni čakati, da nam z ureditvijo materialnih osnov pade reforma šole kot zrelo jabolko v naročje. Ali nimamo izkušenj, da tudi v težavnih in slabih razmerah zaznamujemo uspehe, če v njih dela predan, prizadevan in sposoben učitelj? Prav tako vemo, da v marsikateri lepo in dobro urejeni šoli ni uspehov. Tudi če bi imeli možnost preko noči izboljšati in urediti materialne pogoje vseh naših šol, bi samo s tem dejansko še ne dosegli reforme šole, ker je reforma šole nekaj več kakor sama stavba, prostori, kabine.

Sicer pa tudi Elaborat poudarja, da je boj za materialne pogoje sestavni del boja za novo šolo. Zato si moramo priznati, potem se ne bomo bali za nekaj, česar dejansko ni! Nujno pa se moramo boriti za to, da bo bodoča obvezna šola dajala otrokom več uporabnega, sodobnega, praktičnega znanja. Znanost in tehnika danes tako naglo napreduje, da je tudi najbolj urejena in opremljena šola ne bo mogla več dohajati. Zato ni važno, ali bo dobil naš otrok v šoli malo več ali malo manj znanja iz posameznih predmetov, pač pa je zelo važno, da ga v času obveznega šolanja vsestransko razvijamo, ga naučimo opazovati, sklepati, misliti ter mu pomagamo, da se bo razvil v sposobnega, vedrega, vestnega, odločnega in poštenega delovnega človeka, ki se bo zavestno odločil za socialistične odnose. V tem smislu smo poudarjali prvenstvenost vzgoje pred samim učenjem.

Nedvomno je v dosedanjih razpravljalnih najbolj razveseljivo, da je javnost načela in stališča Komisije povsod tam, kjer so bila jasno in razumljivo prikazana, sprejela z odobravanjem. Na mnogih zborovanjih, sestankih in predavanjih so preprosti ljudje s primeri iz svojega življenja in iz prakse, ki jo imajo s svojimi otroki, dopolnjevali izvajanja Elaborata. Naš delovni človek je začutil, da bo šola, zgrajena na teh načelih, res šola delovnega ljudstva, šola delovnih množic.

Pomena tega razveseljivega dejstva ne more zmanjšati mnenje nekaterih, ki so s svojimi stališči pokazali, da v njih še ni dozorelo spoznanje, da je danes tudi druga stopnja obveznega šolanja (sedanja nižja gimnazija) postala množična šola in da je treba to upoštevati v organizaciji bodoče obvezne šole!

DRAGA HUMEK



Nobenega nadomestika več!

KDOR JE PREIZKUSIL »FLEX«: ve, da je FLEX res kvaliteto sredstvo za čiščenje vseh vrst mastnih madežev, zmoja itd. »FLEX« je nenadomestljivo sredstvo za čiščenje vseh vrst mastnih madežev. Zahtevaj v tvoji trgovini »FLEX«.

Zenina prijateljica

Sem šele prav malo časa poročena. Vendar se mi večkrat zdi, da imam dve ženi. V hišo redno prihaja dvakrat do trikrat na teden prijateljica moje žene. Saj nimam nič proti temu, vendar bi včasih prav rad bil sam z ženo. Kadar gremo v gledališče, na koncert ali v kino, moram še za prijateljico prinesiti vstopnico. Ob nedeljskih izletih je tudi prijateljica vedno zraven. Meni gre že cela stvar na živce. Triperesne deteljice sem se že do kraja navadila. Kaj naj storim, da ne bi nikogar užalil?

Svetovali bi vam, da enkrat govorite s svojo ženo o tem in da se sporazumeta, da bo žena na lep način opozorila prijateljico na to, da bi bili radi včasih tudi sami z ženo. Vsaki stvari postavljene meje. Vaša žena vas bo gotovo razumela in se sprijaznila s to vašo željo. Seveda morate biti previdni in postopati z veliko taktično in ljubezni. Zena bo vse prav razvneljala. Zena sama morda niti ne sluti, da je prijateljica odveč, če pa vi molčite, se stvar ne more premakniti z mesta. Vedno se ozihrati na druge, je povsem napačno!

»ALI JE ENOTNI TIP OBVEZNE ŠOLE RES »EDINO ZVELIČAVNI« TIP ŠOLE?«

Nemalokrat je padla ta pikra opazka v razpravljanju na račun načela enotnosti naše šole. Če smo doleteli spremembe v naši družbi, če razumemo poglobljanje politične in gospodarske demokracije, potem nam mora biti jasno, da tu ne gre za »zveličavnost« enega ali več tipov šol, temveč za uresničevanje zahteve: več izobrazbe našim množicam.

Zagovorniki večtipne obvezne šole utemeljujejo svoj predlog z različno nadarjenostjo otrok, pri čemer navadno imajo praktično nadarjene otroke za manj nadarjene, teoretično nadarjene pa za bolj nadarjene. Ob enem opozarjajo na dejstvo, da bi taka razdelitev olajšala delo učitelju in učencem, talentom pa omogočila nemoten razvoj. In ni malo staršev, ki tem pripombam pritrjujejo, dokler ne spoznajo posledic take delitve.

Ureditve šole s posebnimi razredi za bolj nadarjene in povprečno nadarjene bi še ne pomenila nekih posebnih težav, kolikor bi šlo samo za formalno delitev. Če pa je od te delitve odvisna otrokova življenjska pot, če je taka razdelitev (pa čeprav le posredno) odločilna za poznejši otrokov položaj, ali jasneje povedano: če po dovršeni obvezni šoli otrok, ki je obiskoval razred za povprečno nadarjene, ne bo mogel svobodno izbrati poti naprej, ali bomo potem še navdušeni za šolo z razredi za bolj in manj nadarjene? Kaj ni nadarjenost v teh letih večkrat le navidezna? Kaj ni šolski uspeh pogosto odvisen od pomoči, ki jo učenec dobi doma? Ali bomo otroke, ki se pomoči nimajo, ker njihovi starši niso hodili v gimnazijo, ali zato, ker so tako zaposleni, da se ne utegnejo ukvarjati z lastnim otrokom in mu pomagati pri učenju, zato že proglasili za manj nadarjene?

Ali nam življenjska praksa ne dokazuje, da se nekateri otroci počasneje razvijajo kakor njihovi sovrstniki, da nekaj časa le počasi in s težavo dojemajo učiteljevo razlaganje, da pa se potem kar čez noč spremene, se

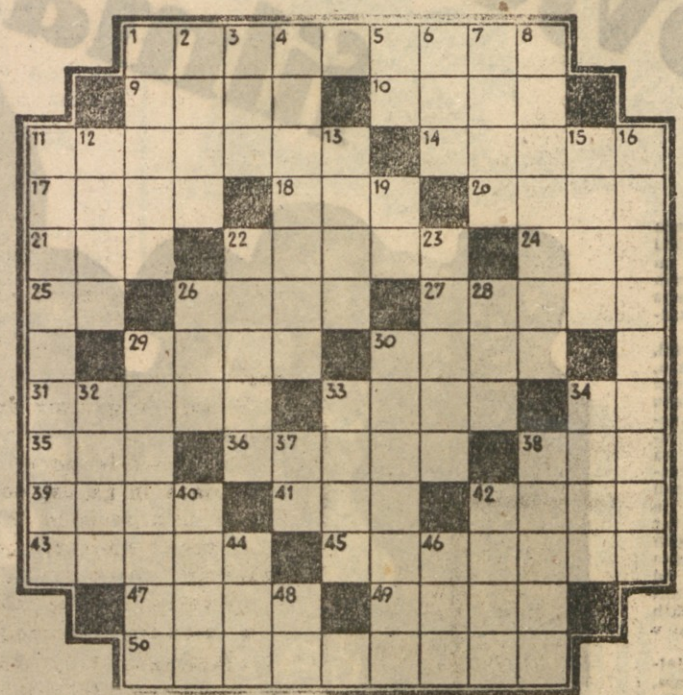
Dober okus juham ter povečajo njihovo hranilno vrednost eainole



LAZARIZIRILO S MEH

Besede pomenijo:
Voderavno: 1. glavno mesto ene izmed naših republik, 9. gorovje v zahodni Evropi, 10. drob, trska, 11. izmetavati, izločevati, metati, 14. indijski plemenski znak, 17. naglavno pomnilnik, 18. srbski veznik, 20. otok po turško, 22. plačila za delovni dan, 24. tatarski poglavar, 25. osebnostni znak, 26. spoj, združitev, 27. združene, zvezane, 29. moško ime, 30. gora v Karavankah, 31. večji kraj v Vojvodini, 32. vrsta živali, 34. kazalni znak, 35. zaznavalni organ človeškega telesa, 36. pohod v naravo, tura, 38. drag, ljub, 39. rimski bog ljubezni, 41. kakor, 32. zabavišče, 43. širokih ramen, 45. samogovor, 47. pokrajina v Zadnji Indiji, 49. pijaka, 50. poslikan po telesu.

Navpično: 1. pekoča, huda, 2. del kosila, 3. časovna enota, 4. prepeč, 5. njej, 6. izven igrišča (fon), 7. svetilni plin za reklame, 8. predmet, vrsta blaga v trgovskem jeziku, 11. slovenski skladatelj, 12. moško ime, 13. prebivalec ljudstva, ki je nekoč živel na naših tleh, 15. državni



REŠITEV KRIŽANKE V 21. ŠTEVILKI

Voderavno: 1. poslikan, 9. Ivan, 13. Artemida, 14. orala, 15. SK, 16. vasi, 17. prolog, 18. tat, 20. mirovanje, 22. Onek, 24. kap, 25. nič, -b-, -r, 27. boe, 29. tam, 31. kupa, 33. zastrizem, 34. kal, 37. manira, 38. itak, 40. ko, 41. uteči, 42. stopen, 44. deca, 45. pridajati.

PIJTE IN ZAHTEVAJTE POVSOD

Jabi

naravni sok iz zdravih presanih jabolk, ki vsebuje hranilne in vitaminske snovi

REZULTATI PRVOMAJSKE ANKETE

Najprej besedo tistim bralcem, ki so nas zadnje dni obiskovali s pismi, kdaj nameravamo objaviti ugotovitve naše prvomajske ankete:

Ko je bilo zbiranje končano, je čakalo uredništvo šele po glavnino delo. Vsako kuverto je bilo treba odpreti, na posebne seznamke zapisati odgovore in jih nato razvrstiti po večini. Vsega tega seveda nismo mogli opraviti v nekaj dneh.

Zdaj pa kar k stvari.

Na 1. vprašanje, katera stran v prvomajski številki je najbolj ugajala, so bralci odgovorili tako različno (mnogi se celo niso mogli odločiti za eno stran in so jih zaznamovali kar več skupaj), da uredništvo kakšnih določenejših napotkov za svoje bodoče delo ni moglo dobiti. Številke kažejo, da so najbolj ugajale živahne strani s mnogimi slikami, zelo veliko odgovorov pa kaže, da je bila našim bralcem zelo všeč prva stran, najbrž zaradi svoje izredne oblike.

Pri 2. vprašanju: Kateri članek se vam je zdel najboljši ali najzanimivejši, je odnesel zavidljivo zmago potpis »ROG PLOVE OKROG SVETA« (41%), za njim pa resnična zgodba »U-99 SE JE ZADNJO POTOPILA«. Precej daleč za njima se uvrščajo: »BITKA ZA MADRID«, »ZIVLJENJE V KAMENINAH«, »Cerkvenikov OD MRTVIH JE VSTALE«, »PROBLEMI ZDRAVSTVENE SLUŽBE«, »POTOVANJE IZ BEJRUTA V BAGDAD« itd. Precej anketirancev se je odločilo za članek »JUGOSLAVIJA IN LETOSNI PRAZNIK DELA«. Videti je torej, da najbolj ugajajo potopisi in resnične zgodbe ter dobri politični članki, za to si bo uredništvo prizadevalo, da bo iz teh dveh zvrsti iskalo res dobre in zanimive sestavke.

3. vprašanje: Katera fotografija ali risba vam je najbolj ugajala?

»POEZIJA POMLADI« je dobila celih 72 odstotkov! Njej sledita MILUTINOVIC na športni strani, ELISABETH TAYLOR na filmski strani, ZIDAR na prvi strani itd.

Dragi bralci, tokrat povedo številke. Uredništvo se vam lepo zahvaljuje za trud, hkrati pa za vso naklonjenost, s katero spremljate njegovo delo.

Dreyfusova AFERA

Picquart je bil nekdanji Dreyfusov profesor na Vojni akademiji. V nasprotju z drugimi profesorji Dreyfus ni maral, toda zdaj se je odločil, da žrtvuje tudi svojo kariero, da bi pomagal pravici do veljave. To ga je drago stalo, saj je moral kasneje celo v zapor. Zdal je Picquart takoj obvestil svojega predpostavljenega generala Gonsa, ki pa je vzrožil: »Ne mešajte teh dveh zadev. Afera Dreyfus je končana!«

Picquart je vztrajal, da je treba postopek obnoviti in general Gonsa je izgnal potrditve: »Predvsem, le kaj se zavzema za tega Zida?«

»Nedolžen je,« je odgovoril Picquart.

Picquart ni mogel razumeti, da to ni dovolj. Toda general je dejal: »To ni v naših računih. Če boste tiho, ne bo nihče ničesar odkril!«

Picquart je pozabil na svojo podrejenost in je zaklical: »General, to kar pravite, je grozno! Ne vem se, kaj bom napravil, gotovo pa je, da tega ne bom odnesel s seboj v grobo!«

General ni trenil z očmi, ni odgovoril in ni dal nobenega ukaza. Kmalu po tem razgovoru je poslal polkovnika inspicirajo na Vzhod. Ko je tam končal svoj nalog, so ga pri prici poslali

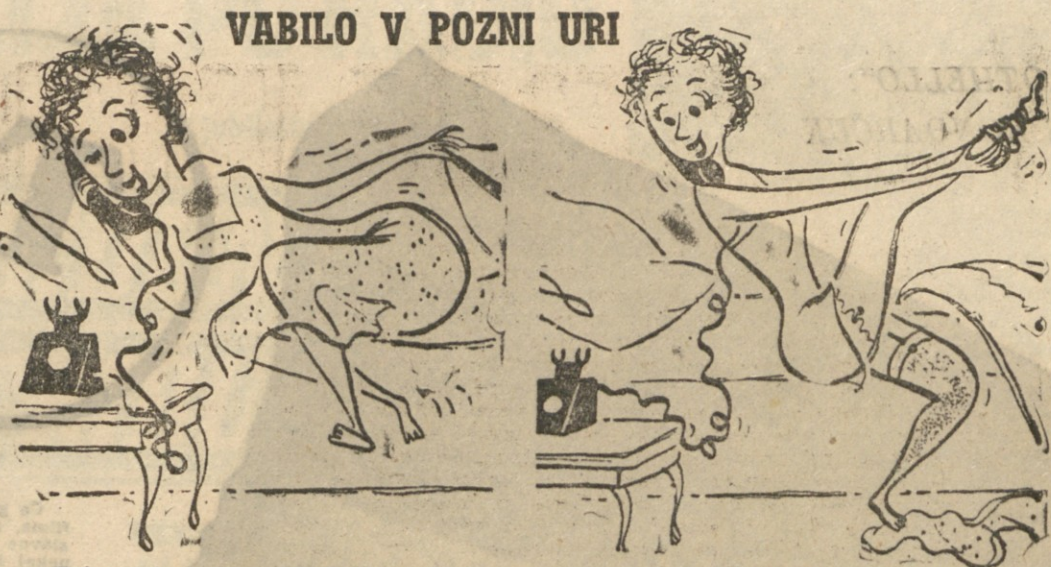
na italijansko mejo. Z italijanske meje je moral nujno v Alžir, iz Alžira pa v Tunis. Po vsakem potovanju je prejel pohvalno pismo za odlično izvršene naloge.

Najprej Picquart ni ničesar slutil. Toda po treh mesecih mu je neki njegov prijatelj pisal, da mu na obveščevalnem uradu ne prestando odgovarjati, da se bo vrnil »takoj«. Koliko časa bo trajal ta »takoj«, je hotel vedeti prijatelj. Zdal je bilo Picquartu jasno, da je obsojen na večno potikanje po svetu.

V njegovi odsotnosti ga je v Parizu nadomestil major Henry. Začel je zbirati podatke o Picquartu. Zbral je vse, kar bi ga moglo kompromitirati. Vendar se ga je hotel odkrižati na čisto preprost način. Nagovarjal je Gonsa, naj pošlje Picquarta v Tripolis, kjer so se bili krvavi gverilski boji. Dobro namerjena puška bo preprečila obnovo Dreyfusove afe. General Gonsa je pristal.

Picquart pa ni stal križem rok in tako ga je resnica preživela. Ko je nekoč za kratek čas obiskal Pariz, je pustil svojemu advokatu Luisu Lebloisu za pečateno pismo s pripombo: V primeru moje smrti izročite to pismo predsedniku republike, ki ga edini sme prebrati.

V tem pismu je podpolkovnik



IZHOD V SILI

Zakonski mož modruje in pravi:

»Nikoli ne vem, kaj naj storim: naj grem na lov, naj ribarim, ali pa naj ostanem doma pri ženi. Odločitev prepustim kovancu, ki ga vržem v zrak. Če pade na številko, grem na lov, če pade na grb, grem ribariti, če se pa postavi pokonci, pa ostanem doma pri ženi.«

PLAHOST

»Janez je silno plah,« pravi Micka. »Veš, ko me je zadnjič zasnubil, mi je rekel: Micka, če bi imela sestro, ali bi potem hotela, da postanem jaz njen svak?«

RAZLIKA

Oče poskuša razložiti svojemu sinku razliko med navadno puško in avtomatsko. Takole mu pravi:

»To je tako, kakor če bi najprej govoril jaz, nato pa mamiča.«

TEHTEN VZROK

»Oprostite, dragi sosed, bi mi hoteli nocoj posoditi vaš gramofon?«

»Z največjim veseljem! Kaj pa slavite? Imate nemara rojstni dan, ali pa vaša žena?«

»Ne, ne — radi bi se vsaj enkrat počestno naspali.«

REZERVIRANO

»Tovariš, ta miza je že rezervirana za druge goste.«

»Dobro, potem jo pa odnesite in mi prinesite drugo.«



DOŽIVLJAJI MURČKA BELOGOBČKA

»... saj že spim...«

»... pravzaprav se mi res ne da...«

»... daj torej že... Kako dolgo bom še čakala nate?«

POGREB V PONEDELJEK

Janez Zamuda je izdihnil svojo blago dušo v petek popoldne. Pogreb naj bi bil po vseh predpisih v nedeljo popoldne.

Zena gre na žale in nujno zahteva, naj bo pogreb šele v ponedeljek popoldne.

»Zakaj pa naj bi bil pogreb šele v ponedeljek popoldne?« hoče vedeti uradnik na Zalah.

»Veste, tovariš, moj mož je navijalec pri nogometnih tekmah, pa bi ga imela tako rada vsaj eno nedeljo popoldne doma!«

DVE PRIJATELJICI

Zaradi obrekovanja sta bili kaznovani z zaporom dveh mesecev. Sreča v nesreči, zapor sta skupno preživeli. Imeli sta tako dovolj časa, da sta se lahko menili, kakor jima je dala duša in srce. Seveda sta bili bolj previdni. Ko sta se vračali domov, sta imeli še vedno dovolj teme za razgovor. Na razpoto, kjer je morala ena na levo, druga na desno, se še vedno nista mogli ločiti.

»Ti pridi no popoldne kaj k meni, da se še kaj pomeniva!«

»Saj vem sama, da so bikini letos nemoderi, vseeno pa se mi zdi zelo bedasto, da se tako prestrašite, če jih doma še nekoliko ponosim!«

fi so zdaj menili, da je najbolje, če izgine iz Pariza, preden pride do škandala. Odpoklicali so ga.

Ko je zapuščal Pariz, se je Schwarzkoppen najbolj trudil za to, da bi očeval svoj ugled. Kljub trudu ni mogel odkriti imena svojega agenta (Esterhazyja). Toda ob slovesu od predsednika republike je le temu s častno oficirsko besedo zatrdil, da z Dreyfusom ni imel nikdar nobenih stikov.

Približno pol leta po obsodbi je Mathieu Dreyfus slučajno izvedel za ime resničnega izdajalca. Opozumljen od te novice je objavil brošuro o bratovi aferi, ki so jo prodajali po parških ulicah. Na ovoju je bil odtis borderoja, ki ga je bil objavil Mathieu.

Nekega dne je čakal na omnibusu neki Castro in si kupil brošuro. Ta Castro je bil v poslovnih zvezah z grofom Esterhazyjem, od česar sicer ni imel koristi, pač pa je mnogo dopisoval. Ni čudno, da je na prvi pogled spoznal Esterhazyjevo pisavo. Šel je domov, vzel pisma ter jih odnesel Mathieuju. Mathieu, ki bi bil gotovo obsojen zaradi te brošure, saj ni imel dokazov, je obiskovalca objel.

15. novembra 1897 je Mathieu Dreyfus naslovil na vojnega ministra pismo, s katerim je obtožil Esterhazyja, da je pisal bordero. Po francoskem pravu mora vsakdo, ki ve za kakšen zločin, takoj napisati prijavo. Preiskavi se ni dalo več izogniti. Generalni štab pa je vztrajal in je nagovoril Esterhazyja, naj zahteva sodni postopek, da bi odvrnil sum in sebe.

Medtem, ko je grof Esterhazy v preiskavi, so ga nekateri časopisi popolnoma razgalili. Figaro, ki je bil takrat neznan

literarni listič, se je ustavil ob značilnem stavku v borderoju: »Potujem na manevre«. Hotel je dokazati, da Dreyfus ni mogel napisati borderoja, ker takrat ni bil na manevrih, pač pa je bil tam — Esterhazy. Poleg tega je dal bralcem na razpolago, naj s klisejev primerjajo obe pisavi. Zdal se je vnela pravcava bitka za in proti. Nekateri listi so trdili, da pisavi nista istovetni, drugi pa so pisali, da je Dreyfus ponaredil Esterhazyjevo pisavo.

Esterhazy je porabil ves svoj čas za obiske v uredništvih, prebrčeval urednike in dajal na vse strani »informacije« o mednarodnem židovskem sindikatu. Prikazoval se je kot človek brezmejnega poguma in neverjetne volje, zlasti pa je poudarjal svojo čast. O vsem tem so časopisi pisali in Pariz je bil na nogah.

Izjavil je tudi, da razpravo izrečno zahteva. Dejansko je bil proces aranžiran le zato, da bi dal Esterhazyju zadoščenje. Sijena je bila obtožnica, ne pa obtoženeec.

Na razpravi je Esterhazy odgovarjal hladno in preračunano. Enkrat samkrat je nervozno zaklical: »Vse moje izjave so prav tako resnične, kot sem jaz nedolžen!«

Res, to je bila edina njegova izjava, ki ni bila lažna.

Ko je Mathieu predložil dokaz, ga je Esterhazyjev advokat obtožil, da je krivec, ker je dal v javnost faksimile borderoja.

»Vi morete braniti svojega brata samo pred sodiščem in ni je kaj drugega,« je rekel sodnik. »Svojega brata bom branil povsod in vedno,« je odgovoril Mathieu.

Množica, ki je bila zbrana v dvorani, je na Mathieujev odgovor tako završala, da je moral

predsednik sodišča zahtevati mir. Priče so bile zaslišane za zaprtimi vrati in ne pred javnostjo. Končno je minister za notranje zadeve umaknil formalno tožbo proti Esterhazyju. Esterhazyjev odvornik je govoril pet ur. Posvetovanje sodnikov pa je trajalo vsega tri minute, nakar je bila izglasovana oprostitev.

Vsa republika je od veselja kričala. Oficirji in novinarji, ženske in moški, vsi so se gnetli k Esterhazyju, da bi ga s solzami v očeh objeli. Pozno v noč so se vile po Parizu zmagovalne povorke in vzklikale: »Živel Esterhazy! Živela armada!«

Polkovnik Picquart je bil poklican iz Afrike, da bi prisostvoval razpravi. Njegovi tovariši so ga izobčili iz svoje družbe. K njemu je stopil le senator Scheurer-Kestner, Mathieu, Lucija Dreyfus in odvornik Demange, ki je zastopal Mathieuja. Kljub pritisku generalnega štaba je Picquart kot priča vztrajal, da Esterhazy dokazuje zvezo med Esterhazyjem in nemško ambasado. Toda za to pričevanje ni razen sodnega zbora in obveščevalne službe zvedel nihče. Picquartova žrtev je bila zama. Po procesu je bil obtožen, da je izdal važne službene tajnosti in je bil dalj časa zaprt v trdnjavi St. Valerien.

Medtem je Dreyfus še nadajale ostal na Hudčevih otokih, 8000 km daleč od domovine. Zdal ga je strašilo že trinajst mož, ki jih je nadzoroval posebno zapučen komandir. Zgradili so stolp za nadzorovanje morja in vanj vgradili celo top. Za vse to Dreyfus ni vedel, ker že dolgo časa ni smel prejemati nobenih pism. Njegovi čuvaji niso smeli govoriti z njim.

„OTHELLO“:
S. BONDARČUK

Teden sovjetskega filma



PRIZOR IZ SOVJETSKEGA FILMA »VESELE ZGODBE VOJAKA BROVKINA«

Če govorimo danes o preporodu sovjetskega filma, mislimo pri tem na obnavljanje tradicij slavne epohe ruskega nemega filma, ki so nekaj let pred drugo svetovno vojno v prvih povojnih letih po zaslugi tedaj še nasilnejšega birokratičnega poseganja v vsa področja kulturnega življenja domala zamrle.

Menda nam ni treba še enkrat naštevati, kaj vse so prispevali Eisenstein, Pudovkin, Kulešov, Brata Vasiljev, Dovženko in drugi mojstri sovjetskega klasičnega filma k razvoju filmske umetnosti sploh. Eisenstein je tako rekoč odkril filmsko montažo kot specifično izrazno sredstvo sedme umetnosti. Prizor na stopnišču v njegovem filmu »Križarka Potemkin« je primer vzorne montaže. V istem filmu je s kamero ožilev kamnite leve, ki jih je gledalcu pokazal iz različnih zornih kotov ter jih s tem razgibal. Podobnih prizorov iz nemlih sovjetskih filmov, s katerimi se je obogatila formalno izrazna plat filmske umetnosti, bi lahko našli še več. Ne smemo pa pozabiti tudi na napredno vsebino takratnih sovjetskih filmov, ki je pomenila pravo revolucijo v skomercializirani svetovni kinematografiji.

Z iznajdbo zvočnega filma je stopil sovjetski film na rakovo pot. Tehničnim težavam, ki so bile zvezane s preureditvijo filmske proizvodnje, so se pridružile še bolj pomembne ovire idejnega in vsebinskega značaja. Film je postal, kot vsa druga umetniška dela, več ali manj le propagandno sredstvo. Umetnost je bila kontrolirana od zgoraj in izgnanih je sleherni občutek za mero in individualno domišljijo.

V tem položaju je životali sovjetski film vse do leta 1951, ko so se nasledniki in učenci Eisensteina ter Pudovkina: Sergej Jutkevč, Mark Donskoj, Samonov in drugi, lotili filmske realizacije klasičnih del iz ruske in svetovne literarne zakladnice ter podobnih tem. Nastali so filmi »Romeo in Julija«, »Matje«, »Othello« in »Cvrčke«, ki smo jih videli v okviru festivala sodobnega sovjetskega filma.

Cerprav je ocenjevanje filmov naloga filmske kritike, bomo skušali tudi v pričujočem informativnem sestavku priti na kratko označiti glavne značilnosti prikazanih filmov.

Obe filmski verziji Shakespeara, tako balet »Romeo in Julija« kot trazedija »Othello«, sta resna dosežka v filmski interpretaciji literarnih umetnin zlasti Shakespearovih dram. Sergej Jutkevč je dobil za režijo »Othella« nagrado na prvem sicer »vsega nekega«, a ničesar dovolj. Mislim pa, da bi avtor lahko še bolj opozoril na solidne kvalitativne vodstve razstavišča, ki ni čakalo na neke neizmerne dotacije, ampak je prešlo na postopno gradnjo (arh. Branko Simčič), izvedlo vse razstave točno v doletnem roku in po izjavi iz mi jo dal direktor GR) končno letno poslovno bilanco z dobičkom 6 milijonov.

DRUGI FILM JE »1.400.000 KILOVATOV«. PO SCENARIJU Igorja Torkarja in Jožeta Bevc, ki je film tudi režiral. Kot pove že naslov, pripoveduje film ob desetletnici »Elektroenergetske skupnosti Slovenije« o uspehih naše vojne elektrifikacije, v kateri smo dosegli v razmerju z ostalimi panogami največji dvig. Je pa tudi zunanje, najbolj manifestativno, saj je tu kaj videti, poleg tega, da akumulacijska jezera spreminjajo celo zunanost pokrajine. Da bi to povedala, sta avtorja uporabila obilico esejja.

Tako je film prijetno gledati. Seveda je esej zahtevna stvar. V književnosti je to bogata oblika s tradicijo, v filmu pa se — in ne samo pri nas — še precej lovimo. Eno varianto režisrve, in to ne posebno zahtevno, smo v zadnjem času lahko videli »V dolni bobrov«. Disney si je pomagala s tem, da je svobodno kramljajočo pripoved navezal na rdečo nit menjave letnih časov in rasti mladega bobra.

Avtorja sta, posebno prvi del, naredila zanimivejši z nekaterimi domislicami. Med njimi je kakšna celo originalna, kar pri izčrpanosti takih in podobnih snovi pomeni uspeh. Posebno je poudariti simbolizacijo električne struje s plesalko. Zelo dobra zamisel, obenem pa zgovorna priča, kako težko je delo scenarista, kaj vse mora vedeti — obenem pa tudi razlaga, zakaj nam ne manjka idej, zato pa tembolj scenaristov. Dramatik piše svoje delo, ne da bi se oziral na ansambel, ki bi utegnil prvi uprizoriti njegovo delo. Če ta ansambel ne bo znal dobro realizirati, ga bo pa drugi. Scenarij pa je — danes vsaj še — en-

snemalne kote in plane, montažo, barve, kostume, scenografijo in igro istemu cilju: zvesti interpretaciji Shakespeara.

Mark Donskoj je moral imeti precejšnjo mero poguma, da se je lotil snemanja nove verzije romana Gorkge »Matje«, kajti Pudov-

»ZLE PARE« SO ZAČELI MONTIRATI

Novi film podjetnega črnogorskega podjetja »Lovčen-film« iz Budve, »Zle pare«, so te dni posneli do konca in ga zdaj montirajo. Scenarij je napisal Radko Jurković, režiral pa je Velimir Stojanović. Snemalec je bil Hrvoje Sarič.

kin je že leta 1926 posnel prvo verzijo istega romana, ki je veljala za nedosegljivo. Ne bi mogli sicer trditi, da je nova verzija boljša od neme, toda že dejstvo, da zdrži primerljavo tako z literarno predlogo, kot s Pudovkinovo mojstrovino, dovolj zgovorno priča o njuni kvaliteti. Donskoj je besedno umetlino Gorkge preli v zaporedje imenitnih posameznikov, ki jim usvajalna montaža daje svojevrsno življenje. Zal je našim gledalcem vizualna kultura, ki je bila v času nemega filma zelo razvita, ob gledanju primitivnih komercialnih filmov tolikanj otopena, da so jim delali nekateri drzni montažni preskoki in asociativni prizori v filmu »Matje« precej težav. Posebno pohvalo zasluži igralka Veta Marečkaja, ki je pri upodobitvi naslovne vloge pokazala neizčrpen igralski register.

»Cvrčke« je doslej najbolj zvesta filmska podoba Čehova. Mladi režiser Samonov je znal upodobiti na filmskem platnu tipično feboviansko vzdušje, ki je sikano iz skritega hrepenenja, nezrečenih besed pomenljivih pogledov in vedno pričujoče glase sumov. Nehote se nam vsiljuje primerjava s posvečeno predstavo moskovskih Hudožestvenikov »Tri sestre«. Tisti, ki je videl to predstavo, si lahko predstavila kakšno vlogo igra vzdušje pri upodobitvah Čehova in kako težko je za- deti to vzdušje i na odrskih deskah i na film- skem platnu.

Za časa festivala sodobnega sovjetskega filma je obiskala Ljubljano sovjetska filmska delegacija, v kateri so bili režiser Ivan Lukinski, igralka Elena Lickanovič in filmska recenzentka in publicistka Kira Paramonova. Našim bralcem smo hoteli predstaviti ruske goste s kratkimi intervjuji. Zal pa nam to ni bilo mogoče, ker so privedli pri sestavljanju programa za bivanje sovjetskih filmskih delavcev v Sloveniji popolnoma pozabili na novinarje.

ZARKO PETAN

Za dokumente ni denarja

Ko smo zadnjič gledali servisno kopijo najnovejšega sovjetskega dokumentarnega filma o Leninu, smo posebno živo občutili, kaj pomeni originalen material, pa če je še tako slabo ohranjen ali slabo posnet (ob slabši tedanji tehniki). Ob tem se človek nehote zamisli. Pri nas se spreminja dežela, rastejo tovarne, rekam spreminjamo struge in toliko drugega — vendar večina teh sprememb gre mimo, ne da bi jih zapisali na filmski trak. Če pogledamo samo Ljubljano: po vojni so načrtno odpadle razne ograje, zidovi, slepe

ulice so »izpregledale«, podrli smo razne nekoristne šupe in na vseh teh krajih odprli manjše ali večje puzke v zelenjem in nekaj klopmi — proces, ki bi ga lahko imenovali »prezračanje Ljubljane«, za katero se zdi, če gledamo nazaj, da je »zajad zadila s polnimi pljuči. Naši zanamci bodo o tem lahko brali, komaj bodo pa mogli od tega tudi kaj videti — da ne omenjam, česa se vse važnejšega ne bodo mogli videti. In vendar bi bili izdatki za to razmeroma malenkostni.

To je bil tudi eden od vzrokov, da so slovenski filmski delavci ustanovili lastno proizvodno podjetje z namenom, da v »Novem Občinskem ohranitvi dokumente naših dni. Zal, iz znanih vzrokov, zadeva ni stekla, kot smo pričakovali. Zato mislimo, da bi bilo več kot primerno določiti v ta namen vsako leto neko vsoto in v ta namen pooblastiti filmske delavce, ki so najbolj kompetentni za odločanje o potrebah arhivskega materiala, saj se pri svojem delu vsak dan srečujejo s temi problemi.

V tem pogledu nas večkrat delno rešujejo naročeni filmi, podjetij in ustanov. Izbor materiala je seveda v večji ali manjši meri omejen z željami naročnika, vendar nekaj je le. Posebno slovenski UFUS — SFD je razvil dejavnost v to smer. V štirih številkah svoje filmske revije in v več kratkih filmih je precej za arhiv uporabljenega materiala. Tako, so pred kratkim dokončali dva nova taka filma:

»GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE« JE SCENARIST IN REŽISER

Zvone Šmitič v fotografiji Vikija Pogačarja prikazal v kronološkem redu razstav, ki jih je uvodoma vključil v petleten okvir Ljubljane kot republiške prestolnice. Ta prijem, ki ima ustajeno tradicijo, je avtorju deloma narekovo dejstvo, da je bilo treba snemati v časovnih presledkih vsako razstavo posebej, ni pa bilo vnaprejšnjem zmerom jasno, kakšen material bo na razpolago. V filmu je dovolj izčrpno prikazano delovanje tega podjetja, ki se ni odločilo za tradicionalno obliko velesejmov, ampak se je orientiralo na specializirane razstave, na katere so že prešla nekatera

kratna stvar, napisana za prav tega in tega producenta in prav te izvajalce. Zato — če vzamemo naš primer — mora scenarist, ko piše, obenem že misliti na to, ali imamo na razpolago primerno plesalko (in tudi, če bo v času snemanja prosta), modernega koreografa in trka, ki je sposoben uresničiti zahtevne (in za naročeni film tudi drage) zamisli.

Snemal je Janez Kalinšek. Za prvič je kvaliteta njegove fotografije več kot smo mogli pričakovati, tudi če upoštevamo njegovo fotografsko prakso.

F. S.



S SPREJEMA V POČASTITEV RUSKE FILMSKE DELEGACIJE; NAŠE FILMSKE IGRALKE V POGOVORU Z ELENO LICKANOVIC (v sredini).

